

Nr 106.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till rikets allmänna kartverk för budgetåret 1946/47 m. m., given Stockholms slott den 22 februari 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande statsrådet hemställt.

GUSTAF.

G. E. Sträng.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 februari 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och finansdepartementen anför föredraganden, statsrådet Sträng.

Under rubriken Rikets allmänna kartverk äro i riksstaten för innevarande budgetår uppförda fyra anslag, nämligen ett förslagsanslag å 933 300 kronor till avlöningar, ett förslagsanslag å 122 400 kronor till omkostnader, ett reservationsanslag å 249 500 kronor till kartarbeten m. m. samt ett reservationsanslag å 20 000 kronor till utrustning m. m.

I skrivelse den 25 augusti 1945 har rikets allmänna kartverk gjort framställning angående medelsbehovet under förenämnda fyra anslag för budgetåret 1946/47 och därvid föreslagit, att under anslagen skulle anvisas respektive 1 488 300, 234 300, 596 500 och 178 000 kronor.

I avbidan på slutligt ställningstagande till frågan om den ekonomiska kartläggningen upptogs i årets statsverksproposition anslagen till kartverket med endast beräknade belopp, varvid de uppfördes med samma belopp som i gällande riksstat. Jag får nu återkomma till dessa anslagsfrågor.

I. Inledning.

Rikets allmänna kartverk bildades år 1894 genom sammanslagning av det topografiska och ekonomiska kartverket under ledning av chefen för generalstabens topografiska avdelning. Enligt beslut av 1937 års riksdag organiserades kartverket såsom ett självständigt civilt verk. Omorganisationen betingades väsentligen av riksdagens beslut i fråga om den ekonomiska kartläggningen. Enligt detta beslut skulle den ekonomiska kartläggningen grundas på en genom fotografering från luften och på fotogrammetrisk väg framställd fotokarta i skala 1:10 000, å vilken resultatet av fältrekognoscering skulle inläggas. Kartverket indelades i fyra byråer, den ekonomiska kartbyrån, den topografiska kartbyrån, den fotogrammetriska byrån och den geodetiska byrån. Den ekonomiska kartbyrån skulle upprätta den ekonomiska kartan samt utgiva denna karta och fotokartan. Den topografiska kartbyrån skulle upprätta, revidera och utgiva topografiska och ekonomisk-topografiska kartor samt erforderliga översiktskartor. Den huvudsakliga uppgiften för den fotogrammetriska byrån skulle vara att upprätta fotokartan, medan den geodetiska byrån skulle utföra de för kartverksamheten grundläggande geodetiska bestämningarna. Stommen till det omorganiserade kartverkets personalstat uppsattes redan under budgetåret 1937/38 genom att i personalförteckningen för nämnda budgetår upptogs samtliga för arbetsledningen å byråerna avsedda befattningar. Med avseende å den övriga personalen skulle den nya organisationen utbyggas redan de närmast följande åren. Den ekonomiska kartläggningen beräknades kunna efter en fem-årig utbyggnadsperiod fullbordas under en tid av 30 år. Planen för utbyggnaden fullföljdes under tiden till och med budgetåret 1939/40. Bland annat på grund av den inträffade krissituationen ställdes emellertid den fortsatta utbyggnaden av organisationen på framtiden, och från och med budgetåret 1940/41 har ingen personalutvidgning skett på kartverkets stat. En viss personalinskränkning har i stället vidtagits i det att två vakanta statskartograf-befattningar icke fått tillsättas.

Förhållandena under de senare krigsåren ha även medfört en väsentlig omläggning av kartverkets produktion. På grund av att från försvarsväsendets sida påfordrats betydande speciella militära kartarbeten samt revidering av vissa topografiska kartblad och översiktskartor har den för civila kartarbeten avsedda personalen i stor utsträckning måst tagas i anspråk för militära ändamål, vilket särskilt medfört inskränkningar i de ekonomiska kartarbetena.

Besparingsberedningen framlade i en promemoria den 15 april 1942 vissa förslag åsyftande att nedbringa kostnaderna för den ekonomiska kartlägg-

ningen. I första hand föreslog besparingsberedningen, att fältrekognosceringen skulle slopas och att sålunda enbart fotokartan skulle användas som ekonomisk karta. Alternativt ifrågasattes en minskning av den ekonomiska kartans skala från 1: 10 000 till 1: 20 000 och en stark begränsning av fältarbetena vid kartframställningen.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 juni 1942 uppdrog dåvarande chefen för jordbruksdepartementet åt expeditionschefen G. A. Bouveng att verkställa utredning och avgiva förslag angående den ekonomiska kartläggningen m. m. Enligt direktiven skulle utredningen förutom de av besparingsberedningen framförda förslagen omfatta andra möjligheter att åstadkomma besparingar i utgifterna för kartarbetena.

Sedan överbefälhavaren i en framställning till Kungl. Maj:t den 11 december 1942 ifrågasatt, huruvida kartverkets nuvarande organisation och ställning till försvarsväsendet vore ur krigsberedskapssynpunkt tillfredsställande samt framhållit, att ur försvarets synpunkt föreläge ett starkt önskemål att kartverket åter anknötes till försvarsväsendet, överlämnade Kungl. Maj:t framställningen till utredningsmannen att av honom tagas i övervägande vid utredningsuppdragets fullgörande.

Den 7 oktober 1944 avgav utredningsmannen betänkande med förslag rörande vissa med rikets ekonomiska kartläggning sammanhängande spörsmål m. m. I betänkandet förordades, att den ekonomiska kartläggningen av landet skulle fortsättas enligt de vid 1937 års riksdag fastställda grunderna och att den försening i den uppgjorda planen för de ekonomiska kartarbetenas bedrivande, som uppkommit under krigsåren, genom en forcering av arbetena skulle inhämtas under en tid av åtta år. Utredningsmannen avstyrkte förslaget om militär organisation av kartverket, men enligt utredningsmannens mening uteslöte detta ställningstagande icke att formerna för militär representation och inflytande i den statliga kartverksamheten kunde upptagas till omprövning, varvid vissa skäl kunde tala för att organisera militärassistents expedition såsom en särskild byrå. I betänkandet berördes vidare frågan om utgivning och tryckning av kartor. För genomförande av förslagen i fråga om den ekonomiska kartläggningen beräknade utredningsmannen, att den ekonomiska kartbyrån skulle behöva erhålla den personaluppsättning, som enligt 1937 års plan förutsattes vid fullt utbyggd organisation och att därjämte personalen på denna byrå och på den fotogrammetriska byrån under forceringsperioden skulle behöva förstärkas med ett antal tekniska biträden, fotograf- och ritbiträden.

Över betänkandet ha yttranden avgivits av överbefälhavaren, statskontoret, riksräkenskapsverket, kartverkskommissionen, rikets allmänna kartverk, lantmäteristyrelsen efter hörande av överlantmätarna, egna hemsstyrelsen, allmänna lönenämnden, riksantikvarieämbetet, länsstyrelserna efter hörande av hushållningssällskapen m. fl., 1942 års jordbrukskommitté, norrlandskommittén och Sveriges lantbruksförbund.

Rikets allmänna kartverk har vid sina anslagsberäkningar utgått ifrån att den ekonomiska kartan även i fortsättningen skulle utgivnas i den form, varom

beslut fattades vid 1937 års riksdag och att, i enlighet med utredningsmannens förslag, den under krigsåren uppkomna förseningen i den ekonomiska kartläggningen skulle inhämtas under en tid av åtta år. Vidare har kartverket, som jämväl berört frågan om en ny topografisk karta över landet, föreslagit, att den nuvarande topografiska kartan skulle revideras under en tid av femton år. Efter samråd med försvarsstaben har kartverket därjämte förordat, att de militära specialkartor, som fortlöpande måste upprättas, skulle upptagas bland kartverkets ordinarie uppgifter och att medel för dessa kartarbeten skulle beräknas under kartverkets anslag, ävensom framlagt vissa förslag i syfte att trygga försvarsväsendets inflytande vid de allmänna kartarbetenas bedrivande. För att möjliggöra för kartverket att i önskvärd utsträckning kunna framställa specialkartor för statliga och kommunala institutioner samt enskilda har kartverket begärt inrättande av en särskild arbetsdetalj för detta ändamål. Slutligen ha framställningar gjorts om ändrade lönegradsplaceringar för vissa av verkets tjänstemän samt med hänsyn till de utökade arbetsuppgifterna inrättande av nya tjänster.

Över kartverkets statskrivelse ha utlåtanden inforrats från överbefälhavaren, statskontoret, riksräkenskapsverket och allmänna lönenämnden.

II. Den ekonomiska kartläggningen.

Kartframställningen före den år 1937 beslutade omläggningen.

Den ekonomiska kartläggningen i egentlig mening tog sin början år 1859. Den omfattade intill år 1937 Svealand och Götaland med undantag för Gotlands län, de tre Smålandslänen, delar av Göteborgs och Bohus län och större delen av Kopparbergs län. Redovisningen å de ekonomiska kartorna samt i de därtill hörande beskrivningarna undergick år 1910 i samband med jordregistrets tillkomst en väsentlig omläggning. Kartorna från tiden före nyssnämnda år redovisade endast byar eller i vissa fall jordeboksenheter men lämnade icke uppgift om de olika fastigheterna inom sådana enheter. Efter år 1910 utfördes den ekonomiska kartläggningen och dess arealredovisning i anslutning till jordregistrets fastighetsindelning. En förutsättning för denna mera detaljerade fastighetsredovisning utgjorde, att kartskalen samtidigt ökades från 1: 50 000 till 1: 20 000. Ekonomiska kartor i sistnämnda skala utgavos över Västmanlands, Malmöhus, Blekinge, Hallands och Kristianstads län. Fotokarta såsom underlag för den ekonomiska kartläggningen infördes försöksvis vid framställningen av den ekonomiska kartan över Göteborgs och Bohus län, vilken pågick vid tiden för 1937 års kartverksreform, och samtidigt skedde en övergång till skalan 1: 10 000.

Kartläggningen enligt 1937 års beslut.

Till grund för 1937 års riksdagsbeslut i fråga om den ekonomiska kartläggningen (prop. nr 237, r. skr. nr 287) låg ett den 3 november 1936 avgivet betänkande i ämnet av generaldirektören O. H. Malmberg, nuvarande landshövdingen E. F. L. Lindeberg och nuvarande överdirektören C. A. V. Hernlund (SOU 1936: 42). Riksdagens beslut år 1937 innebar med avseende å den ekonomiska kartläggningens fortsatta bedrivande, att densamma för framtiden skulle utföras såsom förenklad ekonomisk karta. Kartläggningen skulle grundas på en genom flygfotografering och på fotogrammetrisk väg upprättad fotokarta i skala 1:10 000. Å fotokartan skulle efter fältarbeten inläggas fastighetsindelning, kommunikationsleder, sjöar och större vattendrag, bebyggelse, viktigare kraftledningar, fornlämningar samt av ägoslagen åker och trädgård. Beskrivning till den ekonomiska kartan var ej avsedd att utarbetas. Den ekonomiska kartläggningen skulle omfatta hela Götaland, Svealand utom vissa delar av Värmlands och Kopparbergs län samt av Norrland delar av Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (i huvudsak Norrlands kustland jämte trakten öster om Storsjön i Jämtland). I fråga om övriga delar av Värmlands, Gävleborgs och Västernorrlands län samt av kustlandet i Västerbottens och Norrbottens län med visst undantag ävensom vissa delar av Jämtlands län skulle iordningställas fotokarta i skala 1:10 000 med därå inlagd fastighetsindelning. Över de delar av Kopparbergs län, som icke ingingo i planen för den ekonomiska kartläggningen, skulle upprättas fotokarta i skala 1:10 000 utan fastighetsindelning, enär inläggande av fastighetsindelningen på grund av inom länet rådande fastighetsförhållanden skulle komma att kräva särskilt kostsamma och tidsödande fältarbeten.

Beslutet innebar därjämte att för framtiden den fotogrammetriska metoden för kartframställning helt skulle komma till användning. Denna metod innebär, sådan den numera efter de gångna årens erfarenheter utvecklats, upptagning från flygmaskin av fotografiska lodbilder, varigenom erhålles behövt bildmaterial, vilket emellertid för att kunna användas för sitt ändamål måste — genom s. k. bild- eller rymdtriangulering samt bildernas restitution i därför särskilt konstruerade apparater — omfotograferas i önskad skala. Med stöd av på dylikt sätt erhållna skalenliga bilder samt av det befintliga triangelnätet utarbetas en fotografisk plankarta i skalan 1:10 000, fotokartan, vilken, sedan namn å kyrkor, byar och hemman, sjöar m. m. införts å kartan, utgives i tryck i en mörkbrun färg. Fotokartans närmaste uppgift är emellertid att utgöra underlagskarta för utförande av den ekonomiska kartläggningen i skalan 1:10 000. I detta syfte reproduceras fotokartan på sådant sätt, att dels de fotografiska detaljerna tydligt återgivas och dels fotobilden tillåter uppritning i blyerts av den ekonomiska kartans detaljer vid rekognoscering å fältet. Underlagskartan är vidare utförd

så, att de vid fältarbetet inlagda data — bebyggelse, ägoslag, ägo gränser och fastighetsbeteckningar m. m. — efter uppritning i tusch kunna på fotografisk väg direkt reproduceras för framställning av tryckplåten till svartritningen å den ekonomiska kartan. Denna tillkommer sedan på det sätt att en reproduktion verkställles av fotokartan i grå färg i autolito — detta för att å den ekonomiska kartan bevara så mycket som möjligt av fotokartans såväl detaljrikedom som översikt av olika förhållanden, särskilt å utmarken — varefter svartritningen, reproducerad i fotolito, intryckes i svart. Namnen å den ekonomiska kartan tryckas i svart å klart genomskinlig cellophan och inklistras å konceptkartan samt reproduceras sålunda samtidigt med svartritningen vid framställningen av svartryckplåten. Åker och trädgård ha å den nya ekonomiska karttypen utmärkts med brungul färg, som dock skiftar i tonen beroende på att åkerjorden å fotokartsunderlaget varierar i färg alltefter olika slags växtlighet, träda o. d. Ång, betesmark och mosse angivas icke med särskild färgbeteckning såsom på den tidigare ekonomiska karttypen.

Den ekonomiska kartläggningen, vilken skulle omfatta i runt tal 1 970 mil², har kostnadsberäknats till omkring 21 250 000 kronor. Kostnaden för upprättande av fotokarta med fastighetsindelning över angivna områden om sammanlagt vid pass 828 mil² har beräknats till 5 250 000 kronor. Totala kostnaden för den ekonomiska kartläggningen samt upprättandet av fotokarta med fastighetsindelning skulle alltså uppgå till 26 500 000 kronor.

Såsom redan nämnts avbröts den enligt 1937 års beslut förutsatta utbyggnaden av kartverkets personalorganisation från och med budgetåret 1940/41. Kartverket har vidare under krigsåren i betydande utsträckning måst omställa kartframställningen för att tillgodose militära anspråk. Den för de civila arbetsuppgifterna avsedda personalen har måst insättas för de militära kartarbetena, vilket nödvändiggjort en kraftig nedskärning i omfattningen av de allmänna kartarbetena, särskilt de ekonomiska, som därigenom under kriget endast kunnat bedrivas i ringa omfattning. En betydande eftersläpning — numera uppgående till mer än tre år — har härigenom uppkommit i genomförandet av planen för den ekonomiska kartläggningen.

Besparingsberedningens förslag.

I en den 15 april 1942 till jordbruksdepartementet överlämnad promemoria har besparingsberedningen framfört åtskilliga synpunkter och förslag med avseende å den ekonomiska kartläggningens bedrivande i fortsättningen. Beredningen har i frågan anfört bland annat följande.

Valet av karttyp sammanhänger givetvis intimt med vad staten i ett visst läge anses ha råd att betala. Att förhållandena härvidlag te sig helt annorlunda nu än för fem år sedan är uppenbart. Men bestämmandet av karttyp är också nära beroende av den nytta man kan anses ha av den ekonomiska kartan. De ändamål den ekonomiska kartan skall tjäna kunna visserligen icke

frånkännas betydelse i olika hänseenden, särskilt för jordbruket och skogsbruket. Men å andra sidan bör anmärkas, att dess vikt för exempelvis jordbruks- och arealstatistiken, fastighets- och jorddelningsväsendet samt fastighetstaxeringen — som ofta särskilt framhållits som betydelsefulla ändamål för den ekonomiska kartan — enligt beredningens uppfattning måste anses jämförelsevis ringa. Särskilt sloandet av beskrivningen har minskat kartans användbarhet. Kartans lämplighet som översiktskarta, bland annat för lantmäteriet, synes också i viss mån ha minskats genom den större skalan. En ej obetydlig olägenhet uppkommer nämligen som följd av den större skalan genom uppdelning av materialet i ett stort antal blad. Vidare förtjänar framhållas, att utmärkandet av samtliga jordregisterfastigheter å kartan, trots den stora skalan, i ett ej ringa antal fall icke kan ske på ett fullt tydligt sätt. En lägenhet om $\frac{1}{4}$ har eller $\frac{1}{2}$ tunnland representerar sålunda icke större figur å kartan än $\frac{1}{4}$ cm².

Med hänsyn till nu angivna omständigheter har det synts beredningen i hög grad tveksamt, om utgifterna för den ekonomiska kartläggningen uppväga statsnyttan. Särskilt under tider, då sparsamhet med statens medel å alla möjliga områden bör eftersträvas, kan det starkt ifrågasättas, huruvida detta ändamål är av den vikt, att det kan sättas före andra som för närvarande icke kunna tillgodoses.

Vid övervägandet av olika möjligheter att mera väsentligt nedbringa kostnaderna för den ekonomiska kartläggningen har det framstått för beredningen som särskilt anmärkningsvärt, att, medan framställningskostnaderna för den ekonomiska kartan för närvarande beräknas uppgå till omkring 12 000 kronor för mil², motsvarande kostnader för fotokartan, som ligger till grund för den ekonomiska kartan, stanna vid 1 500 kronor för mil². Skillnaden i kostnader, 10 500 kronor för mil², belöper huvudsakligen på inläggning å kartan av fastighetsindelning, kommunikationsleder, sjöar och större vattendrag, bebyggelse, viktigare kraftledningar, fornlämningar samt av ägoslagen åker och äng. En väsentlig del av utgifterna härvidlag hänför sig till tidsödande fältarbeten.

Enligt beredningens uppfattning utgör fotokartan en så pass god karta att staten bör kunna nöja sig med att utgiva endast en dylik karta som ekonomisk karta för hela riket. En så radikal förenkling av den ekonomiska kartan medför väsentliga årliga besparingar och anbefalles av beredningen som den ur besparingssynpunkt mest effektiva.

Därest man emellertid icke anser sig böra stanna vid utgivande av allenast fotokartan såsom ekonomisk karta, vill beredningen som alternativt förslag angiva, att förenklingar av den nuvarande ekonomiska kartan genomfördes. Dylika synas nämligen möjliga utan att mera väsentligt minska kartans användbarhet. I sådant syfte vill beredningen närmast ifrågasätta en minskning av skalan från 1: 10 000 till 1: 20 000 samt en stark begränsning av fältarbetena vid kartframställningen. Beträffande fastighetsindelningen bör sålunda övervägas, om överhuvud taget andra gränser än sådana som kunna inläggas å lantmäterikontoren böra medtagas. Med hänsyn till önskvärldheten att erhallå kartan i möjligaste mån tydlig kan ifrågasättas att utesluta fastighetsindelningen för vissa mindre fastigheter, exempelvis under 5—10 hektar, eller t. o. m. att inskränka gränserna till sådana för större egendomar och byar. Vidare bör särskilt fältarbete för inläggning av åker och trädgård samt kommunikationsleder och bebyggelse knappast vara nödvändig. Den översikt själva fotokartan härutinnan erbjuder synes i stort sett vara tillfredsställande.

Utredningsmannens betänkande och förslag.

För att erhålla kännedom om de erfarenheter av den nya ekonomiska kartans utnyttjande inom skilda verksamhetsgrenar — särskilt inom jordbruket och skogsbruket samt inom lantmäteriväsendet — som vunnits under senare år, har utredningsmannen begärt yttranden i nämnda hänseende av överlantmätarna, hushållningssällskapen och skogsvårdsstyrelserna i de län, vilka undergått ekonomisk kartläggning efter 1937 års kartverksreform. De län, som därvid kommit i fråga, äro Göteborgs och Bohus län samt Gotlands län, över vilka ekonomiska kartor fullständigt utgivits, ävensom Kalmar län, där det ekonomiska kartarbetet fortskridit så långt att kartbladen över stora delar av detta län hunnit tagas i bruk. Vidare har utredningsmannen från länsstyrelsen i Kronobergs län, vilket län saknar varje slag av ekonomisk karta, mottagit en närmare redogörelse för de synpunkter, som för nämnda läns vidkommande kunde kräva särskilt beaktande med avseende på upprättandet av planerad ekonomisk karta. Slutligen har Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott till utredningsmannen ingivit en skrivelse, vari utskottet närmare redogjort för länets förhållanden med avseende å behovet av en ekonomisk karta. I betänkandet har lämnats en redogörelse för innehållet i dessa yttranden angående den ekonomiska kartans betydelse ur skilda synpunkter.

Utredningsmannen har med ledning av nämnda yttranden kommit till den slutsatsen, att det kartmaterial, som representeras av den ekonomiska kartan, kan betecknas såsom nära nog omistligt inom en mångfald grenar av statlig och kommunal administration. Utredningsmannen har härom anfört i huvudsak följande.

För lantmäteriväsendets del kan en ekonomisk karta sägas vara en oundgänglig tillgång. Av de hörda överlantmätarnas yttranden framgår, att det på lantmåteriförrättningar grundade kartmaterialet i de berörda länen är mycket bristfälligt, dels så tillvida att lantmåterikartor i viss utsträckning saknas, dels ock därigenom att befintliga kartor i mångt och mycket numera äro föråldrade. Förhållandena i berörda hänseenden torde i stora delar av landet i övrigt vara ensartade. Att fastighetsredovisningen på grund av kartbeståndets ofullständighet och bristfällighet icke kan fylla de anspråk på noggrannhet och exakthet, som måste ställas på densamma, är uppenbart, och stora olägenheter vållas härav. Det har även vitsordats att under fältarbetena för den ekonomiska kartan såväl i Göteborgs och Bohus län som i Kalmar län otaliga felaktigheter i jordregistret rättats. Den ekonomiska kartan kan sägas utgöra en nödvändig förutsättning för en effektiv fastighetsredovisning.

Även för fastighetsbildningsväsendet är tillgången på översiktskartor av den ekonomiska kartans typ av stort värde. Utredningen ger vid handen att den ekonomiska kartan underlättar det sakliga bedömandet av ärendena och förebygger oriktigheter och olämpliga gränsdragningar. Kartan ger även möjligheter för ett översiktligt förhandsbedömande av begärda förrättningar innebörd och lämplighet, och härigenom kan många gånger en onödig förrättning med dess kostnader undvikas. Besparingar vinnas för övrigt

även på annat sätt genom utnyttjande av den ekonomiska kartan, i det att de sammanställningskartor, som för olika ändamål och till ej obetydlig kostnad tidigare uppgjorts inom lantmäterikontoren, nu till större delen blivit överflödiga. Det synes emellertid icke möjligt att siffermässigt beräkna den kostnadsminskning, som för lantmäteriväsendets del uppkommer genom den ekonomiska kartans tillkomst.

Såvitt angår jordbruksnäringen kan värdet av den ekonomiska kartan — fränsett den jordägarande allmänhetens intresse därav — anses främst bestå i dess utnyttjande såsom översiktskarta och såsom underlag vid planläggning av olika kultur- och förbättringsåtgärder, såsom nyodling, beteskultur, avloppsförbättring och dikning. Särskilt har värdet av kartans utnyttjande vid markkarteringen understrukits. Dess användning för sistnämnda ändamål säges medföra så stor kostnadsbesparing för de enskilda jordbrukarna, att markkarteringen på grund därav genomföres i betydligt större omfattning än eljest varit tänkbart.

Särskild uppmärksamhet tilldrar sig i detta sammanhang de nu aktuella problemen om jordbrukets rationalisering. Här framträder bland annat spørgmålet om åtgärder i syfte att ge bruksdelarna lämpligare storlek, arrondering och sammansättning. Ytterligare rationaliseringsåtgärder få tänkas gå ut på förbättring av jordbruken. Rationaliseringssträvandena förutsetta vidare studier av jordbrukets lönsamhet och de faktorer som inverka härpå.

Det torde icke vara för mycket sagt, att ett lämpligt kartmaterial utgör en nära nog oumbärlig grundval för lösandet av den mångfald spørgsmål — ekonomiska och sociala — som kunna sammanfattas under begreppet jordbrukets rationalisering. Endast genom ett sådant kartmaterial — den ekonomiska kartan i nuvarande skick torde härvidlag fylla alla anspråk — kan en allsidig överblick över rådande förhållanden och problemställningar samt förefintliga möjligheter att samordna skilda åtgärder vinnas.

Utredningen visar, att den ekonomiska kartan med fördel utnyttjas även på skogsvårdens område, särskilt för erforderlig orientering i ärenden angående olika på skogsvårdsstyrelserna ankommande åtgärder. I detta sammanhang kan erinras därom, att skogsvårdsstyrelserna numera i alltmer ökad utsträckning ha att handlägga frågor om avverkningsbestämmelser i samband med beläning av fastigheter mot in-teckningssäkerhet enligt 1930 års lag i ämnet.

I yttrandet från länsstyrelsen i Kronobergs län belyses behovet av en ekonomisk karta för åtskilliga av länsstyrelsernas arbetsuppgifter. Främst nämnes kartans betydelse för länsarkitektens och vägingenjörens arbete. Lösandet av länsarkitektens uppgifter med avseende å samhällsbyggningar, planeringsverksamheten och byggnadsverksamheten underlättas uppenbarligen avsevärt genom tillgången till en karta, som visar bebyggelse och markkarakter, och därå förändringar i bebyggelsen kunna fortlöpande inläggas. En effektiv övervakning av landsbygdens bebyggelse lär först kunna möjliggöras med tillkomsten av den ekonomiska kartan. För vägväsendets del är att anteckna, att den nya lagstiftningen på området förutsätter redovisning av fastighetsgränser och förtecknande av fastighetsägare i arbetsplanerna, något som ytterst lätt kan ske med hjälp av den ekonomiska kartan.

Fastighetstaxeringen utgör ytterligare ett länsstyrelsernas arbetsområde, där den ekonomiska kartan vitsordas bliva av betydelse.

I detta sammanhang bör ej förbises den betydelse den ekonomiska kartan har och än mera kan komma att få för framställning av andra karttyper. Det kan erinras därom att organisationsnämnden på sin tid diskuterade den

tanken att tillgodose allt kartbehov inom landet genom utförande av en grundkarta efter lantmäterimätningar i stor skala. Denna grundkarta, vilken ständigt skulle hållas à jour, skulle kunna användas för kartframställning i mindre skalor. Den skulle även ligga till grund för fastighetsregistreringen. Organisationsnämnden kom dock till det resultatet, att de beräknade höga kostnaderna för fullbordande av en dylik katasterkarta, omkring 75 000 000 kronor, uteslöte ett realiserande av förslaget.

Utredningen bestyrker, beträffande några väsentliga förvaltningsområden, att de förväntningar som 1936 knötos till utgivandet av den då planerade ekonomiska kartan till fullo infriats, och det synes mig med skäl kunna antagas även för övriga grenar av enskild eller offentlig, ekonomisk eller administrativ verksamhet, att den nya ekonomiska kartan väl fyllt den uppgift man tillagt densamma.

Under sådana förhållanden får utgivandet av den ekonomiska kartan alltså jämt sägas vara ett samhälleligt intresse av den storleksordning, att frågan om denna verksamhets fortsatta bedrivande ej ens i ett ekonomiskt krisläge får bedömas enbart med hänsyn till statsverkets kostnader därför. Det gäller härvidlag icke i första hand att se kartutgivningen som ett moment i landets kulturella standard, ehuru ej heller en sådan synpunkt får undervärderas. Kartan bildar främst en viktig faktor i landets materiella liv och utgör i den meningen produkten av en verksamhet, för vilken även betydande kostnader äro icke endast försvarliga utan väl motiverade.

Utredningsmannen har bestämt avstyrkt besparingsberedningens förslag att använda enbart fotokartan såsom ekonomisk karta. Härom yttrar utredningsmannen följande.

För den, som ägnat den ekonomiska kartframställningen ett mera ingående studium, framstår det såsom uppenbart, att utan det förtydligande av fotobilden, som genom dess bearbetning vid fält- och byråarbeten vinnes, kartan saknar de moment, vilka väsentligen skapar dess värde i den mångskiftande användning, för vilken kartan behöves. Den obearbetade fotobilden kan icke anses förtjänt av beteckningen ekonomisk karta.

Studier på fältet av kartframställningen giva vid handen, att läsningen och tydningen av den rena fotobilden erbjuda betydande svårigheter även för den med kartväsendet och kartorienteringen mera förtrogne. Många faktorer bidraga här till. Beträffande den odlade jorden bör ihåggkommas, att denna ej framträder ensartat på fotobilden. Nyanserna bliva beroende av sådana tillfälliga omständigheter som de odlade växternas art, huruvida jorden är nysådd, bevuxen med gröda eller ligger i träda. Ofta kan solens skuggverkan åstadkomma vilseledande effekter särskilt i fråga om möjligheterna att bedöma gränsen mellan olika ägoslag, bebyggelse, rätta sträckningen av en väg o. d. Endast ett mycket tränat öga kan på ett tillfredsställande sätt tillgodogöra sig fotobilden för orientering i fråga om viktigare förhållanden i landskapets karaktär.

Från det föreliggande utredningsmaterialet kan även hämtas belägg för uppfattningen att enbart fotobilden icke är tillfyllest såsom ekonomisk karta. Det framgår sålunda, att kartans betydelse för lantmäteriväsendet i mycket hög grad ligger däri, att å kartan redovisas fastighetsgränser och att därmed möjligheter ges till en fortlöpande redovisning av förändringar i fastighetsindelningen. Vad särskilt angår besparingsberedningens antydan därom att, om fastighetsgränser skola inläggas, endast lantmäteritekniskt fastställda gränser borde medtagas, torde ett sådant yttrande icke vara helt invändningsfritt. En auktoritativ redovisning av de flerstädes i landet talrikt före-

kommande, samsjedelningsvis tillkomna fastigheterna torde ha en icke oviktig uppgift att fylla, icke minst för kreditgivningen åt jordbruket. De vid samsjedelning tillkomna gränsdragningarna äga ju dessutom rättslig betydelse i vissa hänseenden. Här ifrågavarande gränser inläggas med stor noggrannhet med ledning av de berörda rättsägarnas sammanstående uppgifter och giva så tillvida en riktig bild av äganderättsförhållandena. Det kan dessutom ingalunda anses uteslutet, att de begränsade rättsverkningar, som lagstiftningen för närvarande tillerkänner samsjedelningsgränserna således kan komma att knytas större rättslig relevans än vad nu är fallet. Enligt vad jag erfarit torde spörsmålet härom stå på fastighetsbildningssakkunnigas arbetsprogram.

Det torde även med fog kunna påstås, att en fotokarta, som icke bearbetats genom utmärkande av mera väsentliga drag i landskapets karaktär eller genom inläggande av fastighetsgränser, väsentligen går miste om de egenskaper, som eljest göra den till ett viktigt underlag för arbetet inom de flesta andra grenar av administrationen.

Beträffande frågan huruvida fältarbetet för den ekonomiska kartan skulle kunna utan större olägenhet begränsas genom uteslutande av ett eller annat av de moment, som enligt gällande grunder för kartframställningen innefattas i fältbearbetningen av fotobilden, har utredningsmannen framhållit, att den redovisning av olika förhållanden, som nu lämnades i den ekonomiska kartan, utgjorde ett ur såväl kostnads- som behovssynpunkt väl avvägt minimum. Enligt utredningsmannens mening skulle en inskränkning av fältarbetet på en eller annan punkt med största sannolikhet medföra en ytterst ringa besparingseffekt.

Jämväl förslaget att förminska den nuvarande skalan till 1:20 000 har avstyrkts av utredningsmannen, som på denna punkt anfört väsentligen följande.

Det kan utan vidare sägas, att en till skalan 1:20 000 förminskad ekonomisk karta icke medger en sådan detaljredovisning, som nu förekommer och som är önskvärd och nödvändig. Med den givna utgångspunkten ligger redan i denna omständighet ett skäl, som talar mot en förminskning av skalan. Härtill kommer att åtskilliga av de hörda myndigheterna och institutionerna vitsordat, att förminskning av den ekonomiska kartans skala skulle äventyra kartans användbarhet inom de berörda arbetsområdena. Av vissa uttalanden i detta sammanhang torde man till och med kunna våga den slutsatsen, att en karta i mindre skala än 1:10 000 bleve helt onyttig och att alltså alternativet till en karta i skalan 1:10 000 borde vara helt nedläggande av den ekonomiska kartläggningen och flygfotograferingen för det ifrågavarande civila ändamålet.

För lantmäteriväsendets del begränsas genom förminskning av skalan kartans användbarhet särskilt beträffande fastighetsredovisningen. Redan skalan 1:10 000 säges vara för liten för att beträffande tätare bebyggda orter erbjuda tillräckliga möjligheter för en säker fastighetsredovisning. För tätorternas del måste även vid denna skala särskilda specialer upprättas. Sådant bleve om kartan utfördes i än mindre skala erforderligt i så mycket större utsträckning med härav föranledda ökade kostnader.

Enligt en undersökning i samband med 1936 års utredning visade det sig, att på den ekonomiska kartan över Kristianstads län i skalan 1:20 000 en-

dast omkring 60 procent av de i jordregistret upptagna fastigheterna kunnat för sig redovisas, medan på den då under arbete varande kartan över Göteborgs och Bohus län i skalan 1:10 000 motsvarande genomsnittliga procent-sats utgjorde 89. I vissa socknar hade ända till 99—100 procent av registerfastigheterna kunnat åskådliggöras på kartan.

För skogsbrukets och jordbrukets del har anmälts önskemål om kartans utgivande i minst skalan 1:10 000.

Med stöd av vad genom utredningen framkommit förordas ett bibehållande av nuvarande skala för den ekonomiska kartan, eller 1:10 000.

Kungl. Maj:t har den 27 januari 1939 fastställt den ordningsföljd, enligt vilken ekonomisk kartläggning av de olika länen skulle komma till utförande. Med hänsyn bland annat till den omständigheten att under krigsåren flygfotografering skett för militära ändamål över vissa delar av landet och att rationaliseringen av kartarbetena torde kräva, att det sålunda erhållna bildmaterialet utnyttjas innan det blir föråldrat, har utredningsmannen funnit frågan om ordningsföljden för kartläggningen böra tagas under omprövning. I anledning av en framställning från Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har utredningsmannen berört Skaraborgs läns plats i turordningen till ekonomisk kartläggning och därvid förordat, att vid en allmän översyn av denna turordning borde övervägas att flytta upp detta län från dess nuvarande elfte plats till omedelbart efter de två län som stode först i tur, nämligen Östergötlands och Kronobergs län.

Utredningsmannen har vidare föreslagit att den försening i arbetsprogrammet, som uppstått till följd av krigsförhållandena, skulle återvinnas genom ökad arbetstakt. Utredningsmannen har på denna punkt yttrat i huvudsak följande.

Inom åtskilliga län är en ny ekonomisk karta nu starkt efterfrågad och varje ytterligare försening medför olägenheter. Det synes därför vara en angelägenhet av största vikt, att arbetena för den ekonomiska kartan omedelbart efter ett fredsslut forceras så att inom kortast möjliga tid eftersläpningen i förhållande till den ursprungliga planen inhämtas och att därefter denna plan fullföljes i det från början tänkta tempot.

Med en sådan ståndpunkt uppkommer frågan, huruvida möjligheter föreligga för kartverket att erhålla den ökade arbetskraft, som är erforderlig för forcering i arbetet. Det gäller ju att söka åstadkomma en icke obetydlig personalförstärkning.

I sist berörda hänseende kan erinras därom, att kartverket för att kunna fullfölja de militära uppgifterna sett sig nödsakat att anställa extra personal i icke oväsentlig omfattning. Denna extra personal torde icke utan särskilda åtgärder kunna räkna med fortsatt anställning eller befordran inom kartverket, sedan verket helt återgått till de civila uppgifterna. Emellertid har den nu åsyftade personalgruppen, som består av delvis väl kvalificerat folk, under krigsåren hunnit förvärva viss erfarenhet beträffande de olika arbetsmomenten inom verket. Större delen av denna personalgrupp skulle vid övergången till fredsförhållandena stå inför nödvändigheten att söka sig annan utkomst. Det synes därför vara ur kartverkets produktionssynpunkt önskvärt att de bäst kvalificerade av här åsyftade extra personal fortsättningsvis tagas i anspråk för det civila kartarbetet inom kartverket, enkannerligen den ekonomiska kartläggningen. Ett ytterligare skäl härför är även att den för kart-

verket fastställda krigsorganisationen eljest icke kan vid behov fyllas med rutinerad arbetskraft. Kartverkets fredsorganisation torde nämligen böra bestämmas även med sikte på behovet av arbetskraft under krig, så att krigsförhållandena icke behöva föranleda nyrekrytering i större omfattning utan i huvudsak endast omplacering av tillgänglig arbetskraft.

Ett återhämtande av den förlorade tiden synes, såvitt nu kan bedömas, icke kunna ske under kortare period än sex år. Till denna sexårsperiod bör läggas en tid av två år, vilka beräknas förflyta innan den tillgängliga nya personalen nått full rutin och erfarenhet inom sina arbetsuppgifter och kan utnyttjas med full kapacitet. Räknar man emellertid med att förutsättningar för en återgång till normala arbetsförhållanden inom kartverket skola föreligga vid ingången av budgetåret 1946/47, skulle sålunda, sedan den överflyttade tillfälliga personalen erhållit fortsatt utbildning i ritning och fältarbete m. m. under två år, forceringsperioden inom den ekonomiska kartläggningen vara fullbordad efter avslutandet av 1954 års fältarbetssäsong.

Utredningsmannen har räknat med att för fullföljande av detta program skulle erfordras att ekonomiska kartbyrån budgetåret 1946/47 skulle varaktigt erhålla den personaluppsättning som förutsatts vid fullt utbyggd organisation enligt 1937 års beslut. Vidare skulle under den åttaåriga forceringsperioden erfordras en personalförstärkning omfattande 15 tekniska biträden och 10 ritbiträden, varjämte å fotogrammetriska byrån skulle behövas en förstärkning med 10 fotografbiträden.

Yttrandena.

I samtliga yttranden, som behandlat utredningsmannens förslag i fråga om val av karttyp och skala samt påskyndande av den ekonomiska kartläggningen, ha dessa förslag tillstyrkts eller lämnats utan erinran. I allmänhet har behovet ur olika synpunkter av en ekonomisk karta i den av utredningsmannen förordade utformningen starkt understrukits. Särskilt har framhållits, att betydelsen av en ekonomisk karta i skala 1: 10 000 vore mycket stor för rationaliseringen av det svenska jordbruket. Sistnämnda åsikt har omfattats av bland andra *kartverkskommissionen*, *kartverket*, *1942 års jordbrukskommitté*, *norrlandskommittén* och *Sveriges lantbruksförbund*. Kartverket har i detta sammanhang förklarat, att kostnadsbesparingen vid en återgång till skalan 1: 20 000 blott skulle utgöra omkring två procent av totalkostnaden för kartans upprättande och utgivning, men att en karta i denna skala skulle bli oanvändbar som underlagskarta för praktiska inventeringsarbeten inom jordbruk och skogsbruk och för projekteringsarbeten av skilda slag.

Från flera håll har framhållits såsom önskvärt, att de ekonomiska kartarbetena påskyndades, så att den ekonomiska kartläggningen kunde fullbordas tidigare än som avsetts enligt 1937 års plan. *Kartverket* har på denna punkt bland annat anfört.

Kartverket förordar den av utredningsmannen föreslagna åtgärden att utöka personalorganisationen för den ekonomiska kartläggningen i den utsträckning, att det under kriget uppkomna underskottet i produktionen kan avarbetas under en period av åtta år. Kartverket vill emellertid för egen del

uttala, att det bör under denna period framdeles övervägas, huruvida det icke ur såväl statens som kartkonsumenternas intresse är fördelaktigare att bibehålla en sålunda uppbyggd utökad personalorganisation och därigenom påskynda slutförande av den ekonomiska kartläggningen av landet.

Ett påskyndande av den ekonomiska kartläggningen är emellertid icke endast ett intresse med hänsyn till landets behov av ekonomiska kartor. Vid kartverket har under de senaste åren pågått utredning om en ny topografisk karta över landet och försöksarbeten ha utförts för prövning av olika arbetsmetoder och framläggande av förslag till ny karttyp. Även en ny topografisk karta bör grundas på den upprättade fotokartan men betydande lättnader skulle vinnas, om den ekonomiska kartläggningen över de områden, där sådan kartläggning skall ske, funnes utförd före den nya topografiska kartläggningen, om denna såsom är att hoppas kommer att beslutas av statsmakterna. Såväl tid som kostnader skulle härigenom minskas för den blivande topografiska kartläggningen av landet. Då ej minst försvarsväsendet har påkallat framställning av en ny topografisk karta på kortast möjliga tid, skulle en forcering av den ekonomiska kartläggningen medföra större möjligheter att tillgodose detta ur försvarsväsendets synpunkt framställda önskemål samtidigt med att de ekonomiska intressenas kartbehov blir snabbare tillgodosett genom den utökade ekonomiska kartläggningen.

Även *kartverkskommissionen* har framhållit, att såväl tid som kostnader skulle minskas vid framställningen av den topografiska kartan, om den ekonomiska kartläggningen ginge före den topografiska på de områden, där ekonomisk kartläggning vore avsedd att äga rum.

1942 års *jordbrukskommitté* har i fråga om takten för den ekonomiska kartläggningens bedrivande uttalat bland annat följande.

Kommittén har räknat med att för att få till stånd ur storleks- och arrangeringssynpunkt lämpliga jordbruk det kommer att bli nödvändigt att företaga förändringar av ett stort antal nu befintliga jordbruksfastigheter, i form av sammanläggningar, ägoutbyten, omskiften m. m. Denna förvandlingsverksamhet torde böra ledas och övervakas av särskilda statliga organ. För att dessa rationaliseringsorgan skola kunna överblicka sina arbetsområden, så att de bland annat ha möjlighet att bedöma, var behovet av rationaliseringsåtgärder är mest trängande, ävensom lämpligheten av ifrågasatta förvandlingsåtgärder, är det nödvändigt, att de på ett enkelt sätt kunna skaffa sig en tämligen exakt kännedom om ägoförhållandena i de olika delarna av sina verksamhetsområden. Detta möjliggöres på ett utmärkt sätt av den ekonomiska kartan. Där en sådan saknas, kan det däremot i många fall bli förenat med vissa både svårigheter och kostnader för rationaliseringsorganen att erhålla den behövliga översikten över ägoförhållandena. Ofta torde väl, om ekonomisk karta ej finnes, det hos lantmäterikontoren befintliga kartmaterialet kunna användas för detta ändamål. Kopiering och sammanställning av detta kartmaterial kan emellertid komma att ställa sig ganska dyrbar. Härtill kommer, att de hos lantmäterikontoren befintliga kartorna ej alltid återge de nuvarande ägande- och brukningsförhållandena, samt att detta kartmaterial ingalunda täcker all mark. Rationaliseringsorganen torde därför ofta i avsaknad av en ekonomisk karta bli nödsakade att låta företaga särskilda fältarbeten för att få erforderlig kännedom om ägoförhållandena i ett visst område. Om däremot en ekonomisk kartläggning av området skulle komma till stånd, torde behovet av dylika specialundersökningar inom området bortfalla så gott som helt, vilket i och för sig skulle innebära en viss besparing

för staten samt dessutom skulle medföra en förbättring av rationaliseringsorganens arbetsmöjligheter och därmed även av utsikterna att få ett gott resultat av rationaliseringsarbetet.

Med hänsyn till vad jordbrukskommittén anfört om nödvändigheten för rationaliseringsorganen att lätt kunna skaffa sig överblick över ägoförhållandena i olika områden, framstår det givetvis för kommittén såsom i hög grad önskvärt, att arbetet med den ekonomiska kartläggningen bedrivs så snabbt som möjligt. Då igångsättandet av rationaliseringsarbetet inom ett visst område uppenbarligen ej kan få anstå till dess ekonomisk karta för området föreligger, bliva nämligen rationaliseringsorganen i avsaknad av sådan karta nödsakade att på annat sätt skaffa sig den erforderliga översikten över ägoförhållandena, vilket, såsom nämnts, torde komma att medföra ej oväsentliga kostnader. Ett påskyndande av utgivandet av den ekonomiska kartan torde därför i realiteten komma att medföra besparingar och ej ökade utgifter för det allmänna. Av vad nu sagts torde framgå, att jordbrukskommittén för sin del livligt tillstyrker utredningsmannens förslag om åtgärder för att möjliggöra en återhämtning av den tid, som gått förlorad till följd av krisförhållandena. Enligt kommitténs uppfattning bör härjämte övervägas, om ej möjlighet finnes att ytterligare påskynda utgivandet av kartan. I samband härmed torde även böra övervägas frågan, om de fältarbeten, som jordbrukets rationaliseringsorgan måste bedriva, kunna samordnas med fältarbetena för utgivning av den ekonomiska kartan.

Jämväl *norrlandskommittén* har uttalat, att det med hänsyn till den betydelse, som den ekonomiska kartläggningen numera hade för det produktiva näringslivet, syntes synnerligen angeläget, att landet kunde genomgå på betydligt kortare tid än som förutsatts i den tidigare fastställda planen.

I ett flertal yttranden från *länsstyrelser*, *hushållningssällskap* och *överlantmätare* ha framställningar gjorts i fråga om den mellan länen fastställda ordningsföljden för den ekonomiska kartläggningen. Bland annat har begärts en gynnsammare placering av Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län. *Norrlandskommittén* har framhållit önskvärdheten av att på grundval av den under krigsåren verkställda flygfotograferingen över norrlandslänen den ekonomiska kartläggningen över dessa län genomfördes tidigare än som skulle följa av fastställd arbetsplan.

Kartverket har i fråga om ordningsföljden mellan länen bland annat anfört, att förutom de vid nu gällande plans fastställande följda principerna måste vid översynen av planen tagas hänsyn till att de under kriget framställda fotokartorna komme att utnyttjas innan de bleve föråldrade även som till — om beslut fattades om en ny topografisk karta — över vilka områden denna karta i första hand borde upprättas.

1942 års *jordbrukskommitté* har framhållit önskvärdheten av att vid en omprövning av den ordningsföljd, i vilken kartläggningsarbetet för de olika länen borde bedrivas, även måtte beaktas i vad mån ekonomisk kartläggning av visst län kunde framstå som särskilt angelägen för att underlätta arbetet med rationalisering av brukningsdelarna inom länet.

I yttrandena från *överlantmätaren i Kopparbergs län*, *länsstyrelserna i Västernorrlands och Norrbottens län* samt *norrlandskommittén* ha framställts önskemål om en viss utvidgning av den år 1937 beslutade ekonomiska

kartläggningen. *Överlantmätaren i Kopparbergs län* har sålunda ansett, att beträffande de delar av länet, över vilka enligt 1937 års plan endast fotokartor skulle upprättas, å fotokartan borde inläggas skifteslagsgränser.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har uttalat att, när bebyggelsecentra inom länet i större utsträckning än inom övriga kustlän i Norrland sträckte sig utesfter ådalarna långt in i landet, den fullständigare karttypen för länets vidkommande borde omfatta samtliga dessa oavsett belägenheten i förhållande till kusten.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har betonat, att då den omfattning, i vilken norrlandslänen skulle erhålla ekonomiska kartor angivits som i huvudsak Norrlands kustland, begreppet kustland icke finge fattas alltför snävt. Mellan den egentliga kust- och jordbruksbygden och fjällområdet låge — åtminstone inom Norrbotten och Västerbotten — ett anseeligt bälte av i huvudsak skogsmarker insprängt med betydliga odlade och odlingsvärda områden, och det vore angeläget att detta land toges med i kartläggningen. Beträffande kartans innehåll har länsstyrelsen hemställt, att å fotokartan, efter fältarbeten, bland ägoslagen inlades icke endast åker och trädgård utan också äng, naturlig och odlad. Utan beteckning för detta ägoslag skulle den ekonomiska kartan för Norrland icke vara fullständig.

Norrlandskommittén har beträffande en utvidgning av den ekonomiska kartläggningen till nya områden anført följande.

Enligt den tidigare fastställda arbetsplanen skulle ingen flygfotografering eller kartläggning komma till stånd beträffande lappmarkerna samt inre delarna av Jämtlands län. Då stora områden inom dessa landsdelar med hänsyn till där befintliga jordbruk och skogstillgångar äro av stort värde ur nationalhushållets synpunkt, och då dessa områden torde vara flygfotograferade i avsevärd utsträckning, synas skäl tala för att också nu åsyftade områden göras till föremål för ekonomisk kartläggning eller ett förenklat förfarande med flygfotografering jämte inläggning av fastighetsgränser, varvid eventuellt även kan övervägas användning av förminskad kartskala inom en del områden. Kartläggningen torde för lappmarkernas del förslagsvis kunna utsträckas upp till odlingsgränsen och inom Jämtlands län begränsas på jämförligt sätt. Nämnas må dock, att en del staten tillhöriga skogsområden lära ha kartlagts genom domänverkets försorg.

Vidare vill kommittén ifrågasätta, om icke vissa områden inom nordliga Sverige, beträffande vilka visserligen flygfotografering och inläggning av fastighetsgränser förutsatts skola äga rum men däremot andra förhållanden, bland annat förekomsten av åker och äng, ej ansetts skola markeras, böra bli föremål för fullständig ekonomisk kartläggning. Som exempel på dylika områden kan hänvisas till inre delarna av Västernorrlands län.

*Före-
draganden.*

Beslutet om den ekonomiska kartläggningen i dess nuvarande form fattades vid 1937 års riksdag. Enligt detta beslut skulle kartan grundas på en fotokarta i skalan 1 : 10 000, å vilken sedermera efter fältarbeten skulle inläggas fastighetsindelning, bebyggelse, kommunikationsleder, viktigare kraftledningar, sjöar och större vattendrag samt fornlämningar ävensom av ägoslagen åker och trädgård. Kartan avsågs bli färdigställd under loppet av 30 år efter det kartverkets organisation för ändamålet utbyggs.

I samband med de undersökningar som under krisåren verkställdes av besparingsutredningen i syfte att få till stånd besparingar i den statliga verksamheten upptogs även till övervägande frågan om möjliga inskränkningar i den ekonomiska kartläggningen. Besparingsberedningen ifrågasatte därvid, att enbart fotokartan skulle utgivras såsom ekonomisk karta eller ock att skalan för den nuvarande ekonomiska kartan skulle minskas till skalan 1 : 20 000 och i anslutning därtill fältarbetena vid kartframställningen starkt begränsas.

En inskränkning eller begränsning av den ekonomiska kartläggningen synes för närvarande icke kunna ifrågakomma. Såsom framgår av den verkställda utredningen och de däröver avgivna yttrandena är behovet av en ekonomisk karta synnerligen trängande och av allra största betydelse för väsentliga allmänna och enskilda intressen. Den rationalisering av vårt lands jordbruk, som för närvarande är föremål för övervägande och planläggning och som på alla håll anses vara en av de viktigaste förutsättningarna för att få till stånd bättre ekonomiska möjligheter för landets jordbruksnäring, kommer att i hög grad underlättas om en aktuell och modern ekonomisk karta står till förfogande. Mycken tid och mycket arbete skulle kunna inbesparas vid rationaliseringens planläggande och genomförande med hjälp av den ekonomiska kartan. Men även ur ett flertal andra synpunkter är den ekonomiska kartan behövlig. För lantmäteriväsendet innebär densamma stora fördelar. Överlantmätarna i de län, där den ekonomiska kartläggningen helt eller i större omfattning slutförts, ha också kraftigt understrukit kartans värde för lantmäteriarbetet. Kartan underlättar sålunda enligt dessa uttalanden i stor utsträckning bedömande av förutsättningarna för och behovet av olika lantmäteriförrättningar och kan tillika tjäna såsom underlag för fastighetsredovisningen. Ur fastighetsbildningssynpunkt är det vidare en stor tillgång att en karta finnes ur vilken man kan utläsa icke blott fastighetersnas utan även större områdets sammansättning i ägoslag. Med nuvarande kartmaterial är detta som regel icke möjligt och en följd härav är bland annat, att ett önskat skiftes lämplighet ur fastighetsbildningssynpunkt icke kan överblickas utan att först en dyrbar och tidsödande sammanställning av på olika håll tillgängligt kartmaterial utförts.

Även ur samhällsbildnings- och samhällsplaneringssynpunkt är den ekonomiska kartan av behovet starkt påkallad. Denna kan i hög grad bidra till en bättre överblick i ärenden rörande fastställande av olika bestämmelser om fastighetsbildningen och byggnadsförhållandena. Kartan torde likaledes bli till god hjälp vid planläggningar av vägar och frågor rörande vägväsendet. Den nuvarande bristen på tillfredsställande kartmaterial har även i förevarande hänseenden i icke ringa utsträckning medfört att betydande kostnader måst nedläggas å sammanställningar av översiktskartor, vilka skulle varit obehövlige därest den ekonomiska kartan funnits tillgänglig.

Den ekonomiska kartan kan även få vidsträckt användning inom skogsbruket. På detta område kan genom densamma i väsentlig grad underlättas planläggningen av flertalet skogsvårdande åtgärder såsom skogsod-

ling, hyggesrensning och torrläggning. Jämväl vid skogsindelnings- och taxeringsförrättningar kan den ekonomiska kartan komma till stor användning.

Såsom framgår av vad jag nu anfört förefinnes inom skilda områden ett starkt behov av att den ekonomiska kartläggningen fortsättes. Att verkställa en sådan förenkling av den ekonomiska kartan, som besparingsberedningen ifrågasatt, anser jag icke heller tillrådligt. För att kartan skall fylla de olika anspråk, som ställas på densamma är det nödvändigt att den erhåller den utformning som bestämdes genom 1937 års beslut. Varje inskränkning i utmärkandet å kartan av fastighetgränser, bebyggelse eller ägoslag kommer att avsevärt försämra kartans användbarhet. Framför allt är det av behovet påkallat, att en så fullständig karta som möjligt i nyssberörda avseenden finnes att tillgå under det arbete med rationaliseringen av landets jordbruk som förestår under de kommande årtiondena. Vad jag nu anfört gäller även det av besparingsberedningen framförda förslaget om minskning av kartans skala från 1: 10 000 till 1: 20 000. En dylik åtgärd skulle sålunda i väsentlig grad minska kartans brukbarhet. Det är dessutom att märka att denna åtgärd endast skulle medföra förhållandevis små besparingar i kostnaderna för kartan. Enligt vad kartverket uttalat skulle en minskning av skalan på förslaget sätt medföra en besparing av två procent av totalkostnaden för kartans upprättande och utgivning. Uppenbart är att fullbordandet av den ekonomiska kartan i den föreslagna formen kommer att draga stora kostnader för statsverket. Emellertid måste härvid beaktas, att kartan kommer att möjliggöra avsevärda besparingar för såväl det allmänna som enskilda vid utförandet av viktiga arbeten på olika områden, där behov av ett gott kartmaterial föreligger.

Även om den under krigsåren inträdda förseningen i de ekonomiska kartarbetena i enlighet med utredningsmannens förslag inhämtas, skulle utgivningen av den ekonomiska kartan icke vara fullbordad förrän år 1975. Särskilt med hänsyn till de förestående rationaliseringsåtgärderna inom jordbruket är det angeläget, att den ekonomiska kartan färdigställs tidigare. Såsom 1942 års jordbrukskommitté anfört torde nämligen de organ, som skola handhåva rationaliseringen i avsaknad av en ekonomisk karta ofta bliva nödsakade att låta företaga omfattande fältarbeten, vilka skulle medföra betydande kostnader. Ett annat skäl för påskyndande av de ekonomiska kartarbetena är, att frågan om en ny topografisk karta för landet även är aktuell. Enligt de försöksarbeten, som utförts för fastställande av den lämpligaste typen för denna karta, skulle även den topografiska kartan kunna grundas på fotokartan. Såväl tid som kostnader skulle sparas vid framställningen av den topografiska kartan, om den ekonomiska kartläggningen ginge före den topografiska. Det synes sålunda fördelaktigt att genomföra den ekonomiska kartläggningen på kortare tid än som förutsattes i 1937 års beslut. Detta skulle i stort sett beträffande kostnaderna för den ekonomiska kartans upprättande blott innebära, att dessa kostnader fördelades på ett färre antal år, medan man skulle spara betydande utgifter på andra håll. Jag finner mig på

grund härav böra förorda, att den ekonomiska kartläggningen bedrives så, att den kan vara fullbordad på en tid av 15 år.

Enligt vad jag inhämtat från kartverket är detta program möjligt att genomföra, om den ekonomiska kartbyrån erhåller viss ytterligare personalförstärkning. Till denna fråga torde jag få återkomma i det följande.

Därest den ekonomiska kartläggningen i enlighet med vad jag nu föreslagit fullbordas på 15 år, torde ordningsföljden mellan de olika länens kartläggning icke bli av så stor betydelse. Frågan vilka områden, som först skola kartläggas, torde få avgöras under beaktande av det mest rationella utnyttjandet av tillgängligt fotokartmaterial och samordnandet av fotokartframställningen för den ekonomiska kartan och övriga kartor. Emellertid torde härvid hänsyn även böra tagas till i vad mån rationaliseringsåtgärder inom jordbruket kunna påkalla snabbare ekonomisk kartläggning av vissa län.

Jag är icke nu beredd att taga ställning till förslagen att upprätta ekonomiska kartor över områden, vilka enligt 1937 års plan skola ligga utanför den ekonomiska kartläggningen, liksom ej heller till den ifrågasatta utvidgningen av redovisningen av ägoslagen beträffande den ekonomiska kartan för Norrland. Dessa spörsmål torde få underkastas ytterligare utredning och överväganden.

III. Revidering av den nuvarande topografiska kartan.

Den topografiska kartläggningen i Sverige påbörjades år 1810 och avslutades i sitt första skede år 1923, då utgivningen av första gången uppmätta blad fullbordades. Den topografiska kartan, den s. k. generalstabskartan, består av två skilda delar, den ena över södra Sverige, den andra över norra Sverige. Den södra delen har fullständigt utgivits i rektangelblad i skalan 1: 100 000, den norra i gradblad, huvudsakligen i skalan 1: 200 000 men beträffande vissa områden även i skalan 1: 100 000.

I sina yttranden över betänkandet rörande vissa med rikets ekonomiska kartläggning sammanhängande spörsmål m. m. ha *överbefälhavaren* och *kartverkskommissionen* understrukt vikten av att även frågan om den topografiska kartläggningen av landet löstes. Överbefälhavaren har därvid såsom den allvarligaste anmärkningen mot det nuvarande topografiska kartverket framhållit, att den nuvarande arbetstakten icke säkerställde tillräckligt snabb revidering.

Kartverket har i sin skrivelse den 25 augusti 1945 med anslagsäskanden för budgetåret 1946/47 upptagit frågan om revidering av den nuvarande topografiska kartan. Kartverket har därvid upplyst, att kartverket, som för närvarande i samråd med försvarsstaben bedreve försöksarbeten för fastställande av arbetsmetoder och karttyp för en ny topografisk karta, hade för avsikt att under år 1946 framlägga förslag i ämnet. Den nya kartan avsåges skola framställas enligt den fotogrammetriska metoden. Såsom underlag för kartan skulle användas fotokartor med nivåkurvor, varvid för den ekonomiska kartläggningen framställt fotokartunderlag skulle kunna utnyttjas. I

frågan om revidering av den nuvarande topografiska kartan har kartverket yttrat bland annat följande.

Oavsett frågan om framställning av ny topografisk karta, vilket arbete måste draga en avsevärd tid, är det nödvändigt att den nuvarande kartan revideras och hålles ajour för att erforderligt och godtagbart kartmaterial skall kunna finnas tillgängligt för försvarsväsendet och civila behov.

Redan år 1931 gjorde dåvarande kartverkschefen framställning till Kungl. Maj:t om åtgärder till organisationens ökande beträffande gravörarbetskrafterna för att på 20 år, alltså till omkring år 1950, kunna genomföra revideringsarbetena och bringa den topografiska kartan i fullt brukbart skick. Ajourhållningen skulle sedan ske på sådant sätt att efter den första grundliga revideringen varje kartblad i medeltal undergick revidering vart tionde år. Förslaget föranledde emellertid ingen åtgärd, och det topografiska verket har därigenom allt mer föråldrats och kommer, om ej åtgärder snarast vidtagas, att gå mot sitt förfall. De under senaste världskriget uppkomna allt större kraven på framställning av militära specialkartor ha medfört en ytterligare försämring i möjligheterna att medhinna revidering av den topografiska kartan, enär arbetskrafterna i stor utsträckning måst tagas i anspråk för nämnda brådskande militära kartarbeten. Det är därför en tvingande nödvändighet att omedelbart igångsätta en möjligast snabb revidering av de topografiska kartverken, i den mån kartbladen överhuvud taget äro revideringsdugliga. Detta är icke fallet dels med vissa blad inom södra verket, och dels med flertalet blad i skalan 1: 200 000 inom norra verket. Orsaken härtill är att de topografiska kartorna, som ursprungligen uppmättes under en så lång period som från år 1821 till år 1919, såväl beträffande de äldsta bladen i södra Sverige som i fråga om flertalet kartblad i skalan 1: 200 000 upprättats med mycket svagt eller — vad beträffar de inre delarna av norra Norrland — obefintligt geodetiskt underlag och dåligt stomkartematerial.

Enlig kartverkets mening bör moderniseringen av den topografiska kartan genomföras på följande sätt.

Ommätning eller revidering av södra verkets blad bör genomföras inom en period av 15 år, räknad från den 1 januari 1946, och på sådant sätt att icke något blad den 1 januari 1961 i modernitet är äldre än 10—15 år. Denna modernitet skulle sedan vidmakthållas genom fortlöpande ajourhållning.

Norra verket i skalan 1: 100 000 bör, räknat från den 1 januari 1946, likaledes grundligt revideras under samma 15-årsperiod som södra verket och därefter ajourhållas.

Då under beredskapstiden visat sig erforderligt att för försvarsväsendets del ha tillgång till topografiska kartor i samma skala över hela Norrland, ha bladen i skalan 1: 200 000 på fotolitografisk väg utgivits genom försvarsstabens försorg, uppförstorade till skalan 1: 100 000 över de delar, där kartor i skalan 1: 100 000 icke funnits framställda och utgivna. Med utgångspunkt härifrån torde de blad i skalan 1: 200 000, som sammanfalla med de i skalan 1: 100 000 framställda bladen, icke vidare behöva revideras. Av övriga blad i skalan 1: 200 000 böra revideringsdugliga sådana grundligt revideras. Blad i denna skala, vilka på grund av brist på stomkarta eller bristande geodetiskt underlag m. m. äro revideringsodugliga, böra endast nödtorftigt partiellt revideras beträffande vägnät, turistorter och turistleder. Övriga delar av norra verket böra nymätas i samband med framställning av en ny topografisk karta över landet, så snart erforderligt geodetiskt underlag hunnit bestämmas och flygfotografering därefter kunnat utföras.

För att kunna genomföra moderniseringen av den topografiska kartan på

angivet sätt erfordras dels vid fältarbetena årligen en personal av minst 24 topografiskt utbildade fältmätare, därav 15 under 10 år för ommätning av revideringsodugliga blad, dels ock för gravyrarbetena minst 9 gravörer. Skulle moderniseringen genomföras på ännu kortare tid, exempelvis 10 år, skulle behövas dels 37 fältmätare, därav 24 under 6 år för ommätning av revideringsodugliga blad, och dels 14 gravörutbildade. För närvarande har kartverket tillgång till 20 topografiskt utbildade fältmätare och 12 utbildade gravörer, varav dock minst två måste utnyttjas för andra gravyrarbeten (försöksarbeten för ny topografisk karta m. m.). Fältmälarna utgöras emellertid till mer än hälften av inbeordrad militär personal, och det är sannolikt svårt att kunna få behålla alla dessa vid kartarbetena under hela moderniseringsperioden. Utbildning av ytterligare topografiska fältmätare är därför nödvändig för att ersätta sådana som återgå till militär tjänstgöring och för att fylla det erforderliga antalet fältmätare. Ny sådan utbildningskurs avses skola påbörjas i januari 1946. Ehuru gravörernas antal för närvarande är till fyllest för att kunna genomföra moderniseringsprogrammet på 15 år, måste nya elever omedelbart anställas och utbildas till gravörer, enär fem av gravörerna uppnå pensionsåldern under de närmast följande sex budgetåren. Med hänsyn till att utbildningen till gravör tager minst 5 år i anspråk måste från kommande höst elevantagning ske, vilket kartverket redan igångsatt.

Enär utbildning av nya fältmätare tager omkring 3 år, är det knappast möjligt att genomföra en modernisering av den topografiska kartan, i den utsträckning som förutsatts, på en så kort tid som 10 år, även om försvarsväsendet skulle kunna tillhandahålla erforderligt antal officerare och underofficerare för tjänstgöring vid kartverket. Kartverket har därför nödgats beräkna moderniseringsperioden till 15 år. I betraktande av behovet ur såväl militär som civil synpunkt av snabbast möjliga modernisering av den topografiska kartan måste denna tidslängd betraktas som en maximigräns för moderniseringsperioden.

Överbefälhavaren har i infordrat utlåtande över kartverkets framställning uttalat, att det ur försvarssynpunkt vore till fördel, om den föreslagna moderniseringsperioden om 15 år kunde minskas. Då detta av de skäl kartverket anfört icke syntes möjligt, ville överbefälhavaren understryka kartverkets uttalande, att tidslängden 15 år måste betraktas som en maximigräns för moderniseringsperioden.

Av vad kartverket anfört framgår, att den nuvarande topografiska kartan över landet är i hög grad bristfällig. Anledningen härtill är att söka i det förhållandet, att de topografiska kartorna, som ursprungligen uppmättes under en så lång tid som omkring 100 år, nämligen under tiden från 1810 till omkring 1920 såväl beträffande äldsta bladen i södra Sverige som i fråga om flertalet kartblad i skalan 1: 200 000 upprättats på svagt eller intet geodetiskt underlag och dålig stommateriel. Under sådana förhållanden är det uppenbart att starkt behov förefinnes av en modern och förbättrad topografisk karta. För närvarande pågå, såsom också framgår av vad kartverket anfört, undersökningar rörande arbetsmetoderna och den lämpligaste typen för denna karta. Ett förslag beträffande kartan torde kunna förväntas från kartverket under innevarande år. Även om i en nära framtid be-

*Före-
draganden.*

slut skulle fattas om upprättande av en ny topografisk karta, kommer det att förflyta en avsevärd tid, innan denna kan färdigställas.

Under mellantiden måste, framför allt med hänsyn till försvarsväsendets behov av en någorlunda tillfredsställande fältkarta, de påtagligaste bristerna i den nuvarande topografiska kartan avlägsnas. Denna revidering torde huvudsakligen kunna ske i överensstämmelse med kartverkets förslag. Ommätning eller revidering av södra verkets blad torde sålunda böra genomföras inom en period av 15 år räknat från och med innevarande år och på sådant sätt att icke något blad den 1 januari 1961 är äldre än 10—15 år. Denna modernitet synes därefter böra vidmakthållas genom fortlöpande ajourhållning. Den del av norra verket som finnes i skalan 1:100 000 bör likaledes revideras under samma 15-årsperiod som södra verket och därefter hållas ajour. Av bladen i skalan 1:200 000 böra de, som befinnas därtill användbara, revideras. De blad i denna skala, som icke lämpligen kunna revideras, böra nödortfött förbättras genom justeringar i fråga om vägnät, turistorter och turistleder.

Till frågan om personalbehovet för nu ifrågakarande arbeten återkommer jag närmare i det följande.

IV. Kartverkets ställning till försvarsväsendet. Upptagande av framställning av militära specialkartor bland kartverkets ordinarie arbetsuppgifter.

Enligt kartverkets instruktion åligger det verket att biträda vid upprättandet av erforderliga specialkartor för arméns och flygvapnets behov, i den mån anslag och personal för ändamålet ställas till kartverkets förfogande av försvarsväsendet. I händelse av krig eller krigsfara skall kartverket enligt överbefälhavarens bestämmelser stå till försvarsväsendets förfogande. Instruktioner för verket och dess personal, att tillämpas vid krig, skola redan i fredstid utarbetas, i den mån försvarsväsendet därav beröres i samråd med chefen för försvarsstaben. En regementsofficer å generalstabskårens stat¹ skall såsom militärassistent tjänstgöra hos kartverket med uppgift att biträda överdirektören vid beredning av ärenden, som beröra försvarsväsendet, och vid framställning av militära specialkartor, samt att i kartverket föredraga de ärenden av nämnda art, vilka överdirektören bestämmer. Militärassistenten skall såvitt möjligt delta i behandlingen inom kartverket av frågor om träffande av avtal angående tryckning, annan reproduktion eller försäljning av kartor m. m. samt av frågor rörande kartarbetenas planläggning och angående ändringar i fastställda karttyper. Till anställning vid kartverket kan militär personal i viss utsträckning kommenderas.

I kartverkskommissionen, som har till uppgift att giva råd i frågor rörande de allmänna riktlinjerna för kartarbetena samt grunderna för kartframställningen vid kartverket, representeras försvarsväsendet av cheferna för försvarsstaben, armén och flygvapnet. Enligt instruktionen för kartverket och kartverkskommissionen skola förslag till ändringar i karttyper eller

¹ Numera försvarsstabens stat.

till nya karttyper samt den årliga planen för kartverkets arbeten underställas kartverkskommissionen, innan förslagen föreläggas Kungl. Maj:t för fastställelse.

Överbefälhavaren har i framställning till Kungl. Maj:t den 11 december 1942 ifrågasatt, huruvida kartverkets nuvarande organisation och ställning till försvarsväsendet vore ur krigsberedskapssynpunkt tillfredsställande, samt anhållit om närmare utredning av denna fråga. Överbefälhavaren har framhållit, att omfattande arbeten för i första hand militära ändamål hittills utförts vid kartverket och även i fortsättningen med all säkerhet komma att påläggas verket. Det gällde härvid icke endast att tillfälligt underhålla de hittillsvarande kartorna genom revideringar o. d. utan även att framställa ett flertal nya kartor. Den militära kartläggningen syntes därför numera ha trätt i förgrunden. De skäl som på 1930-talet anförts för att kartverket skulle bestå såsom ett i förhållande till försvarsväsendet helt självständigt, civilt ämbetsverk hade därför förlorat sin bärkraft.

Utredningsmannen har i sitt betänkande avstyrkt överbefälhavarens förslag om militär organisation av kartverket. Utredningsmannen har till stöd för denna ståndpunkt bland annat anfört.

Avgörande vikt för bedömande av den uppkomna frågan bör fästas vid det obestridda förhållandet, att försvarets representanter redan med nuvarande organisation äga möjligheter att få alla behöriga önskemål beaktade. Med den kontakt, som måste förutsättas bestå mellan försvarsledningen och militärassistenten i kartverket, har denne i egenskap av föredragande i kartverket både rätt och skyldighet att inom verket anmäla alla militära synpunkter i fråga om såväl kartframställning som val av karttyper. Årsplanernas prövning av Kungl. Maj:t innefattar dessutom en särskild garanti för att de militära önskemålen tillgodoses i den utsträckning, som läget vid varje särskilt tillfälle anses påkalla. I själva verket visar erfarenheten, att hittills de militära intressena icke i något avseende blivit eftersatta på grund av förhållanden, som det stått i kartverkets makt att reglera. En annan sak är att kartverkets förmåga att sörja för det militära kartbehovet är begränsad till den kostnadsram, som statsmakterna fastställa för ändamålet.

Den statliga kartproduktionen måste uppenbarligen planeras under avvägning av de olika intressen, som de färdiga kartorna skola tjäna. Att det civila livets önskemål och intressen icke ens under fredstid skulle få beaktas vid kartframställningen i den mån de icke sammanfölla med militära önskemål synes vara en tanke, vars realiserande icke skulle leda till annat än införandet av ett nytt statligt organ för produktion av särskilda karttyper, avpassade för övriga kartkonsumenters behov. En sådan splittring i kartarbetena vore icke ur ekonomisk synpunkt försvarlig och rationaliseringen av kartframställningen skulle äventyras. Det väsentliga i här berörda sammanhang är likväl att, enligt vad all erfarenhet visar, de militära och civila synpunkterna verkligen kunna samordnas utan förfång för de förra.

Övervägandena i frågan om kartverkets framtida ställning med hänsyn till de från försvarsledningens sida uttalade önskemålen leda till den uppfattningen, att någon omorganisation av kartverket i syfte att åter anknyta verket till försvarsväsendet icke är påkallad av sakliga eller andra skäl. Tvärtom synes kartverket i nuvarande organisation vara bättre rustat att planera sin verksamhet under behörigt aktgivande på alla de intressen, militära och civila, som den avser att främja.

Utredningsmannen har vid sina undersökningar uppmärksammat, att verksamheten vid försvarsstabens fotoanstalt kommit att i vissa avseenden löpa parallellt med kartverkets arbeten. Detta gällde framför allt fotokartläggningen och den fotogrammetriska och fototekniska forskningen. Utredningsmannen har funnit det angeläget, att en utredning komme till stånd med syfte att uppdraga gränserna för fotoanstaltens uppgifter i fråga om kartframställning och att i övrigt reglera förhållandena härvidlag mellan kartverket och anstalten.

Kartverket, kartverkskommissionen och statskontoret ha i sina yttranden över betänkandet anslutit sig till utredningsmannens avstyrkande av förslaget om kartverkets anknytning till försvarsväsendet. De militära ledamöterna i kartverkskommissionen, som reserverat sig mot kommissionens uttalande om kartverkets ställning till försvarsväsendet, ha ansett ett slutligt ståndpunktstagande i frågan om de militära myndigheternas inflytande på kartverket böra anstå till dess resultatet av vissa gemensamma utredningar av kartverket och försvarsstaben föreläge.

Överbefälhavaren har i yttrande över betänkandet vidhållit, att det militära inflytandet på kartverket under fred och förstärkt beredskap borde ökas. Överbefälhavaren har förutsatt, att utredningar om kartverkets arbetsuppgifter med avseende å bland annat topografiska kartor, vilka vore av vital betydelse för försvaret, ävensom militära specialkartor borde verkställas av kartverket och försvarsstaben gemensamt.

I fråga om behovet av vissa militära specialkartor, nämligen eldledningskartor och flygkartor, har överbefälhavaren i detta sammanhang anfört bland annat följande.

Eldledningskartan är en fotokarta i skalan 1:20 000, å vilken inlagts höjdkurvor med 5—10 meters ekvidistans. Kartan erfordras för detaljrekognosceringar av alla slag, för stridsledning och ordergivning, för planläggning och utförande av bombning mot punktmål, för sabotörers och partisaners verksamhet samt framför allt för eldledningstjänsten vid artilleriet och vissa av infanteriets tunga vapen. Främst för att det svenska artilleriet under alla förhållanden skall kunna åstadkomma erforderliga eldkoncentrationer inom rimlig tid fordras att eldledningskartor redan i fred finnas över samtliga tänkbara operationsområden.

Eldledningskarta finnes, trots forcerat arbete under de gångna beredskapsåren, endast över begränsade områden. Fortsatt utgivning av eldledningskartor över avsevärda delar av vårt land är ett viktigt militärt krav.

Den nuvarande flygkartan, som är upprättad i skalan 1:300 000, är av provisorisk karaktär såväl beträffande enhetlighet och tekniskt utförande som beträffande innehåll. Därtill kommer att skalan 1:300 000 icke längre kan anses lämplig för en flygkarta. På grund av de fel och brister, som vidlåda den nuvarande flygkartan, bör den snarast ersättas med en ny, som uppfyller de fordringar, som böra ställas på en modern flygkarta. Ett försöksblad har utförts i skalan 1:500 000 och prövas för närvarande. Erfarenheterna ha visat, att behov dessutom föreligger av en karta i liten skala (omkring 1:1 000 000) avsedd att användas såsom jaktkarta och flygkarta vid långflygningar.

Överbefälhavaren anser behovet av specialkartor vara av sådan omfatt-

ning, att det troligen är lämpligt att utbygga kartverkets arbetsorganisation med en särskild, permanent organisation för behovets fyllande.

I sin förenämnda skrivelse den 25 augusti 1945 har *kartverket* efter samråd med försvarsstaben framlagt vissa förslag åsyftande att trygga försvarsväsendets kartbehov. Kartverket har sålunda bland annat förordat, att de specialkartor, som fortlöpande måste upprättas eller ajourhållas, upptagas i kartverkets instruktion bland kartverkets ordinarie fredsuppgifter, och att verkets ordinarie arbetsorganisation och medelsbehov beräknas med hänsyn härtill. Härom har kartverket anfört väsentligen följande.

Ett ytterligare tillgodoseende av försvarsväsendets kartbehov är icke beroende av något utvidgat militärt inflytande på kartverkets arbeten utan av organisatoriska åtgärder till höjande av kartverkets arbetskapacitet, så att även under fredsförhållanden försvarsväsendets kartbehov kunna i erforderlig utsträckning tillfredsställas jämsides med de allmänna kartarbetenas bedrivande.

I den mån försvarsväsendets kartbehov kunna tillgodoses genom de allmänna kartarbetena erfordras för vinnande av syftemålet endast tillräcklig personalorganisation och tillräckliga anslag för att bedriva arbetena i önskad omfattning och med tillräcklig snabbhet.

Försvarsväsendets behov av specialkartor, som endast skola användas av försvaret, kan däremot icke tillgodoses jämsides med de allmänna kartarbetena utan att härför antingen såsom för närvarande särskilda medel ställas till kartverkets förfogande för varje särskilt arbete eller ock kartverkets arbetsuppgifter och organisation utökas att omfatta även framställning av militära specialkartor till viss, av försvarsstaben beräknad kvantitet per år. I förra fallet erfordras att ett årligt anslag upptages på försvarsväsendets stat och tillhandahålles kartverket i mån av behov, i det senare fallet böra erforderliga medel upptagas på kartverkets stat. Beräknas upprättande av dylika militära specialkartor bliva behövt under en längre följd av år, är den senare vägen utan tvekan att föredraga ur såväl organisations- som arbets-synpunkt. Det är nämligen givet att en mera permanent organisation för ändamålet inom kartverkets ram möjliggör bättre rekrytering av arbetskraft, då fast anställning och beföringsmöjligheter kunna bjudas. Därjämte vinnas en effektivare kontroll och betydande lättad i medelsredovisning m. m. i förhållande till vad som under beredskapen varit fallet.

Jämväl med hänsyn till att stora delar av det arbete, som utföres för militär kartframställning, i fortsättningen kunna utnyttjas för de allmänna kartarbetena synes det berättigat att anslagen härför upptagas på kartverkets stat. Eldledningskartorna, som äro fotokartor med inlagda nivåkurvor, äro nämligen upprättade i samma bladindelning som fotokartorna till underlag för den ekonomiska kartläggningen. I den mån eldledningskartorna skola upprättas över samma områden som den ekonomiska kartan kunna alltså samma fotokartor utnyttjas för båda ändamålen.

De framställda eldledningskartorna komma därjämte att i hög grad underlätta genomförandet av en framtida ny topografisk karta över landet, om terrängen återgives med nivåkurvor. Det material som framställes genom kurvkonstruktion ur stereobilder kommer att vara användbart såväl för eldledningskartor som för den topografiska kartframställningen.

Försvarsstaben har begärt, att omkring 300—400 eldledningskartor per år skulle framställas. Kartverket har på grund härav vid sina anslagsberäkningar för budgetåret 1946/47 upplagit medel för en produktion av denna storlek. Med hänsyn till att mobiliseringsbehovet av kartor för armén till-

godoses av försvarsstaben och kostnaderna för karttrycket därför lämpligast torde böra upptagas på försvarsstabens stat har dock icke beräknats medel för kartornas tryckning.

Kartverket har även haft överläggningar med representanter för försvarsstaben och flygvapnet i fråga om behovet av nya flygkartor för flygvapnet. Därvid har från flygvapnet uttryckts önskemål om en enhetlig flygkarta i skalan 1 : 1 000 000. Frågan har emellertid komplicerats därigenom, att även för den civila luftfarten en sådan karta kan komma att påfordras och att det därför är önskvärt att den blivande flygkartan i skalan 1 : 1 000 000 utföres så, att den om möjligt kan tjäna såväl flygvapnet som den civila luftfarten.

I detta läge har slutlig ståndpunkt icke kunnat tagas till frågan om framställningen av en flygkarta i skalan 1 : 1 000 000. Kartverket anser sig dock böra uttala, att för den händelse framdeles visar sig nödvändigt att upprätta en sådan karta, arbetet bör utföras vid kartverket. Skulle kartan därvid avses även för den civila luftfarten, torde den böra upptagas bland de översiktskartor, som kartverket instruktionsenligt skall utgiva och ajourhålla. Arbetet synes enligt av kartverket preliminärt gjorda beräkningar icke bliva av en sådan omfattning, att någon särskild organisation för ändamålet behöver ordnas. Fördelas arbetet på exempelvis 4 år, torde det i huvudsak kunna utföras av kartverkets ordinarie arbetskrafter med tillskott av ett par tillfälligt anställda ritbiträden. För reproduktions- och tryckningskostnader måste däremot särskilda medel beviljas. Även om arbetet framdeles under året skulle beslutas, torde dock icke för budgetåret 1946/47 behöva upptagas några särskilda medel för ändamålet.

I fråga om formerna för samarbetet mellan försvarsstaben och kartverket har verket yttrat.

Genom att de militära kartorna upptagas bland kartverkets ordinarie fredsuppgifter kommer Kungl. Maj:t alltid att pröva vilka slag av militära kartor, som direkt skola ingå i dessa ordinarie arbetsuppgifter. Omfattningen av kartarbetena för militära ändamål under visst budgetår skall meddelas kartverket av försvarsstaben genom militärassistenten i god tid innan kartverkets budgetförslag skall ingivas till Kungl. Maj:t. Försvarsstabens förslag härutinnan skall av kartverket alltid framläggas i budgetförslaget till Kungl. Maj:t.

Innan arbetsplan för ett kommande kalenderår framlägges för kartverkskommissionen, skall kartverket genom militärassistenten hos chefen för försvarsstaben inhämta upplysningar om de önskemål försvarsstaben har för det avsedda året dels beträffande de allmänna kartarbetenas bedrivande, dels ock i fråga om militära specialkartors upprättande. Vid framläggande av förslaget till arbetsplan för kartverkskommissionen skall, i den mån försvarsstabens önskemål icke av kartverket ansetts kunna tillgodoses med hänsyn till kartarbetenas planenliga bedrivande inom ramen för den tillgängliga arbetsorganisationen, försvarsstabens önskemål redovisas.

Övriga arbeten, för speciella militära kartor av permanent natur, varav behov uppstå, böra utföras av kartverket på framställning av försvarsstaben i enahanda ordning som övriga specialarbeten, beställda av andra statsinstitutioner, kommuner och enskilda, eller sålunda mot full ersättning från försvarsväsendet för kartverkets kostnader.

De delar av de militära kartarbetena, som icke lämpligen kunna utföras vid kartverkets övriga byråer, förläggas liksom nu under militärassistentens avdelning, som bör benämnas militärbyrån. Militärassistenten skall vara denna byrås chef och förordnas på sätt nu gäller för militärassistenten.

Kartverket har i förenämnda skrivelse vidare uttalat, att den av utredningsmannen berörda frågan om en gränsdragning mellan kartverket och försvarsstabens fotoanstalt beträffande kartframställning varit föremål för samråd mellan verket och försvarsstaben. Härvid hade enighet uppnåtts, att all framställning av kartor av permanent natur för militära ändamål för framtiden skulle utföras genom kartverkets försorg. Därvid komme sådana kartor, varav framställning erfordras mera stadigvarande, att upptagas bland kartverkets ordinarie arbeten och övriga arbeten att utföras på beställning mot ersättning från försvarsväsendet.

I remissutlåtande har *överbefälhavaren* tillstyrkt de av kartverket föreslagna åtgärderna för tryggnad av försvarsväsendets kartbehov. Överbefälhavaren har samtidigt understrukt betydelsen av att redan i fred en speciell organisation funnes inom kartverket, vilken kunde inrikta sig på framställning av militära specialkartor. Uppskötes utarbetandet av sådana kartor till ett skärpt beredskapsläge, riskerade man, dels att kartorna icke hunne framställas, dels ock att arbetena måste bedrivas på ett mindre rationellt och mindre ekonomiskt sätt och med bristande noggrannhet som resultat. Det vore alltså av stor vikt, att den för försvaret erforderliga kartframställningen kunde så bedrivas, att behövliga kartor i största möjliga utsträckning funnes tillgängliga vid ett krigsutbrott.

Då kartverket år 1937 organiserades såsom ett självständigt civilt verk tillförsäkrades genom bestämmelser i kartverkets instruktion försvarsväsendet möjlighet att få sina önskemål i fråga om kartframställningen beaktade. Med dessa bestämmelser avsågos att å ena sidan tillgodose försvarsväsendets intressen vid kartverksamhetens bedrivande samt att å andra sidan säkerställa planmässigheten vid den allmänna kartläggningen ur det civila behovets synpunkt. Den avvägning av de olika intressena som härvid kom till stånd synes fullt tillfredsställande. Det bör därför icke ifrågakomma, att kartverket inordnas under försvarsväsendet.

Såsom kartverket framhållit torde ett tillgodoseende i högre grad än tidigare av försvarsväsendets kartbehov icke vara beroende av att det militära inflytandet på kartverkets arbeten ökas utan av att kartverkets arbetskapacitet höjes, så att även under fredstid försvarsväsendets kartbehov kan tillgodoses jämsides med de allmänna kartarbetena. Enligt det av kartverket efter samråd med försvarsstaben framlagda förslaget skulle detta ske genom att framställning av de militära specialkartor, av vilka ett stadigvarande behov föreläge, upptoges bland kartverkets ordinarie arbetsuppgifter. Härvid skulle för denna kartframställning erforderliga medel beräknas under anslagen till kartverket. Genom att för ifrågavarande ändamål skapades en fast organisation skulle bland annat erhållas en bättre personalrekrytering.

Med hänsyn till de angivna fördelarna av att inom kartverket upprättas en särskild personalorganisation för framställning av de specialkartor, var-

*Före-
draganden.*

av försvarsväsendet har ett varaktigt behov, vill jag icke motsätta mig att förslaget härom genomföres. Kostnaderna för framställningen av dessa kartor, med undantag av tryckningskostnaderna, skola därvid belasta kartverkets anslag. Detta synes rimligt med tanke på att ifrågavarande kartmaterial i stor utsträckning kommer de allmänna kartarbetena till godo. Jag kan även biträda det framlagda förslaget i fråga om formerna för samarbetet mellan kartverket och försvarsstaben. Därest riksdagen icke har något att erinra häremot, torde Kungl. Maj:t få vidtaga härav betingade ändringar i kartverkets instruktion.

V. Inrättande av en särskild arbetsorganisation för framställning av specialkartor m. m. för statliga och kommunala institutioners samt enskildas räkning.

Jämlikt 2 § 4 mom. av kartverkets instruktion tillkommer det kartverket bl. a. att mot särskild ersättning dels med stöd av utgivna kartor eller därtill hörande primärmaterial låta upprätta och utgiva önskade specialkartor, dels ock tillhandahålla kopior av sådana vid flygfotografering upptagna fotobilder, vilka icke beröra områden, som anses vara av speciell militär betydelse. I 5 mom. samma paragraf föreskrives, att kartverket på begäran och efter Kungl. Maj:ts medgivande i samband med flygfotografering för fotokartans framställning må mot särskild ersättning dels utföra flygfotografering för speciella ändamål samt dels låta ombesörja upprättande av fotokarta med stöd av sådant särskilt upptaget fotomaterial.

I sin förenämnda skrivelse den 25 augusti 1945 har *kartverket* hemställt om inrättande av en särskild arbetsorganisation för utförande av speciella kartarbeten på beställning av statliga och kommunala institutioner samt enskilda. Till stöd för framställningen har kartverket anfört i huvudsak följande.

Ju mer omfattande de flygfotograferade områdena av landet blivit — numera finnes flygfotograferad en areal av omkring 124 000 km² eller omkring 28 procent av landets hela areal — desto större möjligheter finnas att tillgodose de ändamål, som avses i 2 § 4) av instruktionen. Kartverkets mycket belastade arbetsorganisation har emellertid icke medgivit tillgodoseende av begärda sådana arbeten utan att personalen på övertid åtagit sig utföra uppdragen.

Även arbeten enligt 2 § 5) instruktionen ha i en del fall — för statliga eller kommunala institutioner — verkställts, men de flesta av sådana begärda arbeten ha måst avvisas av brist på personal och utrustning under den arbetsbelastning som varit för handen under senare år för verkställande av såväl kartverkets egna som försvarsväsendets kartarbeten. Denna belastning blir alltså bestående genom de avsedda arbetena för ekonomiska kartans snabbare framställning och eldledningskartors fortsatta upprättande.

Framställningarna om dylika flygfotograferingar för speciella ändamål ha för varje år ökat. Närmast har det gällt arbeten för speciella skogskartors framställning, för lantmäteriändamål, för upprättande av regionplan eller byggnadsplan samt för vattenregleringar för vattenavledning eller kraftverksanläggningar. I sistnämnda hänseende kan nämnas, att vattenfallssty-

relsen gjort framställning om omfattande flygfotograferingar för sitt utbyggnadsprogram. Av dessa arbeten har kartverket endast medhunnit mindre delar i samband med fotografering för eldledningskartorna, och vattenfallsstyrelsen har därför uttalat, att om kartverket icke kan i erforderlig utsträckning biträda med erforderliga arbeten såge sig styrelsen tvungen själv upprätta en organisation för fotogrammetrisk kartläggning. En dylik utveckling skulle vara synnerligen olycklig och oekonomisk för statsverket.

Givetvis kan något enskilt företag tänkas uppsätta en dylik organisation och bedriva sådan kartläggningsverksamhet inom landet. Ett sådant företag var verksamt i mindre omfattning en kortare tid före krigets utbrott, men sedan förbud mot flygfotografering utfärdats kunde detsamma icke fortsätta verksamheten. Det kan nämnas att verksamheten för bearbetning av fotomaterialet bedrevs av företaget i huvudsak med hjälp av personal från kartverket under icke tjänstetid eller från tekniska högskolans fotogrammetriska institution. En på sådant sätt ordnad enskild verksamhet synes icke önskvärd. Ej heller torde dylika arbeten för statliga eller statsunderstödda ändamål lämpligen böra utföras genom enskilt affärsföretag, då staten i kartverket har en institution, som med sin väl utbildade personal är mer kompetent än ett eventuellt startat nytt enskilt bolag att åstadkomma ett kvalitativt fullgott och ur kostnadssynpunkt fördelaktigt arbetsresultat. Slutligen synes av militära skäl böra krävas, att flygfotografering inom landet för kartframställning endast verkställas av statligt organ, så att full kontroll över fotomaterialets utnyttjande kan upprätthållas och det flygfotografiska filmmaterialet arkiveras under statlig vård för att utnyttjas på bästa sätt för allmänna ändamål och särskilt statens kartverksamhet av olika slag.

Behovet av en organisation för här ifrågavarande ändamål är utan tvivel numera starkt framträdande och kommer att ständigt ökas, allteftersom de fotogrammetriska kartläggningsmetodernas användbarhet blir mera känd än hittills varit fallet samt misstroendet från markmätningens speciella målsmän övervinnes. Kartverket anser därför tiden vara inne att vid kartverket upprätta en särskild arbetsorganisation för ändamålet, så att utförandet av dylika arbeten icke kommer att inkräkta på de allmänna kartarbetenas planerliga och rationella bedrivande. Tillsvidare bör denna organisation anknytas till den fotogrammetriska byrån såsom en särskild arbetsdetalj för att, sedan verksamheten blivit av större omfattning, bilda sin särskilda byrå eller avdelning. Det senare torde snart nog bliva fallet, då enligt kartverkets mening det icke lärer dröja länge förrän alla mera omfattande lantmåteriförrättningar komma att grunda sig på fotogrammetriskt kartmaterial, särskilt fotokartor i större skala på grund av dessa kartors stora detaljrikedom och därav följande möjlighet att utan dyrbara och tidskrävande markmätningar detaljstudera områdena.

Organisationen skall förutsättas kunna bära sina egna onkostnader och därutöver giva en inkomst som bidrag till förräntning av den av staten anskaffade och för ändamålet utnyttjade materielen. Dessutom bör vid arbeten för kommuner och enskilda beräknas en skälig vinst på arbetenas utförande.

Personalorganisationen för ändamålet torde tillsvidare kunna inskränkas till en förste statskartograf som detaljchef och en statskartograf till hans biträde vid arbetsledningen samt sex tekniska biträden och ett rit- och kontorsbiträde.

Överbefälhavaren har i remissutlåtande tillstyrkt kartverkets förslag. Han har emellertid förklarat, att han icke helt kunde ansluta sig till kartverkets uppfattning att flygfotografering inom landet för kartframställning endast

borde verkställas av statligt organ. Det vore främst ur mobiliseringssynpunkt för försvaret fördelaktigt, om möjligheterna för kartframställning utökades genom tillkomsten även av andra statliga eller privata företag som framställde kartor.

*Före-
draganden.*

Redan vid 1937 års omorganisation förutsågs, att framdeles en särskild organisation kunde behöva inrättas inom kartverket för att tillgodose behov av specialkartor m. m. Av vad kartverket anfört framgår, att antalet framställningar om flygfotografering för särskilda ändamål ökat för varje år men att kartverket på grund av brist på personal och utrustning måst avvisa flertalet av dessa. Då det i stor utsträckning är statliga institutioner eller statsunderstödda företag, som påfordra dylika arbeten, synes det önskvärt, att kartverket ägde större möjligheter än hittills att tillmötesgå framställningarna. En utveckling i den riktningen — såsom ock antytts från vissa håll — att andra statliga verk skulle vid sidan av kartverket uppsätta egna organisationer för flygfotografering och framställning av specialkartor måste uppenbarligen anses otillfredsställande. Icke heller finner jag det ändamålsenligt, att på privata intressen grundade företag komma till stånd för tillgodoseende av behovet av flygfotografering för kartläggningsändamål. I likhet med kartverket är jag av den uppfattningen att det ur flera synpunkter är mest rationellt om ifrågavarande verksamhet kan som regel handhavas av det för ändamålet inrättade statliga organet nämligen kartverket. Genom att i lämplig omfattning utöka personalen uppnås ju även det av överbefälhavaren berörda önskemålet om tillräcklig personal för försvaret vid mobilisering.

Med hänsyn till det anförda anser jag mig böra förorda att för ifrågavarande ändamål inom kartverket inrättas en särskild arbetsdetalj. Tillsvidare torde denna böra organiseras med den av kartverket föreslagna personaluppsättningen. För utförda arbeten bör uttagas en med hänsyn till verkets kostnader skäligen ersättning.

VI. Frågan angående kartrycket och den därmed sammanhängande förlagsverksamheten.

Tryckningen och utgivningen av de topografiska kartorna äro för närvarande överlåtna till generalstabens litografiska anstalt enligt ett den 31 december 1923 dagtecknat avtal, vilket emellertid därefter i vissa hänseenden modifierats genom ändringar och tillägg. Genom särskilda avtal med nämnda anstalt tryckas även de ekonomiska kartorna, fotokartorna och översiktskartorna av denna anstalt och utgivas å dess förlag.

I betänkandet rörande vissa med den ekonomiska kartläggningen sammanhängande spörsmål har utredningsmannen beträffande frågan om tryckning och utgivning av kartan framhållit bland annat, att det ej kunde ifrågakomma att under dåvarande orosförhållanden vidtaga någon omläggning i

systemet för karttryckning och kartutgivning. Tänkbart vore emellertid enligt utredningsmannens mening, att denna fråga efter återgången till freds-förhållanden finge tagas upp till omprövning.

I de avgivna yttrandena över betänkandet ha statskontoret, riksräkenskaps-verket, lantmäteristyrelsen och direktören för statens reproduktionsanstalt förordat en särskild utredning.

I sin förenämnda skrivelse den 25 augusti 1945 har kartverket förklarat att orsaken till att verket icke hemställt om den ifrågasatta allsidiga utred-ningens igångsättande varit, att enligt kartverkets mening flera skäl tala för att det nuvarande systemet sannolikt är ekonomiskt fördelaktigare ur stats-verkets synpunkt.

Jag torde i detta sammanhang få erinra, att jag med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 januari 1946 tillkallat sex sakkunniga för att verkställa utredning och avgiva förslag angående organisationen av statens reproduktionsanstalt m. m. I de av mig för utredningen lämnade direktiven uttalade jag, att de sakkunniga jämväl borde till övervägande upptaga spörsmålet an-gående karttryckets ordnande. Enligt vad jag vidare uttalade, borde en un-dersökning verkställas om icke möjligheter förefunnes att revidera avtalet med generalstabens litografiska anstalt angående karttrycket i en för staten förmånligare riktning. Även möjligheterna att överflytta karttrycket till sta-tens reproduktionsanstalt eller att bilda ett bolag med staten som delägare för bedrivande av ifrågavarande verksamhet borde under utredningen när-mare undersökas. I avvaktan på slutförandet av utredningen torde för när-varande några åtgärder i nu förevarande hänseenden icke lämpligen böra vidtagas.

*Före-
draganden.*

VII. Fråga om ändrad lönegradsplacering för vissa tjänster vid kartverket m. m.

Chefsbefattningen.

I sin förenämnda skrivelse den 25 augusti 1945 har *kartverket* hemställt, att kartverkets chef, vilken för närvarande såsom överdirektör vore placerad i lönegrad C 10, måtte givas tjänsteställning som generaldirektör och place-ras i lönegrad C 12. Vidare har kartverket föreslagit, att ett särskilt arvode å 1 200 kronor för år skulle utgå till kartverkschefens ställföreträdare. Till stöd för framställningen i fråga om kartverkschefens tjänsteställning och lö-negradsplacering har kartverket bland annat anført.

Statens organisationsnämnd förutsatte i ett år 1932 avgivet förslag rö-rande arbetsuppgifterna för och organisationen av rikets landkarteverk, att chefen för verket skulle erhålla generaldirektörs tjänsteställning. I 1936 års betänkande funno utredningsmännen det av organisationsnämnden fram-lagda förslaget i och för sig väl motiverat med hänsyn till befattningens krä-vande art. Sedan kartverkets omorganisation ha verkets arbetsuppgifter och personalorganisation väsentligt utvidgats. Detta blir än mera fallet om de av kartverket nu framlagda förslagen, som äro betingade av det alltmer

ökade behovet av kartframställning för skilda såväl civila som militära ändamål, bifallas. På grund av vad sålunda anförts och de stora krav, som ställas på kartverkschefen i såväl administrativt som tekniskt hänseende, får kartverket hemställa, att chefen gives tjänsteställning som generaldirektör och placeras i lönegrad C 12.

I denna fråga ha bland andra statskontoret och allmänna lönenämnden yttrat sig.

Statskontoret har i betraktande av de arbetsuppgifter och det ansvar, som åvilade chefen för ett verk av ifrågavarande storleksordning, icke funnit något att erinra mot att kartverkschefen erhöle generaldirektörs tjänsteställning. Frågan om lönegradsplaceringen borde emellertid enligt statskontorets mening helst upptagas till prövning i ett större sammanhang, chefstjänstemännens löneställning i allmänhet. Därest en dylik allmän översyn icke komme till stånd inom närmaste tiden, ville ämbetsverket icke motsätta sig att befattningen som kartverkets chef inplacerades i lönegrad C 12. Som förutsättning för bifall till förslaget om ett arvode å 1 200 kronor till kartverkschefens ställföreträdare borde gälla, att chefsbefattningen ändrades till generaldirektörstjänst.

Lönenämnden har erinrat, att verkets omfattning enligt nu föreliggande förslag icke så väsentligt överstege vad som vid 1937 års omorganisation beräknades för ett fullt utbyggt verk, att en omprövning av chefens då fastställda löneställning nu syntes påkallad. Enligt lönenämndens mening borde därmed kunna anstå, till dess en allmän utredning komme till stånd angående löneställningen för verkschefsbefattningar. Jämväl med ställningstagande till förslaget om fastställande av ett särskilt arvode till kartverkschefens ställföreträdare borde anstå.

Tjänster i 21—26 lönegraderna.

Ifrågavarande tjänster utgöras av befattningar som observator i lönegrad A 26, som förste statsgeodet, förste statskartograf och förste statstopograf i lönegrad A 24 samt som statsgeodet, statskartograf och statstopograf i A 21.

Rikets allmänna kartverks tjänstemannaförening har i en den 3 maj 1945 dagtecknad skrift hos Kungl. Maj:t gjort framställning om att befattningarna i 26 lönegraden skulle flyttas till 27, befattningarna i 24 till 26 och befattningarna i 21 till 23 lönegraden alternativt att sistnämnda befattningar flyttades till 22 lönegraden. Vidare har föreningen hemställt, att tjänstebemämningen observator måtte ändras till byrådirektör.

I remissutlåtande den 14 juni 1945 över nämnda framställning har *kartverket* tillstyrkt de begärda lönegradsuppflyttningarna men avstyrkt ändrad tjänstebemämning för observatorerna. Kartverket har därvid bland annat yttrat.

En lång följd av framställningar har gjorts i förevarande lönefrågor utan att någon förbättring i berörda personals löneställning åstadkommits. Kraven på personalens arbetsprestationer ha under senare år stegrats på grund av nya krävande och utvidgade arbetsuppgifter vid kartverket. En förbättring av lönegradsplaceringen för kartverkets högre kvalificerade personal

är därjämte så mycket mer välbefogad som flera grupper jämförliga befattningshavare erhållit fördelaktigare löneställning. Kartverket vill härvid erinra om att lektorerna och adjunkterna år 1937 flyttats till 27 respektive 23 lönegraden samt statsgeologerna år 1942 till 27 lönegraden. Vidare ha år 1945 andre arkivarierna m. fl. befattningshavare vid de lärda verken erhållit uppflyttning till lönegrad A 23. Samtidigt ha förste statsmeteorologerna och förste statshydrologerna samt statsmeteorologerna och statshydrologerna uppflyttats till lönegrad A 26 respektive A 22.

Kartverket har ansett de skäl som anförts för nämnda gruppers lönegradsuppflyttningar i minst lika hög grad vara tillämpliga på kartverkets motsvarande tjänstemän.

Beträffande observatorerna gäller som kompetenskrav filosofie licentiatexamen eller teknisk doktorsgrad. Observatorerna ha också uttryckligen jämförts med statsgeologerna. Observatorernas verksamhet bedrivs fullt självständigt. Enligt kartverkets mening finnas icke några sakliga skäl för att observatorerna skulle avlönas lägre än statsgeologer och lektorer.

För förste statsgeodet och statsgeodet föreskrives såsom kompetensfordran avgångsexamen från tekniska högskolans fackavdelning för lantmäteri eller filosofie kandidatexamen med vissa angivna ämnen. Till förste statsgeodet kommer säkerligen aldrig att befordras statsgeodet med lägre kompetens än filosofie licentiatexamen.

Enligt kartverkets mening ställas högre krav i fråga om praktisk kunnskap och arbetsledning på förste statsgeodeten än på en förste statsmeteorolog eller förste statshydrolog. Kartverket har med hänsyn till arbetsuppgifterna och till de kompetensfordringar, som måste uppställas på förste statsgeodeten, ansett denne befattningshavares placering i lönegrad A 26 vara fullt berättigad.

Enär endast en förste statsgeodetbefattning finnes vid kartverket, och statsgeodeterna på grund av arbetsuppgifternas särskilda art i allmänhet icke kunna påräkna befordran utom verket, äro statsgeodetbefattningarna i likhet med läroverksadjunktstjänsterna i regel sluttjänster. Enligt kartverkets mening äro kraven på statsgeodeterna i fråga om självständigt arbete och praktisk handledning på fältet av den art, att de jämväl av denna anledning böra, liksom tidigare varit fallet, jämföras med läroverksadjunkterna.

I fråga om förste statskartografer och statskartografer utgöres kompetensfordran av avgångsexamen från tekniska högskolans fackavdelning för lantmäteri. Även annan däremot svarande examen från annan fackavdelning vid de tekniska högskolorna eller examen från skogshögskolans jägmästarkurs berättigar till anställning som förste statskartograf eller statskartograf under förutsättning att vederbörande erhållit betyget godkänd i tentamen i ettdera av ämnena jorddelningsrätt eller geodesi och fotogrammetri.

Förste statskartograferna äro i egenskap av föreståndare för de arbetsdelar, i vilka den ekonomiska kartbyrån och den fotogrammetriska byrån äro uppdelade, kartverkets närmaste arbetsledare under byråcheferna. De ha därvid sig underställt ett stort antal tjänstemän i olika lönegrader från statskartografer till ritbiträden. På dessa arbetsledare måste ställas höga krav på kunnskap, energi och ledarförmåga. Kartverket anser, att dessa befattningshavare äro i lönehänseende fullt jämförbara med förste statsmeteorologerna och förste statshydrologerna liksom även med förste byråingenjörer, vilka äro placerade i lönegrad A 26 eller högre lönegrad vid de tekniska verken.

Statskartografernas verksamhet är enligt kartverkets åsikt fullt lika självständig som läroverksadjunkternas. Statskartograferna skola under byråar-

betet biträda förste statskartograferna vid ledning och granskning av den lägre personalens arbeten. Under fältarbetet skola de självständigt leda och kontrollera de tekniska biträdenas kartläggningsarbeten och fastighetsredovisning. Statskartografernas teoretiska utbildning (civilingenjörsexamen) kan utan tvekan anses fullt jämförbar med en filosofisk ämbetsexamen. Enär befordringsmöjligheterna äro små komma statskartografbefattningarna som regel att bli sluttjänster. Sedan en statskartograf tjänstgjort några år vid kartverket, har han icke någon möjlighet att övergå till lantmätarbanan, i varje fall icke utan att komma i mycket dålig befordringstur. Efter en längre tids tjänstgöring vid kartverket är en övergång till lantmäteriet helt utesluten för statskartograferna.

Rekryteringen av statskartografpersonalen har, med hänsyn till de på längre sikt väsentligt fördelaktigare befordringsmöjligheterna och löneförmåerna vid lantmäteriet, i hög grad försvårats. Under en lång följd av år kunde kartverket överhuvud taget icke få några kompetenta sökande till statskartografbefattningarna. Under de senaste åren har kartverket visserligen lyckats få några aspiranter på grund av att ordinarie anställning kunnat av dem sannolikt beräknas relativt snabbt på grund av äldre befattningshavares avgång med pension. Konkurrenten om arbetskraften med lantmäteriet är för kartverket med de låga lönegradsplaceringarna för statskartografpersonalen synnerligen svår och inger stora farhågor för framtiden i fråga om erhållande av väl kvalificerad arbetsledningspersonal vid verket. Omedelbara åtgärder äro därför enligt kartverkets mening oeftergivliga för höjning av lönegradsplaceringarna för såväl förste statskartografer som statskartografer, om kartverket skall kunna erhålla behöflig och väl kvalificerad rekrytering.

På grund av vad sålunda anförts måste kartverket vidhålla av verket tidigare gjorda framställningar om uppflyttning av förste statskartografbefattningarna till lönegrad A 26 och av statskartografbefattningarna till A 23.

För förste statstopografer och statstopografer finnas icke fastställda några särskilda kompetensfordringar. Rekryteringen av arbetsledningen vid topografiska kartbyråer sker som regel bland officerare, vilka utbildats vid kartverket och visat sig äga särskilt intresse och fallenhet för det kartografiska arbetet. Det är ur kartverkets synpunkt givetvis att föredraga, att sådana lämpliga militära arbetskrafter kunna överflyttas till kartverkets stat såsom civila befattningshavare, så att de för framtiden kunna beräknas helt ägna sig åt kartverkets arbeten. Så länge de tjänstgöra endast som inbeordrad militär personal, riskerar kartverket att dessa arbetskrafter åter tagas i anspråk av försvarsväsendet och att kommanderingen upphör. En sådan överflyttning till civil befattning hos kartverket kan emellertid för närvarande endast ifrågakomma vid uppstående ledighet på statstopograf- eller förste statstopograftjänsterna. De kommenderade officerarna äro som regel kaptener, innan de vid kartverket erhållit en tillräckligt omfattande kunskap och erfarenhet på det kartografiska området för att användas som arbetsledare vid de topografiska kartarbetena. Detta gör i de flesta fall en övergång till civil tjänst i den lönegrad, som nu gäller vid kartverket för statstopograf, direkt oförmånlig för de kommenderade officerarna. Ej heller möjligheterna av senare befordran till förste statstopograf kan anses lockande med nuvarande lönegrad A 24, ty först i löneklassen 26 (alltså i näst högsta löneklassen) har en förste statstopograf avlöning motsvarande kaptens slutavlöning.

Med hänsyn till officerarnas möjligheter till befordran bliva dessa löneförmållanden ännu mindre lockande för en övergång till civil tjänst vid kartverket. Placeras emellertid statstopograferna i likhet med vad som föreslagits

för statsgeodeter och statskartografer i lönegrad A 23 skulle avlöningen alltid täcka en kaptens avlöning och, om övergång sker under de första kaptensåren, vara relativt ekonomiskt lockande. Hänfördes vidare förste statstopograf till lönegrad A 26, skulle möjligheten till befordran till sådan tjänst motsvara befodringsmöjlighet till major. Därmed bibehålles också den jämställdhet i lönegradshänseende mellan i tjänsteställning motsvarande befattningar på kartverkets samtliga byråer, som hittills alltid förelegat och ansetts befogad med hänsyn till arbetsuppgifternas likartade betydelse.

Beträffande de extra ordinarie tjänstemännen i befattningar motsvarande de nu behandlade får kartverket inskränka sig till att framhålla, att dessa alltid tillhört samma lönegrad som motsvarande ordinarie tjänsteman men med avlöning enligt löneplan Eo. Denna princip bör alltjämt bibehållas.

Extra tjänstemän av berörda kategorier ha under provtjänstgöring haft avlöning enligt lönegraden Ex 16. Denna lönegrad är emellertid för låg, såsom även visat sig genom svårigheter vid rekryteringen, i jämförelse med vad som eljest erbjudes nyutexaminerade civilingenjörer och även personer med akademisk examen. Kartverket anser att lönegraden Ex 18 är den lägsta tänkbara att tillämpas under de två provtjänstgöringsåren samt att lönen därefter bör liksom hittills utgå efter samma lönegrad som för motsvarande ordinarie tjänsteman men enligt löneplan Ex. Kartverket förutsätter härvid att extra ordinarie tjänst skall som regel erhållas efter tre års tjänstgöring som extra befattningshavare samt ordinarie tjänst efter ytterligare tre år. Utan att så skulle bli fallet, äventyras rekryteringen även med de lönegradsuppflyttningar, som nu föreslagits. Särskilt torde så bli fallet beträffande rekryteringen av statskartografer med hänsyn till konkurrensen med lantmäteriet. Det snara ordinarietjänstskapet är det enda kartverket kunnat bjuda som särskild förmån i stället för lantmäteriets på längre sikt förmånligare löneförmåner och befodringsmöjligheter.

I skrivelse den 25 augusti 1945 har kartverket under åberopande av vad verket anfört i förenämnda utlåtande föreslagit, att med hänsyn till dels en rättvis lönegradsplacering av kartverkets högre tjänstemän i förhållande till motsvarande tjänstemän inom andra arbetsområden, dels en ur verkets synpunkt tillfredsställande rekrytering av dessa tjänster, de av verket tillstyrkta lönegradsuppflyttningarna måtte vidtagas från och med den 1 juli 1946.

I förevarande lönefrågor ha infordrade utlåtanden avgivits av statskontoret och allmänna lönenämnden.

Statskontoret har i huvudsak anfört följande.

Då frågan om tjänsteställningen för observatorerna varit föremål för statsmakternas prövning så sent som vid 1942 års riksdag och då enligt statskontorets mening några omständigheter i ärendet icke åberopats, som kunna motivera ett ändrat ställningstagande till förevarande tjänstemäns lönegradsplacering, finner sig ämbetsverket icke kunna tillstyrka föreningens hemställan i denna del. Framhållas må för övrigt, att befattningarna såsom förste statshydrolog och förste statsmeteorolog vid meteorologiska och hydrologiska institutet, för vilka tjänster i allt väsentligt samma kompetensfordringar uppställts som för observatorerna vid kartverket, genom beslut av 1945 års riksdag placerats i 26 lönegraden. Med anledning av väckt förslag om dessa tjänsters uppförande i 27 lönegraden eller samma lönegrad som den för statsgeologerna gällande, ansågo sig föredragande departementschefen böra påpeka, att vid statsgeologernas inplacering i nämnda lönegrad hänsyn tagits till dessa befattningshavares ställning såsom direkt underlydande verkschefen.

Då ej heller observatorerna vid kartverket äro direkt underställda kartverkschefen, lärer departementschefens berörda uttalande jämväl böra vinna beaktande vid bedömande av frågan om observatorernas tjänsteställning.

Statskontoret kan för sin del icke anse kompetensfordringarna för förste statsgeodet och förste statskartograf vara så höga, att de kunna motivera tjänsternas placering i annan lönegrad än den för närvarande fastställda. Ej heller kan ämbetsverket finna de å befattningshavarna ankommande arbetsgöromålen vara av den beskaffenhet, att de kunna åberopas som stöd för en förhöjd lönegradsplacering. Med anledning av den i ärendet gjorda jämförelsen med löneställningen för förste statsmeteorologer och förste statshydrologer vill statskontoret icke underlåta att påpeka, att för dessa befattningshavare såsom behörighetsvillkor uppställts filosofie licentiatexamen samt genom utgivna skrifter dokumenterad skicklighet i vetenskaplig behandling av inom vederbörandes verksamhetsområde fallande frågor. De för tjänsterna såsom förste statskartograf och förste statsgeodet föreskrivna kompetenskraven äro således icke obetydligt lägre än de för nyssnämnda tjänstemän vid meteorologiska och hydrologiska institutet fastställda.

Med denna sin uppfattning anser sig statskontoret ej heller kunna biträda förslaget om ändrad lönegradsplacering för förste statstopograferna. För dessa tjänster ha några särskilda kompetensfordringar icke uppställts, men desamma lära i allt väsentligt få anses likvärdiga med befattningarna som förste statsgeodet och förste statskartograf.

Vad angår befattningarna som statsgeodet, statskartograf och statstopograf vill statskontoret med hänsyn till att dessa tjänster torde få anses i huvudsak jämställda med de numera i 22 lönegraden placerade befattningarna som statshydrolog och statsmeteorolog icke motsätta sig en uppflyttning av desamma till nämnda lönegrad. De å extra ordinarie stat uppförda statsgeodet- och statskartografbefattningarna torde jämväl böra placeras i motsvarande lönegrad.

Beträffande kartverkets hemställan, att extra tjänsteman, som fullgör provtjänstgöring, skall komma i åtnjutande av lön efter lönegrad Ex 18 i stället för Ex 16 vill statskontoret framhålla, att de nuvarande avlöningsförmånerna enligt ämbetsverkets mening torde få anses i stort sett tillfredsställande, helst som vederbörande efter avslutad provtjänstgöring erhåller en något förmånligare löneställning än den inom statsförvaltningen i allmänhet förekommande. Statskontoret finner sig därför icke kunna tillstyrka kartverkets hemställan i denna del.

I likhet med kartverket och på av kartverket anförda skäl kan statskontoret ej heller biträda den av personalföreningen föreslagna ändrade tjänstebenämningen för observatorerna.

Allmänna lönenämnden har uttalat, att löneregleringsfrågorna i fråga om kartverkets tekniska personal vore svåra att bedöma på grund av att arbetsuppgifterna vid kartverket vore av så särpräglad teknisk art. Detta gällde särskilt den tekniska biträdespersonalen i 11—17 lönegraderna. Då arbetsfördelningen mellan de olika personalgrupperna i viss mån syntes ha blivit en annan än den som förutsattes vid 1937 års omorganisation, ansågo sig lönenämnden böra förorda, att arbetsuppgifter och löneställning för den tekniska personalen vid kartverket gjordes till föremål för särskild utredning, varvid även teknisk sakkunskap borde vara företrädd. Lönenämnden vore icke nu beredd att taga ställning till kartverkets förslag om förbättrad löneställning för den tekniska personalen. För det fall att frågan om den högre

personalens lönegradsplacering ansåges böra upptagas till omedelbart avgörande funne sig dock lönenämnden böra frambålla följande.

Enligt den för kartverket gällande instruktionen skall innehavare av observatorbefattning ha avlagt filosofie licentiatexamen eller innehåva teknisk doktorsgrad. För förste statsgeolog, med vilken observator före den 1 juli 1942 var jämfäst i lönehånseende, åro kompetenskraven filosofie licentiatexamen eller bergsingenjörsexamen. Då vidare den skillnad, som i organisatoriskt avseende föreligger mellan, å ena sidan, observatorernas ställning inom kartverket och, å andra sidan, förste statsgeologernas ställning inom Sveriges geologiska undersökning enligt lönenåmndens mening i och för sig knappast motiverar en lägre lönegradsplacering för de förra, synes en uppflyttning jämfäst av observatorerna till A 27 kunna öfvervågas. Med hänsyn till statsmakternas ställningstagande till frågan om uppflyttning av förste arkivarier m. fl. vid de s. k. lärda verken från A 26 till A 27 vid 1945 års riksdag torde emellertid någon förändring icke nu böra vidtagas i observatorernas lönegradsplacering.

I fråga om uppflyttningen av de i A 24 placerade befattningarna såsom förste statsgeodet, förste statskartograf och förste statstopograf till A 26 och de i A 21 placerade befattningarna såsom statsgeodet, statskartograf och statstopograf till A 23 vill lönenåmnden frambålla, att den väsentliga olikhet i fråga om kompetenskrav, som föreligger för, å ena sidan, statsgeodeter och statskartografbefattningarna och å andra sidan, statstopografbefattningarna, i förening med det av kartverket starkt hävdade önskemålet, att någon differentiering i lönehånseende icke skall göras beträffande de tre slagen av befattningar, medför särskilda svårigheter att här komma fram till en lämpligt avvågd löneställning för befattningarna i fråga. För en uppflyttning av förste statsgeodeterna och förste statskartograferna till A 26 talar särskilt lönelåget för byrådirektörsbefattningarna (A 26) i lantmåteristytelsen och distriktslantmålarna inom lantmåterivåsendet. Att lönenåmnden åndock icke finner tillräckliga skåll nu föreligga för en dylik uppflyttning, beror — förutom på att lönenåmnden icke är beredd att tillstyrka en motsvarande uppflyttning av förste statstopograferna — främst på förutberörda omständighet, att förste arkivarier m. fl. befattningar, för vilka filosofie licentiatexamen utgör kompetenskrav, enligt beslut av 1945 års riksdag alltjämt kvarstå i lönegrad A 26.

Med hänsyn till att andre arkivarier m. fl. vid de lärda verken enligt beslut av årets riksdag uppflyttats från A 21 till A 23 och då uttalandet av 1945 års riksdag angående statsmeteorologs och statshydrologs löneställning tyder på att jämfäst dessa befattningshavare komma att senare inplaceras i sistnåmnda lönegrad, synes skåll tala för en uppflyttning av statsgeodeter och statskartografer till samma lönegrad. Beträffande statstopograferna synes ställning till lönegradsplaceringen i varje fall icke böra tagas, förrån den av lönenåmnden förordade utredningen kommit till stånd.

Kartverket har åven framlagt förslag om förbåtttrade löneförmåner under provtjänstgöring för här ifrågavarande kategorier av befattningshavare. Under de två provtjänstgöringsåren skulle sålunda avlöning utgå enligt Ex 18 i stället för enligt Ex 16, varefter vederbörande skulle, med bibehållande av anställning såsom extra tjänsteman, hänföras till samma lönegrad som ordinarie tjänsteman (lönegrad 23). Med anledning härav vill lönenåmnden erinra att sedan den 1 juli 1944 vid riksarkivet, vissa museer m. fl. inrättningar tillåmpas en särskild av Kungl. Maj:t genom beslut den 9 juni 1944 fastställt befördringsgång för amanuenspersonalen. Denna innefattar ett första år med provtjänstgöring och, efter antagande till amanuens, anställning så-

som extra tjänsteman i Ex 17, därefter tre års anställning i Eo 18 och därefter — under vissa villkor — uppflyttning till Eo 20. Lönenämnden vill ifrågasätta, om icke en liknande beföringsgång bör gälla för här ifrågasatt varande rekryteringspersonal vid kartverket. I avbidan på resultatet av 1944 års personalutrednings arbete synes i varje fall den åtgärden kunna vidtagas, att under det andra provtjänstgöringsåret avlöning får utgå efter lönegrad Ex 18.

I en den 24 januari 1946 dagtecknad skrift har *kartverkets tjänstemannaförening* hemställt, att om föreningens förslag icke i sin helhet skulle kunna föreläggas 1946 års riksdag, förslag måtte underställas riksdagen om att statsgeodeter och statskartografer från och med den 1 juli 1946 uppflyttas från lönegrad A 21 till A 23.

Tjänster i 11—17 lönegraderna.

De tjänster, som det här är fråga om, utgöras av befattningar som förste gravörer i 17 lönegraden, som flygfotografer och gravörer i 15 lönegraden samt som fotografbiträden, gravyrritare och tekniska biträden i 11 lönegraden. Förste gravörer, gravörer och gravyrritare finnas vid den topografiska kartbyrån, flygfotografer och fotografbiträden vid den fotogrammetrisk kartbyrån samt tekniska biträden vid alla byråer utom den topografiska kartbyrån.

Utredningsmannen, som i sitt betänkande väsentligen behandlat personalorganisationen vid den ekonomiska kartbyrån, har med hänsyn till att de tekniska biträdesbefattningarna i huvudsak finge betraktas såsom slutposter funnit starka skäl tala för att från personalhåll framförda önskemål om ändring av dessa befattningars benämning komme till stånd, samtidigt som en differentiering skedde motsvarande befattningarna förste gravör och gravör inom den topografiska kartbyrån. Utredningsmannen har därför föreslagit, att de nuvarande tekniska biträdena skulle uppdelas i två grupper, den ena med benämningen kartassistent i lönegrad A 15, den andra med benämningen tekniskt biträde i A 11. Av 22 befattningar som tekniskt biträde, vilka utredningsmannen beräknat vara tillfyllest inom den ekonomiska kartbyrån för normala förhållanden, borde enligt hans mening 5 uppföras som kartassistenttjänster och 17 som tekniska biträdestjänster.

I utlåtanden över betänkandet har *statskontoret* avstyrkt förevarande förslag med hänsyn till att arbetsuppgifterna icke vore differentierade och lönegradsplaceringen år 1937 avvägs med beaktande av gravörernas löneställning. *Allmänna lönenämnden*, som dock hyste viss tvekan, huruvida vid en differentiering skillnaden i lönegrad borde göras så stor, har icke velat motsätta sig införandet i föreslagen omfattning av kartassistentbefattningar i lönegrad A 15.

I anledning av utredningsmannens förslag har *rikets allmänna kartverks personalförening* i en den 18 november 1944 dagtecknad skrift gjort framställning i fråga om löneställningen för viss nu i 11—17 lönegraderna placerad teknisk personal. Föreningen har därvid avstyrkt den föreslagna differentieringen av de tekniska biträdestjänsterna och begärt att samt-

liga tekniska biträden och fotografbiträden skulle uppflyttas till lönegrad A 15 med benämningen kartassistent. Vidare har föreningen yrkat, att flygfotograferna skulle placeras i lönegrad A 19. Föreningen har framhållit, att inrättandet av förste gravörbefattningarna påkallats av nya arbetsförhållanden. När det gällde de tekniska biträdena däremot syntes ej vara fråga om inrättande av sådana nya, av arbetsförhållandena betingade tjänster. En differentiering skulle skapa förutsättningar för spänningar och motsättningar bland personalen, som komme att leda till en osund inbördes konkurrens. De tekniska biträdena hade både i fältarbetena och i byråarbetena tilldelats uppgifter, för vilkas lösande högre kvalificerad personal enligt 1937 års utredning ansetts nödvändig. Föreningen har därför ansett starka skäl tala för att samtliga tekniska biträden uppflyttades i lönegrad A 15. Enligt vad föreningen framhållit toges fotografbiträdena i anspråk förutom för det fototekniska laboratoriearbetet för utförande av såväl punktbestämning och höjdmätning som arbeten med fotokartans slutliga sammansättning. Även dessa befattningshavare borde därför placeras i A 15. Flygfotograferna hade placerats i en lönegrad, som valts med utgångspunkt från att de under flygning skulle tjänstgöra som kameraskötare. En officer från flygvapnet skulle tjänstgöra som navigatör och detachementschef. Numera gällde som allmän regel, att vid detachement, som bestode av endast ett flygplan, flygfotografen vore detachementschef, under det att vid detachement bestående av två eller flera flygplan den i tjänsten äldste flygfotografen vore chef. Utan att deras löneförhållanden ändrats, hade flygfotograferna utom sin uppgift som kameraskötare ålagts den ansvarsfulla tjänsten som navigatör. Under byråarbetena toges flygfotograferna i anspråk för punktbestämning och höjdmätning. Det av flygfotografer, fotografbiträden och tekniska biträden utförda byråarbetet har föreningen vid nu angivna förhållanden funnit icke vara mindre kvalificerat än statskartografernas. Enligt föreningens mening vore flygfotograferna med hänsyn till av dem fordrad kompetens och tilldelade arbetsuppgifter för lågt löneplacerade och en uppflyttning till lönegrad A 19 synes rättvis.

I sin skrivelse den 25 augusti 1945 har *kartverket* föreslagit, att en likartad befordringsgång för ifrågavarande personal skulle genomföras å samtliga byråer med en differentiering i tre lönegrader, nämligen 17, 15 och 12 lönegraden. Befattningarna i 17 lönegraden skulle benämnas förste kartassistent och befattningarna i 15 och 12 lönegraderna kartassistent. Vidare har *kartverket* hemställt, att ordinarie tjänster i 12 lönegraden skulle inrättas i sådan utsträckning, att befattningshavare, som vore fullt utbildade och erhållit god praktisk erfarenhet inom sitt arbetsområde kunde erhålla ordinarie anställning. Såsom skäl för en likartad befordringsgång å samliga byråer har *kartverket* anført.

Det har under de gångna åren efter omorganisationen visat sig mindre lämpligt, att icke likartad befordringsgång och samma befordringsmöjligheter finnas på samtliga byråer för den tekniska personalen, såsom är fallet med såväl den högre kvalificerade personalen som den kvinnliga ritarpersonalen. Än mer har detta accentuerats genom utvecklingen, då det visat sig

möjligt att överflytta väsentliga delar av de tekniska arbeten, som vid omorganisationen beräknades skola utföras av högre kvalificerad personal, på lägre teknisk personal. Fordringarna ha därför icke oväsentligt ökat på den vid omorganisationen nytillkomna lägre tekniska personalens omdömesgillhet och yrkesskicklighet. Metoderna ha också inom de fotogrammetriska arbetena väsentligt ändrats i förhållande till vad vid omorganisationen antagits. Stereometoderna, som nu användas, ställa stora fordringar på de därvid tjänstgörande. Då dessa arbeten, som utföras i mörkt rum liksom de fotografiska arbetena, äro påfrestande och tröttande för ögonen, måste — så långt möjligt — personalen omväxla vid dessa arbeten och vid andra i ljust rum förekommande. Större delen av fotografbiträdena måste därför utbildas även i stereoarbeten för att möjliggöra denna cirkulation.

Till motivering av sina förslag om differentiering av befattningarna och uppflyttning av de lägsta befattningarna från 11 till 12 lönegraden har kartverket anfört i huvudsak följande.

De förändringar, som av erfarenheterna under de gångna åren efter omorganisationen genomförts i arbetsmetoder och arbetsfördelning, böra också medföra en justering i lönegradsplacering för de lägre tekniska tjänstemännen.

I motsats till personalföreningen anser kartverket en differentiering enbart vara till fördel för arbetena, enär befodringsutsikterna komma att tjäna som sporre för tjänstemännen icke blott att söka nå bästa arbetsresultat utan ock att självutbilda sig för att öka sin yrkesskicklighet.

Kartverket har emellertid funnit, att lönegraden A 11 knappast förefinnes för ordinarie tekniska tjänstemän med likartade arbetsuppgifter och relativt självständigt arbete, som är fallet vid kartverket. Hos de med kartverket likartade verken sjökartverket samt meteorologiska och hydrologiska institutet äro motsvarande tjänstemän placerade i lönegraderna 15 och 12. Efter inhämtande av upplysningar om dessa befattningshavares utbildning och arbetsuppgifter anser kartverket, att de här ifrågavarande befattningshavarna vid kartverket icke skäligen böra innehava lägre lönegradsplacering. Kartverket får därför föreslå, att fotografbiträdena, gravyrritarna och de tekniska biträdena som huvudregel placeras i lönegraden 12, dock att nyantagna, under provtjänstgöring och utbildning varande avlönas under två år i lönegrad Ex 7 (för närvarande lönegrad Ex 6). Befodringsgången bör i övrigt för fotografbiträden och tekniska biträden bli densamma som enligt 1936 års utredning eller som regel två år i lönegrad Ex 7, ett år i lönegrad Ex 12, tre år i lönegrad Eo 12 samt därefter såsom ordinarie i lönegrad A 12. För gravyrritarna tillkommer ett elevår före antagning till extra gravyrritare i lönegrad Ex 7, därvid ett mindre arvode, förslagsvis 100 kronor per månad, borde utgå såsom bidrag under utbildningen. Gravyrritarna beräknas i allmänhet efter sina 7 år som elev, extra och extra ordinarie tjänsteman ha uppnått god utbildning och träning som gravör, varför som regel dessa icke ifrågasättas därefter skola upptagas som ordinarie gravyrritare utan som extra ordinarie gravör, om ordinarie gravörbefattning då icke är vakant.

Vad angår differentieringen mellan den föreslagna lägsta lönegraden 12 och lönegraden 15 finnes denna vid topografiska kartbyrån och fotogrammetriska byrån, i förra fallet mellan gravyrritare och gravörer, i det senare mellan fotografbiträden och flygfotografer.

De tekniska biträdena vid ekonomiska kartbyrån, fotogrammetriska byrån och geodetiska byrån äro däremot samtliga placerade i den lägre lönegraden (nu 11, föreslagen 12).

Vad de tekniska biträdena på fotogrammetriska och geodetiska byråerna

beträffar, ha dessa tillkommit efter omorganisationen 1937 på grund av att försök igångsatts att överflytta vissa mätningstekniska arbeten från högre kvalificerad, högskoleutbildad personal till lägre teknisk personal. Försöken ha utfallit positivt.

Sålunda utföras numera linjeavvägningarna av tekniska biträden under ledning av en statsgeodet, som verkställer planläggningen, övervakar mätningarna och kontrollerar resultaten samt omhänderhar höjdpunktsarkivet. Dessa tekniska biträden på geodetiska byrån utföra ett arbete, som tidigare verkställdes av statsgeodeter och därmed likställda samt är av mycket självständig natur såväl under fältarbetet som byråarbetet. Både mätningar och beräkningar kräva stor noggrannhet och intresse för matematiska arbeten. Varje avvägare har under fältarbetet ledningen av tre handräkningsmän som stångförare och punktmarkerare. Dessa tekniska biträden böra enligt kartverkets mening vara placerade i lägst lönegrad A 15, sedan de numera tjänstgjort vid dessa arbeten i 6—7 år och kunna för framtiden övertaga de tidigare helt av statsgeodeter, statskartografer eller statstopografer utförda avvägningsarbetena.

De vid fotogrammetriska byrån placerade tekniska biträdena ha utnyttjats vid punktinmätningen på fältet, vilken som regel utföres av statskartografer på grund av arbetenas grundläggande betydelse för hela konstruktionen för fotokartans framställning. I den mån tekniska biträden under ledning av statskartograf biträtt vid dessa arbeten, har det varit sådana, som antingen haft mätningsteknisk utbildning eller visat sig äga speciell läggning för mätningstekniskt arbete och beräkningsarbete. Tillsvidare och intill dess större erfarenhet vunnits om möjligheterna att erhålla lämpliga mätningstekniker med lägre teknisk utbildning för ändamålet böra 2 befattningar i lönegrad 15 vid fotogrammetriska byrån beräknas utnyttjade för dessa arbeten. Det torde böra ankomma på kartverket att i förekommande fall efter behov bedöma om ledigbliven tjänst i lönegrad 15 skall återbesättas med särskild hänsyn tagen till den rent fotografiska, den fotogrammetriska eller den mätningstekniska sidan av verksamheten.

Vad härefter angår de tekniska biträdena vid ekonomiska kartbyrån är här större svårighet att draga upp differentieringsgränser mellan olika befattningshavares åligganden, så mycket mer som under krigsåren byråns organisation blivit i hög grad splittrad, då personalen i stor utsträckning fått tjänstgöra vid fotogrammetriska byrån. Någon fastare uppdelning av arbetsuppgifterna har därför omöjliggjorts.

Vid fältarbetena äro emellertid arbetsuppgifterna desamma för alla. Vid byråarbetena utnyttjas däremot de bästa för de mera krävande och kvalificerade uppgifterna, såsom insättning av fastighetsgränser på fotokartan före den ekonomiska fältrekognosceringen, sammansättning av de ekonomiska kartbladen efter fältarbetet, vissa utredningar, uppsättningar av namnlistor m. m., allt givetvis under statskartografers kontroll. De övriga få tjänstgöra vid mera rutinmässiga ritarbeten o. d. Det måste även beräknas att under vinterhalvåret en del av de tekniska biträdena, liksom nu, också i fortsättningen utför sammansättnings- och retuscharbeten för fotokartframställningen, ett arbete som kräver stor noggrannhet och träning, men otvivelaktigt tillhör rutinarbetena.

Kartverket anser emellertid, att erfarenheten kommer att visa att, då arbetsprodukten per år nu skall väsentligt ökas, vissa tekniska biträden måste under byråtjänstgöringen helt ägna sig åt de mera kvalificerade delarna av arbetet. Såväl på grund härav som för att möjlighet skall finnas till befordran för de dugligaste även på ekonomiska kartbyrån, bör en differentiering

av tjänsterna genomföras. I annat fall komma svårigheter att uppstå för kartverket att få behålla den tränade personalen på denna byrå.

Kartverket får alltså föreslå, att en differentiering i lönegradsplacering genomföres för här ifrågavarande personalgrupper på samma sätt som redan skett vid topografiska kartbyrån. Befattningarna böra uppföras i lönegraderna 17, 15 och 12. De i lönegraden 17 tillkommande befattningarna skola därvid utnyttjas för kvalificerade arbetsuppgifter samt biträda statskartografpersonalen med ledning av rutinarbetena och utbildning av nyanställd personal.

Tjänstebenämningen bör ändras till förste kartassistent för befattningshavare i lönegrad 17 och kartassistent för befattningshavare i lönegraderna 15 och 12. Med hänsyn till att flygfotograferna icke kunna under hela sin tjänstetid tjänstgöra vid själva flygfotograferingen på grund av tjänstens ansträngande beskaffenhet — redan nu har detta visat sig i två fall, och sannolikt kunna flygfotograferna icke användas vid arbetet i flygplanen längre än högst till 50-årsåldern — har kartverket funnit skäl föreligga, att även dessa tjänstemän benämnas kartassistenter, men att de vid tjänstgöring å flygplan förordnas tjänstgöra som flygfotografer.

Antalet tjänster i lönegraden 15 bör bestämmas närmast i förhållande till arbetsuppgifterna men dock avvägas så, att tjänstemän i lönegraden 12, som på grund av sina kvalifikationer därav äro väl förtjänta, kunna vinna befordran till tjänst i lönegrad 15. Då tekniska biträden och fotografbiträden anställts först år 1937 eller senare och de flesta äro extra ordinarie eller extra, kan ur befordringssynpunkt icke anses nödvändigt att omedelbart upptaga något större antal i den högre lönegraden, men böra ordinarie tjänster i lönegraden 12 inrättas i sådan utsträckning att de, som äro fullt utbildade och erhållit god praktisk erfarenhet inom sitt arbetsområde, nu kunna erhålla ordinarie anställning såsom redan förutsatts vid omorganisationen år 1937. Antalet tjänster i lönegraderna A 15 och A 12, där icke såsom beträffande gravörer och flygfotografer på grund av arbetets art samtliga böra innehava lägst lönegraden A 15 sedan de blivit fullt förtrogna med arbetet, bör successivt avvägas med hänsyn till behovet och personalens kvalifikationer för utförande av mera kvalificerade uppgifter. Verkets personalförteckning bör därför justeras härutinnan vid behov.

För närvarande torde ur arbetssynpunkt endast vara motiverat att i de högre lönegraderna uppflytta till ordinarie förste kartassistenttjänster i lönegrad A 17 2 tjänster i lönegrad 15 på fotogrammetriska byrån samt till kartassistenttjänster i lönegrad A 15 5 tekniska biträdestjänster på ekonomiska kartbyrån, 2 tekniska biträdestjänster på fotogrammetriska byrån och 2 på geodetiska byrån. Vid fullt utbyggd organisation böra dock 3—4 förste kartassistenttjänster i lönegrad A 17 och ytterligare 2 kartassistenttjänster i lönegrad A 15 (tekniska biträden) finnas för att placeras i första rummet på ekonomiska kartbyrån men även med hänsyn tagen till arbetsuppgifter och tjänstemeriter på fotogrammetriska och geodetiska byrån. Då sådana tjänster tillkomma, kan motsvarande antal befattningar i lönegraden 12 indragas.

Kartverket har vidare föreslagit, att till flygfotograf, som tillika tjänstgjorde såsom detachementschef, skulle utöver månadslönen under flygtjänst utgå ett särskilt arvode av 200 kronor för månad och för annan flygfotograf ett arvode av 100 kronor för månad. Till stöd för detta förslag har kartverket yttrat bland annat följande.

Flygfotograferna intaga i vad avser tjänstgöringen under flygfotograferingen en särställning i förhållande till motsvarande tjänstemän å övriga byråer. Denna tjänstgöring är utan tvekan både ansvarsfull och krävande. På flygfotografens handhavande av sin uppgift beror i hög grad ekonomien vid fotokartframställningen. Flygfotografernas ställning har också mycket väsentligt ändrats i förhållande till vad som avsetts vid kartverkets omorganisation. Därvid avsågs, att flygvapnet skulle för varje flygplan ställa till förfogande officer på aktiv stat såsom navigatör och flygförare, tillika detachementschef, samt underbefäl som mekaniker. Flygfotografen hade sålunda endast att angiva de flygstråk, som skulle fotograferas, samt sköta själva fotograferingen och kameraarbetet. Denna organisation kunde emellertid icke genomföras, enär flygvapnet fann sig icke kunna tillhandahålla officerare på aktiv stat för ändamålet. Till en början erhöll kartverket reservofficerare som detachementschefer, men sedan beredskapen börjat, hava endast värnpliktiga furirer erhållits som förare.

Flygfotografen har därför numera ställning som detachementschef och ansvaret för flygfotograferingen, som han ensam leder beträffande det område, som tilldelats honom och över vilket avsedda flygstråk fastställts av fotogrammetriska byrån. Han är sålunda detachementschef och navigatör samt fotograf. Den av flygvapnet beordrade flygföraren har endast att svara för själva flygtjänsten.

Med hänsyn till dessa förändrade förhållanden samt flygfotografernas ansvar och påfrestande arbete under flygtjänsten anser kartverket att högre ersättning borde utgå under sådan tjänst än vad nu är fallet. Flygfotograferna ha visserligen flygtillägg av 210 kronor per månad under flygfotograferingsperioden men detta åtgår huvudsakligen till försäkring för att skydda familjen i händelse av olycksfall under flygtjänsten. Då kartverket icke föreslagit flygfotograferna till allmän uppflyttning i lönegrad, är detta beroende på att kartverket ansett deras byråarbete i allmänhet icke vara väsentligt mera krävande än gravörernas. Enligt kartverkets mening bör i stället under flygtjänst utgå särskilt månadsarvode utöver lönen, dels med hänsyn till ansvaret såsom detachementschef, dels för det kvalificerade och ansträngande arbetet under flygtjänsten. Ett arvode av 200 kronor per månad under flygtjänst synes kartverket icke för högt beräknat för flygfotograf, som tillika tjänstgör som detachementschef. För annan flygfotograf, som biträder i vissa fall vid arbetet, bör arvodet sättas till 100 kronor per månad; dock bör sådant arvode icke utgå till personal under utbildning. Flygfotograferingen pågår som regel omkring 5 månader av året. Därvid eftersträvas att utbyte av flygfotograf skall kunna ske efter halva tiden för att ej den fysiska ansträngningen vid fotograferingstjänst på 4 000 meters höjd skall snabbt förslita personalen.

Statskontoret har i utlåtandet över kartverkets anslagsframställning förklarat, att ämbetsverket icke blivit övertygat om att den föreslagna differentieringen på olika lönegrader av ifrågavarande tjänster kunde vara påkallad av de arbetsuppgifter, som åvilade vederbörande befattningshavare. I varje fall syntes enligt statskontorets mening en närmare utredning angående arten och beskaffenheten av hithörande göromål böra föreläggas, innan någon ändring av nuvarande lönegradsplacering ägde rum. Statskontoret avstyrkte vidare den föreslagna ersättningen till flygfotograferna för deras arbete under flygtjänst, enär statskontoret icke funne den anförda motiveringen för de sär-

skilda arvodena bärande, vartill komme att ur löneteknisk synpunkt principiella invändningar kunde resas mot densamma.

Jämväl *riksräkenskapsverket* har funnit det tveksamt, huruvida flygfotograferna borde beredas ersättning för sitt arbete under flygtjänst i den ordning och omfattning som kartverket förordat. Det förefölle riksräkenskapsverket som om denna fråga, icke minst av lönetekniska skäl, borde göras till föremål för särskild utredning.

Allmänna lönenämnden har, såsom förut nämnts, förordat, att arbetsuppgifter och löneställning för den tekniska personalen vid kartverket borde göras till föremål för särskild utredning. Därvid borde även frågan om ersättning åt flygfotograferna undersökas. Vissa skäl syntes emellertid tala för att flygfotograferna i avbidan på resultatet av utredningen bereddes viss löneförbättring. Lönenämnden ville därför icke motsätta sig att kartverkets förslag godtoges såsom en provisorisk anordning. Arvodet syntes dock böra utgå endast till detachementschef och med högst 100 kronor för månad.

I en den 31 januari 1946 dagtecknad, till Kungl Maj:t ställd skrift har *Civila statsförvaltningens tjänstemannaförbund* gjort framställning om uppflyttning i lönegrad och ändrade tjänstebenämningar för gravörer, tekniska biträden, flygfotografer och fotografbiträden. Förbundet har bland annat anfört.

Någon större skillnad mellan de på gravörerna ankommande arbetsuppgifterna och statstopografernas arbete synes icke förefinnas, och i varje fall kan skillnaden icke motivera den olikhet i lönehänseende som råder mellan dessa kategorier. Förbundet hemställer därför, att förste gravörerna uppflyttas i lönegrad A 19 och att övriga gravörer uppflyttas i 17 lönegraden. Enligt förbundets mening böra gravörerna utgöra det naturliga rekryteringsunderlaget för statstopografjänsterna. De böra därför i större utsträckning beredas tillfälle att deltaga i fältarbetena.

De tekniska biträdena ha erhållit avsevärt mera kvalificerade arbetsuppgifter än som förutsattes vid den år 1937 verkställda lönegradsplaceringen. Arbetsuppgifterna förete icke sådana variationer att en differentiering ur denna synpunkt kan anses motiverad. Med hänsyn härtill hemställer förbundet, att ett skäligt antal tekniska biträden placeras i lönegrad A 15 och övriga i Eo 15.

Förbundet finner den av kartverket föreslagna ersättningen till flygfotograferna för ansvaret såsom detachementschef och för det kvalificerade och ansträngande arbetet under flygtjänsten otillfredsställande. Förbundet föreslår, att flygfotograferna i stället för att erhålla lönetillägg uppflyttas i lönegrad A 19.

Med hänsyn till att fotografbiträdena numera tagas i anspråk för göromål, som vid tidpunkten för 1936 års utredning ansågos så betydelsefulla, att statskartografer avsåges för deras utförande böra fotografbiträdena placeras i 15 lönegraden.

Förbundet föreslår, att de tekniska biträdena och fotografbiträdena erhålla benämningen kartografer samt att gravörerna och flygfotograferna benämnas topografer respektive flygkartografer. Skulle detta förslag icke vinna beaktande, ansluter sig förbundet till de av kartverket förordade benämningarna, dock med det undantaget att flygfotograferna även i fortsättningen böra benämnas flygfotografer.

I de nu föreliggande utredningarna rörande kartverkets arbetsuppgifter och organisation har även upptagits till behandling frågan om lönegradsplaceringen för ett stort antal av verkets befattningshavare. Vad angår kartverkschefens löneställning är jag icke beredd att nu föreslå någon ändring härutinnan. Denna fråga synes lämpligen böra upptagas till prövning i samband med en allmän översyn av chefstjänstemännens löner. Jämväl med inrättande av ett särskilt arvode till kartverkschefens ställföreträdare torde vid sådant förhållande få anstå tills vidare.

För uppflyttning av observatorerna från 26 till 27 lönegraden har bland annat åberopats, att kraven på teoretisk kompetens för dessa befattningshavare samt deras arbetsuppgifter vore likvärdiga med dem som gällde för de i 27 lönegraden placerade statsgeologerna. I fråga om löneställningen för förste statsgeodeter och förste statskartografer ha jämförelser anställts med förste statsmeteorologer och förste statshydrologer, vilka enligt beslut av 1945 års riksdag uppflyttats till 26 lönegraden. Förste statskartograferna ha även jämförts med förste byråingenjörer i nämnda lönegrad. Även om enligt min mening vissa skäl kunna åberopas för en uppflyttning i lönegradshänseende av observatorer samt förste statsgeodeter och förste statskartografer, finner jag mig likväl — då ståndpunktstagandet till vissa andra löneproblem, som för närvarande äro föremål för utredning, såsom frågan om lantmätarnas löneställning, kunna få inverkan på förevarande fråga — icke beredd att nu taga slutlig ställning till densamma. Under sådana förhållanden torde även få anstå med avgörandet beträffande förste statstopografernas löneställning.

Vad angår lönegradsplaceringen för statsgeodeter och statskartografer anser jag mig, med hänsyn till de kompetenskrav som uppställas för dem, liksom ock i betraktande av de rekryteringssvårigheter som på detta område förefinnas, böra förorda en uppflyttning av dessa befattningshavare till 23 lönegraden. Jag har därvid särskilt tagit i beaktande vikten av att kartverket skall kunna erhålla en tillfredsställande personalrekrytering vid den förutsatta utökningen av organisationen.

Däremot kan jag icke tillstyrka att statstopograferna, för vilka några kompetenskrav icke fastställts, erhålla motsvarande uppflyttning. För att underlätta rekryteringen av officerare till statstopografbefattningarna vill jag dock icke motsätta mig, att nämnda befattningar placeras i 22 lönegraden. I samband härmed torde motsvarande höjning böra företagas av de av Kungl. Maj:t bestämda arvodesbeloppen till pensionerade officerare, vilka anställts vid kartverket såsom icke-ordinarie befattningshavare.

I fråga om löneställningen för extra statsgeodeter och extra statskartografer under de två första anställningsåren ansluter jag mig till lönenämndens förslag härutinnan. De torde sålunda såvitt icke särskilda skäl till annat föranleda böra under första året placeras i lönegrad Ex 16 och under andra året i Ex 18.

Av kartverkets utredning rörande löneställningen för den tekniska personalen i 11—17 lönegraderna framgår att på de tekniska biträdena och fotografbiträdena samt flygfotograferna i många fall lagts betydligt ansvarsfullare arbetsuppgifter, än som beräknades, då deras nuvarande löneställning

bestämdes. Vidare synas fotografbiträden, gravyrritare och tekniska biträden vid kartverket ha arbetsuppgifter av motsvarande art som i 12 och 15 lönegraderna placerade befattningshavare vid sjökartverket samt meteorologiska och hydrologiska institutet. Jag anser därför en höjning av löneställningen för förenämnda befattningshavare vid kartverket vara befogad. Jag kan dock icke biträda personalföreningens hemställan om uppflyttning av samtliga fotografbiträden och tekniska biträden i 15 lönegraden. Däremot vill jag tillstyrka den av kartverket föreslagna uppflyttningen till 12 lönegraden för gravyrritare, fotografbiträden och tekniska biträden. I likhet med kartverket finner jag jämväl skäl tala för en differentiering av lönegradsplaceringen för de tekniska biträdena, fotografbiträdena och flygfotograferna motsvarande den som nu förefinnes mellan gravyrritare, gravörer och förste gravörer, varigenom en likartad befordringsgång skulle skapas för här ifrågavarande befattningshavare å samtliga kartverkets byråer. Av vad som anförts rörande arbetsuppgifterna för de å geodetiska och fotogrammetriska byråerna placerade tekniska biträdena framgår, att dessa från statsgeodeter, statskartografer eller statstopografer övertagit mätningstekniska arbeten, som äro av förhållandevis självständig natur. Dessa befattningshavare synas därför böra placeras i 15 lönegraden. Jag vill icke heller motsätta mig att ett antal av de tekniska biträdena å ekonomiska kartbyrån nu uppföras i samma lönegrad för att möjliggöra befordran för de dugligaste av de tekniska biträdena å denna byrå. Dessa förutsättas då skola ägna sig åt de mera kvalificerade arbetena å byrån. Det synes likaledes lämpligt, att befattningar inrättas i 17 lönegraden, vilkas innehavare skola utföra mera krävande åligganden samt biträda vid handledning av personalen vid rutinarbeten m. m. Å fotogrammetriska byrån synas sålunda i enlighet med vad kartverket förordat två befattningar böra uppflyttas från 15 till 17 lönegraden.

Såsom kartverket föreslagit torde enhetliga tjänstebestämmingar böra införas för ifrågavarande grupper befattningshavare samt för gravörer och förste gravörer, nämligen kartassistent för befattningshavare i 12 och 15 lönegraderna samt förste kartassistent för befattningshavare i 17 lönegraden.

Vid 1937 års omorganisation förutsattes följande befordringsgång för ifrågavarande personal under provtjänstgöringen, nämligen två år i lönegrad Ex 6, ett år i lönegrad Ex 11 och tre år i Eo 11. Med hänsyn till den för teknisk arbetskraft på andra områden gällande lönesättningen torde någon förbättring i lönegradsplaceringen för dessa personalgrupper under provtjänstgöringsperioden böra ske. Sålunda torde såvitt icke särskilda skäl till annat föranleda följande befordringsgång böra tillämpas för fotografbiträden och tekniska biträden, nämligen två år i Ex 7, ett år i Ex 12 och tre år i Eo 12. Beträffande gravyrritarna, för vilka tillkommer ett elevår före antagning till gravyrritare i Ex 7, synas de efter sju år såsom elev, extra och extra ordinarie tjänsteman kunna betraktas såsom fullt utbildade gravörer och till följd därav i regel böra placeras icke såsom ordinarie gravyrritare utan som extra ordinarie gravör, om ordinarie dylik befattning icke är ledig.

Jag är icke för närvarande beredd tillstyrka, att till flygfotograferna skola under flygtjänst utgå särskilda arvoden utöver lönen. Jag vill erinra om att vid bifall till vad jag förordat i fråga om lönegradsplaceringen, flygfotograferna erhålla möjlighet till befordran till förste kartassistenttjänst i lönegrad A 17.

VIII. Personalbehov.

I sin anslagsframställning har kartverket framlagt förslag till personalorganisation med utgångspunkt från att frågorna angående den ekonomiska kartläggningen, revidering av den topografiska kartan, kartframställning för försvarsväsendet och lönegradsuppflyttningar m. m. komme att lösas i enlighet med vad kartverket förordat.

Till jämförelse kommer i det följande den nuvarande och den av kartverket föreslagna organisationen att sammanställas.

Kassa- och registratorskontoret.

<i>Nuvarande organisation:</i>		<i>Av kartverket föreslagen organisation:</i>	
1 Kassör	A 17	1 Kamrerare	A 22
— — — — —	—	1 Kassör	A 14
1 Kansliskrivare	A 11	1 Registrator	A 11
1 Befattningshavare med arvode		1 Arkivbiträde	A 10
1 Förste expeditionsvakt... A	7	1 Förste expeditionsvakt... A	7
1 Kanslibiträde	Eo 7	1 Kanslibiträde	A 7
1 Expeditionsvakt..... A	5	1 Expeditionsvakt..... A	5
1 Kontorsbiträde	A 4	2 Kontorsbiträden..... A	4
1 »	Ex 4	— — — — —	—
— — — — —	—	1 Skrivbiträde	Eo 2
S:a 8.		S:a 10.	

Kartverket har beträffande den nuvarande organisationen bland annat yttrat.

Kassa- och registratorskontoret, som är direkt underställt verkets chef, skall fungera även som verkets centrala expedition och skrivcentral. Disproportionen mellan organisationen i dess helhet — verkets personal uppgår till omkring 225 tjänstemän — och denna centrala expedition torde vara iögonfallande. Lika otillfredsställande är den lönegradsplacering, som tilldelats kontorets tjänstemän. Att märka är att kontorets personal redan vid omorganisationen år 1937 beräknades till en kassör, en kansliskrivare och två kontorsbiträden, varför endast tillkommit ett kanslibiträde, ehuru under tiden personalorganisationen mer än fördubblats, medelsredovisningen ökat i samma mån samt nya arbetsuppgifter tillkommit, som ytterligare belastat expeditionen.

Då särskild föredragande i administrativa och kamerala ärenden saknas vid kartverket, måste kartverkets chef och kassören fullgöra dessa arbets-

uppgifter. Chefen måste därför själv i stor omfattning föredraga ärenden, som äro av mera allmän natur eller beröra verket i dess helhet, och själv uppsätta skrivelserna i sådana ärenden. Kassören har — utöver kassa- och bokföringsuppgifter, sakgranskning av kartverkspersonalens omfattande reseräkningar från fältarbetena (omkring 80—90 tjänstemän bedriva fältarbeten under fem månader av året), ledning av registratorsgöromålen m. m. — att vara föredragande i alla löpande personalärenden och utanordningsärenden m. m. samt att biträda kartverkschefen med alla ekonomiska utredningar o. d. Med den omfattning kartverkets organisation erhållit är kassören därför oerhört belastad och övertidsarbete i betydande utsträckning under omkring hälften av varje månad är som regel nödvändigt.

Vissa av registratorsgöromålen, såsom diariets förande och konceptexpeditionernas registrering m. m., ha måst överflyttas på kansliskrivaren, som därjämte har att uppsätta kartverkets protokoll — efter anvisning av kartverkschefen eller kassören — och expediera därav föranledda beslut. Kansliskrivaren har vidare att biträda militärassistenten med uppsättande av expeditioner m. m. i honom åvilande kartärenden (prövning angående tillstånd att utgiva och försälja kartor) samt att tjänstgöra som stenograf. Kansliskrivaren, som från början avsetts skola dels biträda kassören, dels vara kartverkschefens sekreterare och dels föra kartverkets arbetsstatistik, har därför måst befrias helt från sistnämnda uppgift och i huvudsak även från sekreterargöromålen.

Kanslibiträdet har i främsta rummet måst biträda kassören vid kassagöromålen, särskilt avlöningslistornas upprättande o. d. Ett av kontorsbiträdena har tillsvidare fått övertaga verkets arbetsstatistik och det under innevarande månad nyanställda kontorsbiträdet kommer att i första hand få handhava allt skrivarbete för konceptexpeditioner och utskrifter, vilket arbete hittills måst medhinnas vid sidan av övriga uppgifter av de förut nämnda befattningshavarna.

Kartverket har framhållit, att då kartverkets organisation och arbetsuppgifter till följd av det alltmer framträdande behovet av kartor för skilda ändamål kunde beräknas mer och mer öka den centrala delen av organisationen nu borde ordnas så att en någorlunda balans åstadkommes mellan dess arbetsuppgifter och dess personalorganisation. Kartverket har lämnat följande motivering till den föreslagna personaluppsättningen.

Kartverket har funnit den bästa lösningen vara, att den nuvarande kassörstjänsten i lönegraden A 17 omvandlas till en kamrerarebefattning förslagsvis i lönegraden A 22. Denne befattningshavare bör omhändervä de nu på kassören vilande uppgifterna att vara föredragande i personalärenden — utom ärenden rörande tillsättning av tekniska tjänster, i vilka ärenden vederbörande byråchef alltjämt skall vara föredragande — och alla utanordningsärenden — däri inbegripet granskning ur författningssynpunkt av reseräkningar från fältarbetena m. m. — upprätta huvudbok och de nödvändiga månatliga sammanställningarna över anslagens ställning och av anslagsstatistiken för byråerna samt tjänstematrikelns förande. Kamreraren bör även vara chef för kartverkets kamrerarekontor, som skulle omfatta den nuvarande expeditionen samt kassa- och registratorskontoret. Därjämte torde kamreraren böra biträda kartverkschefen med utredningar inom sitt verksamhetsområde och övertaga vissa löpande ärenden, som av kartverkschefen överlämnas till besvarande eller föredragning.

Under kamreraren bör arbetet på kontoret vara uppdelat på en kassör och en registrator.

Kassören skall verkställa alla beslutade utbetalningar och handhava kassabokföringen, upprätta avlöningslistorna enligt av kamreraren förda förteckningar över ledigheter och lämnade uppgifter om löneklassuppflyttningar o. d. samt biträda kamreraren så långt tiden medgiver beträffande ekonomiska ärenden. Kassören bör med hänsyn till sitt ansvar för avlöningslistorna vara placerad i lönegrad A 14. Registratorn skall omhändervar och på eget ansvar föra kartverkets diarium, ombesörja expediering av kartverkets beslut såväl genom skrivelser som utdrag av dess protokoll, efter anvisning av kartverkschefen eller kamreraren uppsätta kartverkets protokoll samt biträda kamreraren vid pågående utredningar av icke ekonomisk natur. Registratorn skall därjämte centralt ansvara för skrivarbetets ordnande beträffande konceptexpeditioner, upprättade av kartverkschefen, byråcheferna, militärassistenten eller kamreraren, samt utskrifter och kollationering av desamma. Registratorn bör vara placerad i lönegrad A 11.

Till biträde åt kassören respektive registratorn erfordras ett kanslibiträde i lönegrad A 7 och ett kontorsbiträde i lönegrad A 4. Att härvid det ena biträdet föreslagits i lönegrad A 7 är beroende på att detta biträde måste vara väl kvalificerat för att vid förfall för kassören eller registratorn eller då någon av dessa vikarierar på kamreraretjänsten kunna inträda som vikarie. Kanslibiträdet måste alltså vara väl förtrogen såväl med avlöningsförfattningarna och kassabokföringen som kartverkets expeditionella arbete. I första hand skall kanslibiträdet dock biträda kassören för att ständigt vara väl inne i avlöningslistornas uppsättande och utskrivning samt utbetalningarnas verkställande. I övrigt får kanslibiträdet liksom kontorsbiträdet även biträda vid skrivarbetet, stenografering, maskinräkning och siffergranskning av räkningar m. m.

För arbetsstatistiken och sammanställningar därifrån för kartverkschefen kräves ytterligare ett biträde, lägst i lönegrad A 4. Såsom redan nämnts, avsågs ursprungligen vid omorganisationen en kansliskrivare i lönegrad 11 för detta ändamål. Då arbetet är mycket självständigt och kräver stor noggrannhet synes berättigat att tjänstemannen placerades i högre lönegrad än A 4. Kartverket anser sig dock, då det hittills lyckats att få lämplig arbetshjälp för ändamålet mot lön enligt lönegrad A 4, icke nu böra föreslå högre placering, ehuru många ombyten på platsen förekommit under de gångna åren.

Enär arbetsstatistiken, som är ordnad som vid industriell verksamhet och avser såväl person- som sakstatistik, under vintermånaderna, då hela personalen är i byråarbete, icke kan medhinnas av en person, erfordras hjälp av annat biträde åtminstone under viss del av varje månad. På grund härav och då sådan hjälp måste lämnas av biträdena hos kassören och registratorn bör för skrivarbete finnas ytterligare ett biträde, förslagsvis i lönegrad Eo 2. Härigenom skulle också vinnas, att kamrerarekontoret kunde, i större utsträckning än nu är fallet med kassakontoret, biträda med skriv- och kollationsarbete åt byråerna ävensom med uppsättande av handlingar för byråernas interna arbete. Sådant skrivarbete måste nu utföras av maskinskrivningskunniga ritare eller ritbiträden.

Vidare har kartverket behov av en tjänsteman för handhavande av verkets förråd av tryckta kartor. Kartverket har nämligen för sitt eget behov samt för kostnadsfri utdelning till ett stort antal statliga myndigheter och institutioner, som äro i behov av kartorna, en viss upplaga av varje av kartverket utgivet kartblad. Därjämte finnas vissa specialkartor, som kartverket har på

eget förlag. För emottagande av upplagorna, redovisning av förrådet samt distribuering av de nyutkomna kartorna har kartverket tillsviðare utnyttjat den gravör, som biträtt byråchefen på topografiska kartbyrån med vården av det topografiska kart- och kopparplåtarkivet. Den befattningshavare, som fullgör dessa åligganden, har utöver lönen tillerkänts ett av Kungl. Maj:t fastställt arvode å 500 kronor, som årligen upptages i kartverkets stat. Kartverket har emellertid ansett, att för handhavande av kartförrådet och det topografiska kartarkivet, vilket arbete i huvudsak upptager befattningshavarens hela tjänstetid, icke erfordras en tjänsteman i lönegrad A 15. Kartverket hemställde därför redan år 1939 att en särskild befattning som arkivbiträde i lönegrad A 10 skulle inrättas för ändamålet. Detta ledde dock icke till någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Sedan numera även arkivet av fotokartor och ekonomiska kartor i synnerligen hög grad ökats och årligen utökas med ett tusental konceptblad, har behovet av en särskild tjänsteman enbart för arbetet med arkiven och kartförrådet av tryckta kartor blivit än mera trängande. Kartverket får därför hemställa, att denna fråga nu lösas och att en tjänsteman i lönegraden A 10, benämnd arkivbiträde i likhet med motsvarande befattning i lantmäteristyrelsen, upptages på kartverkets stat. Med hänsyn till att befattningshavaren skall betjäna flera byråer samt handhar kartförrådsredovisningen, bör befattningen upptagas under verkets centrala expedition, kamrerarekontoret.

Ekonomiska kartbyrån.

Nuvarande organisation:		Av kartverket föreslagen organisation:	
1 Byråchef	A 30	1 Byråchef	A 30
— — — — —	—	1 Byrådirektör	A 28
3 Förste statskartografer..	A 24	4 Förste statskartografer..	A 26
11 Statskartografer ¹	A 21	11 Statskartografer.....	A 23
1 Statskartograf	Eo 21	2 Statskartografer.....	Eo 23
2 Statskartografer.....	Ex 21	1 Statskartograf	Ex 23
2 Statskartografer.....	Ex 16	2 Statskartografer.....	Ex 18
— — — — —	—	5 Kartassistenter	A 15
2 Tekniska biträden	A 11	17 »	A 12
16 »	Eo 11	8 »	Eo 12
— — — — —	—	15 »	Ex 12
3 Förste ritare.....	A 11	5 Förste ritare.....	A 11
7 Ritare	A 7	12 Ritare	A 7
3 »	Eo 7	— — — — —	—
1 Expeditionsvakt.....	A 5	1 Expeditionsvakt	A 5
— — — — —	—	1 »	Eo 5
— — — — —	—	5 Ritbiträden	A 4
4 Ritbiträden.....	Eo 4	2 »	Eo 4
— — — — —	—	10 »	Ex 4

S:a 56.

S:a 103.

Utredningsmannen har, såsom förut nämnts, beräknat, att för genomförande av den ekonomiska kartläggningen av landet inom den enligt 1937 års riksdagsbeslut förutsatta tidsrymden skulle erfordras, att ekonomiska kartbyrån varaktigt organiserades med den personaluppsättning, som enligt 1937 års plan avsetts vid full utbyggnad av organisationen. Härtill skulle komma fem icke-ordinarie statskartografbefattningar för rekrytering till hög-

¹ Därav 2 vakanta under budgetåret 1945/46.

re kvalificerade befattningar, vilkas innehavare på grund av uppnådd pensionsålder beräknades avgå under perioden 1946—1954. Vidare skulle under den åttaåriga forceringsperioden behövas en personalförstärkning, omfattande 15 tekniska biträden och 10 ritbiträden, vilka utredningsmannen ansåge böra uppföras å extra stat. Utredningsmannen har i detta sammanhang förordat en omläggning av fältrekognoseringen. Han hade uppmärksammat, att denna, förutom av de tekniska biträdena, i icke obetydlig utsträckning utfördes av statskartografer. Han ansåge det icke vara ändamålsenligt ur statsekonomisk synpunkt att för själva rekognosceringsarbetet utnyttja en så högt kvalificerad och relativt högt betald arbetskraft, som den statskartograferna representerade. Riktigare vore enligt utredningsmannens mening att i regel låta det praktiska fältarbetet ombesörjas av tekniska biträden, därvid åt statskartograferna anförtroddes uppgiften att övervaka biträdenas arbete, en var inom ett distrikt eller beträffande vissa angivna biträden. En sådan omläggning av fältarbetena skulle möjliggöra en minskning av antalet statskartografer med motsvarande ökning av antalet tekniska biträden. Härigenom skulle för statsverkets vidkommande — förutom effektivisering av kontrollen — även vinnas en besparing. Något hinder med hänsyn till byråarbetena komme enligt utredningsmannens mening ej heller att möta mot den ifrågasatta omläggningen. På grund härav borde en sådan jämkning i tjänsteförteckningen för ekonomiska kartbyrån enligt 1937 års fullt utbyggda plan ske, att antalet statskartografbefattningar minskades till nio, medan antalet tekniska biträden ökades med tio till 30.

Kartverket har anslutit sig till utredningsmannens förslag om uppdelning av fältarbetet mellan statskartograferna och de tekniska biträdena. Den av kartverket upptagna organisationen skiljer sig från den av utredningsmannen förordade — förutom med avseende å vissa höjda lönegradsplaceringar, för vilka i det föregående redogjorts — därigenom, att kartverket utöver utredningsmannens förslag upptagit en ordinarie byrådirektörstjänst, två ordinarie statskartografbefattningar och en extra ordinarie expeditivaksbefattning.

Kartverket har såsom motivering till förslaget om inrättande av en byrådirektörstjänst anfört i huvudsak följande.

Kartverket har funnit, att genom den avsedda starkt ökade årliga arbetsprodukten byråns omfattning av mer än 100 tjänstemän blivit så stor, att en biträdande byråchef nödvändigt kräves. Byrån är tänkt liksom nu uppdelad i fyra arbetsdetaljer med en förste statskartograf som föreståndare för varje detalj. Två av dessa detaljer skulle då underställas den föreslagne byrådirektören, som skulle på eget ansvar handhava arbetena på dessa detaljer och vara föredragande i där förekommande frågor. Enär byråchefen på denna byrå redan vid nuvarande organisation är synnerligen arbetsbelastad på grund av arbetets art och den mängd detaljfrågor, som i arbetet uppkommer och måste underställas honom, anser kartverket det knappast vara möjligt att utöka organisationen på sätt som föreslagits utan att byråns ledning uppdelas mellan byråchefen och en byrådirektör. Byråchefen skall givetvis i viktiga principfrågor alljämt vara den avgörande. Arbetsfördelningen mellan byråchefen och byrådirektören bör, sedan organisationen fastställts av statsmakterna, närmare angivas i kartverkets instruktion och arbetsordning.

Rörande den föreslagna ökningen av antalet statskartografer med två har kartverket yttrat följande.

Fältarbetena skola bedrivas i rekognosceringslag under ledning och kontroll av en statskartograf, som därjämte har att svara för fastighetsredovisningen på kartorna. Kartverket har beräknat, att en statskartograf bör kunna medhinna att leda och kontrollera arbetet av 6 fältrekognoscörer. Med 3 extra statskartografer och 45 kartassistenter skulle alltså 8 rekognosceringslag vara i verksamhet och för dessas ledning och övervakning erfordras 8 statskartografer. De två extra ordinarie statskartograferna måste för att vinna tillräcklig erfarenhet för att sedan kunna leda fältrekognosceringslag beräknas självständigt verkställa fältrekognoscering. Av de 11 av kartverket upptagna ordinarie statskartograferna återstår endast 3 för att uppehålla byråarbetet under fältarbetstiden. Med den omfattning, som kartutgivningen kommer att få med den ökade organisationen, är det nödvändigt att utgivningen pågår även under fältarbetstiden. Eljest kan utgivningen icke hålla jämna steg med kartläggningen. Det är därför ett minimum av statskartografarbetskraft, som kartverket beräknat för ändamålet. Förste statskartograferna kunna ensamma icke medhinna erforderlig granskning för kartutgivningens igånghållande under sommartiden och därjämte böra de successivt under denna tid åtnjuta sin semester, då kartassistenterna äro på fältarbete och därför en viss minskning i arbetet alltid måste inträda. De tre statskartograferna måste därvid finnas tillgängliga för att inträda som vikarier, om arbetet skall kunna hållas flytande. Beträffande de extra ordinarie och extra statskartograferna i lönegrad 23 är att märka, att om erforderligt antal kompetenta sökande icke kunna erhållas från lantmäteriet, lönen under provtjänstgöring skall utgå enligt lönegrad Ex 18.

Av de 15 kartassistenterna i lönegrad Ex 12 torde omkring 6 få helt nyanställas och därför enligt den avsedda beföringsgången under två års provtjänstgöring avlönas enligt lönegrad Ex 7. Detta har iakttagits vid beräkning av lönekostnaderna för det kommande budgetåret.

I fråga om den föreslagna befattningen som extra ordinarie expeditiönsvakt har kartverket uttalat, att denna icke torde erfordra någon närmare motivering. Arbetet på denna stora byrå vore så omfattande att en expeditiönsvakt icke kunde medhinna göromålen.

Topografiska kartbyrån.

Nuvarande organisation:		Av kartverket föreslagen organisation:	
1 Byråchef	A 30	1 Byråchef	A 30
2 Förste statstopografer ..	A 24	3 Förste statstopografer ..	A 26
3 Statstopografer	A 21	4 Statstopografer	A 23
2 Förste gravörer	A 17	2 Förste kartassistenter...	A 17
11 Gravörer	A 15	11 Kartassistenter	A 15
2 »	Eo 15	2 »	Eo 15
3 Gravyrritare	Eo 11	2 »	Eo 12
— — — — —	—	1 Kartassistent ¹	Ex 12
— — — — —	—	5 Kartassistenter ¹	Ex 7
1 Ritare	A 7	2 Ritare	A 7
1 »	Eo 7	— — — — —	—
1 Expeditiönsvakt	A 5	1 Expeditiönsvakt	A 5
— — — — —	—	1 » ²	Eo 5

¹ Ritelever $\frac{1}{10}$ 1945— $\frac{30}{100}$ 1946.

² Gemensam med fotogrammetriska byrån.

Icke-ordinarie personal med arvode (pensionerade officerare och underofficerare):

3 Officerare	—	2 Officerare	—
4 Underofficerare	—	4 Underofficerare	—
1 Underofficer (under fält- arbetet)	—	1 Underofficer (under fält- arbetet)	—

Inbeordrad militär personal med särskild av Kungl. Maj:t fastställd ersättning:

4 Officerare	—	3 Officerare	—
7 Underofficerare ¹	—	9 Underofficerare	—

S:a 46.

S:a 54.

Ritkurs (9 månader):

2 Officerare	—	2 Officerare	—
7 Underofficerare	—	7 Underofficerare	—

Under fältarbetet (5 månader 1946/47):

— Officer	—	1 Officer	—
2 Underofficerare	—	3 Underofficerare	—

Under fältarbetet (2 månader 1947):

— Officer	—	2 Officerare	—
— Underofficerare	—	7 Underofficerare	—

Den föreslagna personaluppsättningen innebär huvudsakligen en ökning med en förste statstopograf, en statstopograf, sex extra kartassistenter samt en med fotogrammetrisk byrån gemensam extra ordinarie expeditionsvakt. Den nyuppförda förste statstopograftjänsten har kartverket motiverat med den rådande knappheten på arbetsledningspersonal, vilken bleve än mer utpräglad genom att den fortlöpande framställningen av militära eldledningskartor, för vilka konstruktionen av nivåkurvor åvilade topografiska kartbyrån, upptagits som ordinarie arbetsuppgift. Den föreslagna befattningen som statstopograf erfordrades för att biträda med arbetsledning och kontroll över dessa arbeten, vilka i övrigt beräknats kunna utföras med inbeordrad militär personal. En extra ordinarie ritare hade upptagits som ordinarie, enär befattningen vore permanent behövlig. De extra kartassistenter i 7 och 12 lönegraderna behövdes för att man med hänsyn till den föreslagna planen för revidering av den topografiska kartan i tid skulle kunna utbilda kartassistenter som ersättning för sådana befattningshavare, vilka under de närmaste sex åren komme att avgå på grund av uppnådd pensionsålder.

Ökningen av den militära personalen har närmast betingats av arbetena med revidering av den topografiska kartan men även med framställning av militära eldledningskartor. Arbeten för sistnämnda kartor ha också ansetts skola kunna utlämnas på beting.

Fotogrammetrisk byrån.

Nuvarande organisation:

1 Byråchef	A	30
2 Förste statskartografer ..	A	24
3 Statskartografer	A	21
— — — — —	—	—

Av kartverket föreslagen organisation:

1 Byråchef	A	30
4 Förste statskartografer .	A	26
3 Statskartografer	A	23
2 Statskartografer	Eo	23

¹ Därav 5 för militära kartarbeten.

1 Statskartograf ¹ Ex 16	1 Statskartograf Ex 18
— — — — — — — — — —	2 Förste kartassistenter... A 17
1 Flygfotograf A 15	7 Kartassistenter A 15
5 Flygfotografer Eo 15	4 Kartassistenter Eo 15
1 Flygfotograf Ex 15	— — — — — — — — — —
1 » Eo 14	— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —	10 Kartassistenter A 12
5 Fotografbiträden ² Eo 11	6 » Eo 12
2 Tekniska biträden..... Eo 11	— — — — — — — — — —
36 Fotografbiträden ¹ Ex 11	— — — — — — — — — —
1 Förste ritare..... A 11	1 Förste ritare..... A 11
— — — — — — — — — —	1 Ritare A 7
1 Expeditionsvakt Eo 5	1 Expeditionsvakt..... A 5
1 Ritbiträde A 4	1 Rit- och kontorsbiträde. A 4

S:a 61.

S:a 41.

Kartverket har i fråga om den föreslagna personaluppsättningen å fotogrammetriska byrån anfört i huvudsak följande.

Vid beräkningen av organisationen har kartverket utgått från att den ordinarie fotokartframställningen skall årligen omfatta omkring 500 kartblad sammanlagt för den ekonomiska kartläggningen samt de militära eldledningskartorna. Sedan den överförda eller nyanställda personalen blivit utbildad, beräknas den ekonomiska kartläggningens arbetsprodukt komma att uppgå till omkring 350 kartblad om året med den föreslagna organisationen. Försvarsstaben har begärt 300—400 eldledningskartblad årligen. Sammanlagt skola alltså årligen finnas tillgängliga omkring 650—750 framställda fotokonceptblad. 150—250 kartblad böra alltså tjäna båda syftena för att den beräknade organisationen skall hålla. Kartverket anser att detta som regel skall kunna ske genom en lämplig samordning av planen för den ekonomiska kartläggningen och kraven på eldledningskartor. Det synes så mycket mer möjligt, som ett stort antal fotokartor redan framställts för ifrågavarande militära ändamål och kan utnyttjas som underlag för den ekonomiska kartläggningen. Den beräknade arbetsprodukten av 500 fotokartblad motsvarar ungefär hälften av medelproduktionen under de senaste beredskapsåren.

I den föreslagna organisationen ingår personal för den nya arbetsdetaljen för framställning av specialkartor på beställning och mot full ersättning även för personalkostnader. Denna detalj beräknas tills vidare skola bestå av en förste statskartograf i lönegrad A 26, en statskartograf i Eo 23, en kartassistent i A 15, en kartassistent i Eo 15, två kartassistenter i A 12, två kartassistenter i Eo 12 samt ett rit- och kontorsbiträde i A 4. Frånräknas dessa nio befattningshavare summan befattningshavare i den föreslagna organisationen utgör resten 35 befattningshavare. Frånräknas därutöver arbetsledningen (byråchef och förste statskartografer) samt expeditionsvakten i såväl den nuvarande som den föreslagna organisationen bliva jämförelsetalen 57 befattningshavare i den nuvarande och 30 i den föreslagna organisationen. Antalet befattningshavare i den sistnämnda kan därför synas något hög, men motsatsen är i verkligheten fallet. Det är nämligen att märka att ett icke obetydligt antal befattningshavare från ekonomiska kartbyrån under beredskapsåren permanent biträtt vid fotogrammetriska byrån, varjämte betydande övertidsarbete dessutom måst utföras för att hålla den av försvars-

¹ Avlönas nu från försvarsväsendets anslag.

² Därav 2 avlönas från försvarsväsendets anslag.

staben krävda produktionen. Den föreslagna organisationen är därför knappst beräknad. Kartverket har dock ansett sig böra göra detta därför att dels den erforderliga fältrekognosceringspersonalen (kartassistenterna) på den ekonomiska kartbyrån kan i viss utsträckning under byråarbetet vintertiden disponeras för fotogrammetriska byråns arbete, och dels, intill dess mera erfarenhet vunnits angående omfattningen av verksamheten på den nya arbetsdetaljen, dennas personal vid behov kan biträda vid de ordinarie arbetena, om svårigheter skulle uppstå att medhinna brådiskande sådana arbeten eller om tillräckliga beställningar mot förmodan icke skulle ingå till ifrågavarande arbetsdetalj.

Geodetiska byrån.

Nuvarande organisation:

1 Byråchef och professor . A	30
2 Observatorer A	26
1 Förste statsgeodet A	24
9 Statsgeodeter A	21
1 Statsgeodet Eo	21
— — — — —	—
4 Statsgeodeter ¹ Ex	16
2 Tekniska biträden Eo	11
— — — — —	—
1 Expeditionsvakt Eo	5
1 » ¹ Ex	5
1 Rit- och kontorsbiträde . Ex	4
1 Ritbiträde Ex	4

S:a 24.

Av kartverket föreslagen organisation:

1 Byråchef och professor . A	30
2 Observatorer A	27
1 Förste statsgeodet A	26
9 Statsgeodeter A	23
1 Statsgeodet Eo	23
2 Statsgeodeter Ex	23
2 » Ex	18
2 Kartassistenter A	15
2 Kartassistenter A	12
1 Expeditionsvakt, tillika laboratoriebiträde A	6
1 Expeditionsvakt Eo	5
1 Rit- och kontorsbiträde . A	4
1 Ritbiträde Eo	4

S:a 26.

Den föreslagna organisationen innebär — förutom lönegradsuppflyttningar, för vilka i det föregående redogjorts — en ökning med två kartassistenter i A 12, uppflyttning av en expeditionsvakt i Eo 5 som expeditionsvakt, tillika laboratoriebiträde, i A 6 samt överflyttning av en extra expeditionsvakt till extra ordinarie stat.

Kartverket har såsom motivering för den föreslagna utökningen av byråns personal med två kartassistenter bland annat yttrat.

De två nytillkomna kartassistenterna avses skola verkställa barometerhöjdmätning till stöd för stereohöjdmätningen, som ligger till grund för nivåkurvläggningen å eldledningskartorna, samt för bestämning av höjdpunkter — utöver avvägda sådana — på ekonomiska och topografiska kartorna. Dessa barometerhöjdmätningar ha tidigare utförts i samband med den topografiska fältmätningen av fältmätningssavdelningarnas ledare i samband med kontroll av fältmätarnas arbeten med terrängåtergivningen. Då emellertid numera den topografiska kartläggningen bör, så vitt möjligt, följa efter den ekonomiska kartläggningen och eldledningskartframställningen, så att detta material kan utgöra underlag och underlätta de topografiska arbetena, har barometerhöjdmätningen måst fristående verkställas i samband med den ekonomiska kartläggningen och eldledningskartframställningen. Att barometerhöjdmätningens resultat finnas tillgängliga redan före den topografiska fältmätningens början inom ett område är också till fördel för fältmätarna vid deras arbete. Med hänsyn till att all annan höjdmätning — avvägning och trigonometrisk höjdmätning — är förlagd till geodetiska by-

¹ Avlönas av anslag från försvarsväsendet.

rån, där även höjdpunktregistret föres, har kartverket funnit barometerhöjdmätningen böra överflyttas och sammanföras till geodetiska byrån från övriga byråer. Med det arbetsprogram, som framlagts för den ekonomiska kartläggningen, revideringen av den topografiska kartan samt eldledningskartframställningen, erfordras minst fyra barometerhöjdmätare årligen på fältet. Kartverket har dock icke upptagit mer än två kartassistenttjänster för ändamålet på geodetiska byrån, enär under vinterhalvåret för kontrollräkning och registrering av fältarbetsresultaten samt för förberedelsearbetet för nästkommande års fältarbete detta antal torde vara tillräckligt. De två ytterligare behövlige barometerhöjdmätarna under sommarhalvåret få liksom hittills tagas från övriga byråers personal inom denna kategori tjänstemän. Under denna tjänstgöring underställas de geodetiska byrån.

Beträffande upptagandet av en expeditiönsvakt, såsom expeditiönsvakt, tillika laboratoriebiträde i A 6, samt överflyttning till extra ordinarie stat av en extra expeditiönsvakt har kartverket framhållit följande.

Från de vid geodetiska byrån förda triangelpunkts- och höjdpunktsregistren lämnas på rekvisition beskrifningar över triangelpunkter och avvägda fixpunkter, vilka erfordras såsom utgångspunkter för lokala triangelmätningar och detaljavvägningar. Det stora antal dylika mätningar, som årligen utföras för kartläggningar av olika slag — samhällsmätningar, planläggningar, vattenavledningar, torrläggningar, vägarbeten m. m. — samt kartverkets egna omfattande arbeten ha medfört, att expeditiönsvakten på geodetiska byrån under större delen av sin arbetstid är upptagen med den alltmer ökade framställningen av fotostatkopior av triangelpunkts- och höjdfixbeskrifningar. Antalet sådana fotostatkopior utgjorde år 1944 1 913 till utomstående och 11 045 för kartverkets arbeten. Vidare biträder denne expeditiönsvakt under förste statsgeodetens överinseende vid den geodetiska fältarbetsutrustningens iordningställande före fältarbetet och dess uppläggning i förråd efter fältarbetet. Härigenom har expeditiönsvaktens arbete blivit huvudsakligen av teknisk art såsom laboratoriebiträde, reparatör och förrådsman. Det torde därför kunna ifrågasättas huruvida han icke borde med hänsyn härtill vara placerad i lönegrad 7, men kartverket har ansett, att lönegrad 6 närmast borde ifrågakomma och kunna anses tillfyllest, under förutsättning att tjänsten upptages som ordinarie.

För själva expeditiönsvaktgöromålen vid geodetiska byrån har en extra expeditiönsvakt sedan ett par år varit anställd. Då för dessa göromål en expeditiönsvakt är permanent erforderlig, har kartverket uppfört befattningen i lönegrad Eo 5.

Militärbyrån.

Nuvarande organisation:		Av kartverket föreslagen organisation:	
1 Militärassistent på för-		1 Militärassistent på för-	
svarsstabens stat..... —		svarsstabens stat..... —	
1 Biträdande militärassi-		1 Biträdande militärassi-	
stent..... Arvode		stent..... Arvode	
utöver		utöver	
pension		pension	
	Lön =		
	löneklass		
2 Inbeordrade officerare i		1 Statstopograf	Eo 23
reserven Oa 8		1 Ritare	A 7
— — — — — — — — — —			

4 Ritare	Ex	7	1 Ritare	Eo	7
1 Expeditionsvakt.....	Ex	5	1 Expeditionsvakt.....	Eo	5
1 Ritbiträde	Eo	4	2 Ritbiträden	A	4
17 Ritbiträden.....	Ex	4	2 »	Eo	4
— — — — —	—	—	3 »	Ex	4

S:a 27.

S:a 13.

Den nuvarande organisationen betalas från försvarsväsendets anslag, utom i fråga om den biträdande militärassistentens arvode, som redan vid 1937 års omorganisation upptogs på kartverkets stat, samt ett till militärassistenten utöver dennes lön utgående arvode. Enär framställning av eldledningskartor avsetts skola ingå bland kartverkets ordinarie uppgifter har kartverket uppfört den föreslagna organisationen på kartverkets stat utom i fråga om militärassistentens avlönning. Personalbehovet har beräknats för framställning av 350 eldledningskartblad årligen.

I de avgivna remissutlåtandena har huvudsakligen personalorganisationen å kassa- och registratorskontoret behandlats.

Statskontoret har förklarat, att frågan om organisationen av kartverkets expedition samt kassa- och registratorskontor borde lösas i samband med utredning om redogöraransvaret inom statsförvaltningen jämte därmed sammanhängande frågor. I avvaktan på resultatet av denna utredning borde enligt statskontorets mening någon ändring av den kamerala organisationen vid kartverket icke vidtagas. Därest oundgängligt behov av förstärkning av arbetskrafterna å expeditionen samt kassa- och registratorskontoret föreläge, vilket undandrog sig statskontorets närmare bedömande, borde detta tillgodoses genom utökning av den icke ordinarie biträdespersonalen. I den mån åtgärder befunes erforderliga för avlastande av kartverkschefens rent administrativa arbetsuppgifter, syntes det vara förtjänt att tagas under övervägande, huruvida icke detta borde ske genom inrättande av ett lämpligt avvägt sekreterararvode, avsett att innehavas vid sidan av annan tjänst.

Statskontoret har funnit den föreslagna utökningen i övrigt av kartverkets personal svår att bedöma. Enligt statskontorets mening syntes dock under alla förhållanden vara mindre lämpligt att nu vidtaga en så avsevärd utökning av den ordinarie personalen. Antalet ordinarie befattningar borde icke göras större än vad som förutsatts vid fastställande av 1937 års plan. I detta sammanhang har statskontoret ansett sig böra ifrågasätta, huruvida inrättandet på den ekonomiska kartbyrån av en byrådirektörstjänst i lönegrad A 28 kunde vara erforderligt. Enligt ämbetsverkets åsikt borde varje förste statskartograf direkt under byråchefen svara för sin detalj.

Jämväl riksräkenskapsverket har funnit spørgsmålet rörande organisationen av kartverkets expedition samt kassa- och registratorskontor böra inordnas i den större frågan om rationalisering av den kamerala organisationen inom statsförvaltningen. Ämbetsverket vore så mycket mindre berett att nu tillstyrka inrättande vid kartverket av en kamrerarbefattning som redogörartjänsten vid kartverket så förhållandevis nyligen som från och med budgetåret 1942/43 uppflyttats från 14 till 17 lönegraden. Riksräkenskapsverket har emellertid

ansett erforderligt, att kartverket för nästkommande budgetår tillförsäkrades viss personalförstärkning. För det fall att den av kartverket föreslagna utvidgningen av verksamheten å kartverkets byråer i huvudsak skulle komma till stånd funne riksräkenskapsverket det sålunda vara erforderligt, att personalen vid registrators- och kassakontoret förstärktes med två befattningshavare, varav en kontorist i Eo 9, avsedd som biträde åt kassören, och ett skrivbiträde i Eo 2. Samtidigt borde den nuvarande extra kontorsbiträdestjänsten omvandlas till en extra ordinarie kontorsbiträdestjänst. Vidare har riksräkenskapsverket tillstyrkt, att kansliskrivartjänsten förändrades till en registratorstjänst i A 11.

Allmänna lönenämnden har likaledes ansett en förstärkning av kartverkets personal för administrativa och kamerala uppgifter påkallad. Lönenämnden har förklarat, att nämnden, som icke kunde finna, att de kamerala arbetsuppgifterna i och för sig utgjorde tillräckliga skäl för inrättande av en kamrerarbefattning i A 22, ville med hänsyn till de administrativa arbetsuppgifter, som jämväl skulle åligga befattningshavaren i fråga, föreslå inrättande av en befattning såsom sekreterare och kamrerare i A 22. Då lönenämnden förutsatte, att denna befattning skulle ledigförklaras i vanlig ordning, borde den nuvarande kassörsbefattningen i A 17 uppföras å övergångsstat. I och för sig syntes emellertid de blivande arbetsuppgifterna för kassören icke vara av sådan art, att de motiverade högre placering än i 11 lönegraden. Lönenämnden har ifrågasatt, huruvida icke den extra kontorsbiträdesbefattningen å kamrerarkontoret borde förändras till extra ordinarie i stället för ordinarie tjänst, liksom att av de 12 ritarbefattningarna å ekonomiska kartbyrån ett lämpligt antal borde inrättas såsom extra ordinarie.

Vad angår den för den ekonomiska kartbyrån avsedda byrådirektörsbefattningen i A 28 har lönenämnden, som i och för sig icke haft något att erinra mot den föreslagna löneställningen, uttalat, att behovet av befattningen borde göras till föremål för undersökning i samband med den av lönenämnden förut förordade utredningen angående arbetsuppgifterna och löneställningen för kartverkets tekniska personal.

*Före-
draganden.*

Kartverkets nuvarande personalorganisation omfattar förutom viss militär personal, som deltagar i ritkurs eller enbart är anställd under fältarbetet, 144 befattningshavare. Med militära kartarbeten sysselsätts därjämte omkring 75 befattningshavare som övergångsvis avlönas från anslag till försvarsberedskapens avveckling. Den av kartverket i dess anslagsframställning föreslagna personalorganisationen räknar 249 befattningshavare. Enligt beräkningar av kartverkschefen skulle för genomförande av den ekonomiska kartläggningen under en till 15 år förkortad tidsperiod erfordras ytterligare 38 befattningar.

Utgångspunkter för kartverkets uppskattning av personalbehovet ha väsentligen varit vissa årliga arbetsresultat som måste uppnås för att de planer avseende ekonomisk kartläggning, revidering av topografiska kartan samt framställning av militära specialkartor m. m., för vilka i det föregående redogjorts, skola kunna genomföras. Med hänsyn till den ståndpunkt jag enligt vad jag

i det föregående anført intager i nämnda frågor har jag funnit mig böra i huvudsak godtaga de av kartverket framlagda personalberäkningarna samt därutöver föreslå den utökning av personalen som erfordras för att den ekonomiska kartläggningen skall kunna fullbordas på 15 år.

Vad först beträffar den för administrativa och kamerala arbetsuppgifter avsedda personalen, vilken för närvarande står under direkt ledning av kartverkets chef, torde den förändringen böra vidtagas, att ifrågavarande personal organiseras på en särskild avdelning. Omfattningen av de kamerala och administrativa göromålen vid kartverket synes redan med nuvarande kartproduktion motivera en förstärkning av personalen å kassa- och registratorskontoret. Den förutsatta utvidgade verksamheten å byråerna kommer därtill att medföra en betydande ökning av dessa göromål. För handläggning av personalärenden ävensom av sådana ärenden, som i allmänhet bruka åligga kamrerare, anser jag en kamrerarbefattning böra inrättas. Innehavaren av denna befattning bör jämväl biträda kartverkschefen med sekreterargöromål, varigenom denne skulle erhålla en önskvärd avlastning av administrativa arbetsuppgifter. Befattningen synes i enlighet med kartverkets förslag böra hänföras till lönegrad A 22. För kassörsgöromålens handhavande lär, såsom lönenämnden framhållit, vara tillfyllest med en kassör i 11 lönegraden. Till följd härav torde den nuvarande kassörsbefattningen böra uppföras å övergångsstat. Kansliskrivartjänsten synes i anslutning till kartverkets förslag böra utbytas mot en registratorsbefattning. Jag har icke heller något att erinra mot att kanslibiträdet överföres å ordinarie stat. Den extra kontorsbiträdesbefattningen bör däremot tillsvidare blott förändras till extra ordinarie. Vidare vill jag föreslå, att biträdespersonalen förstärkes med ett kontorsbiträde och ett skrivbiträde å extra ordinarie stat. Med hänsyn till att den utvidgade fältarbetspersonalen medför ett omfattande arbete med sakgranskning av reseräkningar, vilket arbete är koncentrerat till månaderna oktober—januari, anser jag, att kartverket bör erhålla möjlighet att under denna tid anställa lämplig arbetskraft för biträde vid denna granskning. För detta ändamål torde böra beräknas ett belopp av 2 000 kronor under icke-ordinarieposten. För handhavande av kartverkets förråd av tryckta kartor m. m. torde böra inrättas en befattning som arkivbiträde. För närvarande är jag icke beredd att föreslå högre löneställning för denna befattning, som tills vidare torde böra uppföras å extra ordinarie stat, än 7 lönegraden.

Bland kartverkets byråer kommer givetvis den största personalökningen att falla på den ekonomiska kartbyrån till följd av den föreslagna forceeringen av den ekonomiska kartans färdigställande. För att det av mig i det föregående förordade programmet för den ekonomiska kartläggningen skall kunna genomföras, har räknats med att 13 fältrekognosceringslag måste vara i verksamhet. Med hänsyn härtill finner jag det ofrånkomligt att byråns personal utökas med följande befattningshavare, nämligen två förste statskartografer, tio statskartografer, 54 kartassistenter, två förste ritare, två ritare, 13 ritbiträden och en expeditionsvakt. Då byråchefen vid denna ansvällning av byråns personalorganisation, från 54 till 138 befattningshavare, icke ensam torde kunna leda byråns arbete, anser jag att jämte byråchefen för byråns

ledning bör avses en byrådirektör. Denne torde böra placeras i 28 lönegraden och uppföras å extra ordinarie stat. Av de två nya förste statskartograferna bör den ene, som skall handhava ledningen av en av de fyra arbetsdetaljer, vari byrån är indelad, få ordinarie anställning, medan den andre, som i anledning av förkortandet av tidsperioden för den ekonomiska kartläggningen erfordras för granskning av fältarbetsresultaten och för kartutgivningen, bör uppföras såsom extra ordinarie tjänsteman. Av de tio nya statskartografbefattningarna böra två bli ordinarie, vilket innebär att två för närvarande vakantsatta dylika befattningar skola återbesättas. Av de övriga åtta befattningarna, vilkas upptagande föranletts av mitt förslag att fullborda den ekonomiska kartläggningen på 15 år, torde sex böra uppföras å extra ordinarie stat och två å extra stat. Jag förutsätter därvid, att omedelbar anställning som extra ordinarie statskartograf endast skall ifrågakomma, därest vederbörande genom tidigare statstjänstgöring eller på annat sätt styrkt sin kompetens. Enligt vad jag förordat skulle antalet kartassistenttjänster å byrån utgöra sammanlagt 72, nämligen 54 nya och 18 redan inrättade tekniska biträdestjänster. Såsom ordinarie torde böra uppföras 22 av dessa tjänster, såsom extra ordinarie 15 och såsom extra 35. Av de nya kartassistenttjänsterna äro 27, nämligen sju extra ordinarie och 20 extra befattningar betingade av mitt förslag i fråga om tidsperioden för den ekonomiska kartläggningen. Med hänsyn till att en så omfattande nyrekrytering av kartassistenter som det här är fråga om kan möta svårigheter vill jag förorda, att provtjänstgöringen i Ex 7 förkortas från två år till sex månader och att under den fortsatta provtjänstgöringen lönegrad Ex 12 får tillämpas. Väl utbildade tekniker torde böra kunna antagas direkt som extra ordinarie kartassistenter.

I anslutning till kartverkets förslag torde å topografiska kartbyrån personalen böra utökas med en förste statstopograf, en statstopograf och sex kartassistenter. De två förstnämnda befattningarna avses för arbetsledning vid framställningen av nivåkurvor å eldledningskartorna. Kartassistentbefattningarna äro nödvändiga till följd av att ett genomförande av den föreslagna planen för revidering av den topografiska kartan medför, att nya gravörer måste redan nu utbildas som ersättare för sådana befattningshavare, som beräknas skola avgå under de närmaste sex åren. I övrigt ha arbetena med eldledningskartor och revidering av den topografiska kartan icke ansetts behöva föranleda inrättande av några nya befattningar å byrån. Arbetena ha avsetts skola utföras av inbeordrad militär personal, vilken därför något utökats, ävensom i mindre utsträckning utlämnas på beting. En ritarbefattning i lönegrad Eo 7 bör överföras å ordinarie stat, varjämte bör upptagas en med fotogrammetriska byrån gemensam expeditiönsvakttjänst i Eo 5.

Personalbehovet å fotogrammetriska byrån har av kartverket beräknats till 44 befattningshavare mot för närvarande, inberäknat 39 befattningshavare, som avlönas från försvarsväsendets anslag, 61. I personalorganisationen har härvid för den föreslagna nya arbetsdetaljen för framställning av specialkartor på beställning, upptagits en ordinarie förste statskartograf, en extra ordinarie statskartograf, sex kartassistenter, därav en i lönegrad A 15, en i Eo 15, två i A 12 och två i Eo 12, samt ett kontors- och

ritbiträde i A 4. Biträdespersonalen har överförs till ordinarie och extra ordinarie stat i den utsträckning, som erfordras för ett genomförande av de föreslagna principerna beträffande befordringsgången fram till och med första ordinarie anställningen. Kartverkets förslag i fråga om denna byrå har icke föranlett någon erinran från min sida. Det är emellertid att märka, att kostnaderna för löner till befattningshavarna å den nya arbetsdetaljen skola helt täckas av inkomsterna av de å denna detalj utförda beställningsarbetena.

Å den geodetiska byrån torde i enlighet med kartverkets förslag en utökning av personalen med två kartassistenter i lönegrad A 12 böra ske. Såsom jag i det föregående förordat torde vidare två befattningar i Eo 11 som tekniskt biträde böra förändras till kartassistenttjänster i A 15. Kartverkets förslag om upptagande av en expeditivakt i Eo 5 som expeditivakt, tillika laboratoriebiträde, i A 6, finner jag mig endast kunna biträda i så måtto, att jag föreslår, att denne befattningshavare uppföres i Eo 6. Befattningshavaren bör därvid erhålla tjänstebenenämningen laboratoriebiträde. Slutligen torde såsom kartverket föreslagit ett rit- och kontorsbiträde i Ex 4 överföras å ordinarie stat samt en expeditivakt och ett ritbiträde i Ex 5 respektive Ex 4 givas extra ordinarie anställning.

I det föregående har jag föreslagit inrättande av en militärbyrå. I enlighet med kartverkets uppskattning av personalbehovet å denna byrå torde under byrån upptagas 13 befattningshavare, nämligen, förutom den å försvarsstabens stat uppförde militärassistenten, en biträdande militärassistent, en statstopograf, två ritare, sju ritbiträden och en expeditivakt. Den ena ritartjänsten och två av ritbiträdesbefattningarna synas böra uppföras såsom ordinarie, under det att statstopograftjänsten, den andra ritartjänsten och två av ritbiträdesbefattningarna böra upptagas såsom extra ordinarie befattningar samt de tre återstående ritbiträdesbefattningarna såsom extra. Till jämförelse må framhållas, att den nuvarande organisationen omfattar 27 befattningshavare, vilkas avlöningar med undantag för arvoden till militärassistenten och biträdande militärassistenten utgå från försvarsväsendets anslag.

Vid bifall till vad i det föregående föreslagits skulle personalen vid rikets allmänna kartverk under budgetåret 1946/47 komma att utgöras av de befattningshavare, som upptagas i en såsom bilaga A till detta protokoll fogad sammanställning, i vilken till jämförelse även nuvarande personalorganisation redovisats.

IX. Anslagsfrågor.

Avlöningsanslaget.

Såsom tidigare omnämnts har till avlöningar vid kartverket för innevarande budgetår uppförts ett förslagsanslag av 933 300 kronor. Kungl. Maj:t har för rikets allmänna kartverk fastställt dels den 17 april 1942 personalförteckning (statsliggaren s. 841), dels ock den 18 maj 1945 följande

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 539 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	» 2 090
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	» 273 310
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 118 400
<hr/> Summa kronor 933 300.	

Kartverket har i sin skrivelse den 25 augusti 1945 beräknat kostnaderna för avlöningar vid kartverket för budgetåret 1946/47 till 1 488 300 kronor. Vid anslagsberäkningen har kartverket utgått ifrån att kartverkets i det föregående redovisade förslag i fråga om arbetsuppgifter och personalorganisation skulle genomföras från och med nästa budgetår. Beträffande beräkningen av de särskilda anslagsposterna må nämnas följande.

Av det uppskattade medelsbehovet, 1 488 300 kronor, avse 914 560 kronor avlöningar till ordinarie tjänstemän, 13 640 kronor arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 372 100 kronor avlöningar till icke-ordinarie personal samt 188 000 kronor rörligt tillägg.

Ordinarieposten och *icke-ordinarieposten* ha ökats med 375 060 respektive 98 790 kronor. Under innevarande budgetår ha emellertid ett stort antal tjänstemän avlönats från anslag, som ställts till förfogande av försvarsväsendet. För budgetåret 1944/45 ha avlöningarna från försvarsväsendets anslag uppgått till 310 400 kronor och minst lika stort belopp beräknas utgå under innevarande budgetår. Kartverket har sålunda beräknat, att avlöningskostnaderna för innevarande budgetår motsvarade summan av ifrågavarande två anslagsposter samt rörligt tillägg i verkligheten skulle bli 1 241 600 mot 1 474 700 för den föreslagna organisationen under nästa budgetår. Ökningen, 233 100 kronor, hänför sig dels till de föreslagna lönegradsuppflyttningarna, dels till överflyttning av personal till ordinarie eller extra ordinarie stat i den utsträckning som förutsatts vid fastställande av 1937 års plan, dels ock till nyinrättade befattningar.

Under *arvodetposten* förekomma både ökning och minskningar. Posten har å ena sidan ökats med 1 080 kronor till särskilt arvode till militärasistenten utöver honom från försvarsstaben tillkommande avlöning, med 5 740 kronor till arvode till biträdande militärasistenten, med 270 kronor till beräknad ersättning vid vikariat å militärasistentbefattningen, med 4 000 kronor till de föreslagna särskilda arvoden till kartassistenter (flygfotografer) under flygtjänstgöring samt slutligen med 1 200 kronor till särskilt arvode åt kartverkschefens ställföreträdare. Å andra sidan har posten med hänsyn till förslaget om inrättande av en befattning som arkivbiträde minskats med 500 kronor, motsvarande det arvode som nu utgår till den tjänsteman som biträder vid tillsyn och vård av kartförrådet och det topografiska kartarkivet. Slutligen har ett nu upptaget arvode å 240 kronor till en extra ordinarie flygfotograf beräknats bortfalla. Posten har alltså uppförts med $(2\,090 + 1\,080 + 5\,740 + 270 + 4\,000 + 1\,200 - 500 - 240 =)$ 13 640 kronor.

Till *rörligt tillägg* ha beräknats 188 000 kronor mot 118 400 kronor för innevarande budgetår.

Omkostnadsanslaget.

Till omkostnader är, såsom förut berörts, för innevarande budgetår anvisat ett förslagsanslag å 122 400 kronor. Kungl. Maj:t har den 18 maj 1945 fastställt omkostnadsstat för rikets allmänna kartverk (statsliggaren s. 843). Enligt staten äro utgifterna beräknade för sjukvård m. m. till 5 000 kronor, för reseersättningar till 300 kronor, för expenser till 69 000 kronor därav för bränsle, lyse och vatten 15 000 och för övriga expenser 54 000 kronor, för publikationstryck till 47 400 kronor samt för övriga utgifter: ersättning för tjänstedräkt till 700 kronor.

Kartverket har i sin skrivelse den 25 augusti 1945 hemställt, att ifrågavarande anslag för nästa budgetår måtte uppföras med 234 300 kronor. Beträffande kartverkets beräkning av anslaget må nämnas följande.

Posten *sjukvård m. m.* har med hänsyn till kostnaderna för budgetåret 1944/45, omkring 8 100 kronor, och till den föreslagna utökningen av personalorganisationen ansetts böra höjas med 4 000 kronor till 9 000 kronor.

För *reseersättningar* har upptagits oförändrat belopp, 300 kronor.

Beträffande posten *bränsle, lyse och vatten* har kartverket upplyst, att för budgetåren 1943/44 och 1944/45 utgifterna för ifrågavarande ändamål uppgått till 19 874 respektive 25 924 kronor. Kartverket har vidare framhållit, att med den föreslagna utvidgade organisationen, ytterligare lokaler måste anskaffas för verket. Kartverkets lokaler vore redan nu otillräckliga. Enligt kartverkets beräkningar skulle erfordras nya arbetsrum med minst 60 fönsterplatser samt därutöver laboratorietrymmen, ritsal, föreläsningssal för personalutbildning ävensom ytterligare arkivlokaler. I avvaktan på lokalfrågans närmare utredning genom byggnadsstyrelsens försorg har kartverket uppfört anslagsposten till det belopp som utgått under budgetåret 1944/45 eller avrundat 26 000 kronor. I fråga om posten *övriga expenser* har kartverket framhållit, att utgifterna under denna post komme att väsentligt påverkas av den förutsatta ökade produktionen av ekonomiska kartor och fotokartor samt av de på kartverkets stat nytillkomna eldledningskartorna och specialkartorna. Posten har därför upptagits till 99 500 kronor eller 45 500 kronor mer än det för innevarande budgetår anvisade beloppet. Kartverket har emellertid i detta sammanhang påpekat, att under beredskapsåren från försvarsväsendets anslag i medeltal utgått 43 600 kronor till övriga expenser vid kartverket.

Posten *publikationstryck* har ökat med 49 600 kronor till 97 000 kronor. Kartverket har beräknat, att under budgetåret 1946/47 skulle kunna utgivas 200 ekonomiska och 500 fotokartblad. Kostnaderna härför skulle uppgå till 56 000 respektive 35 625 kronor. Vidare har räknats med 2 000 kronor för specialtryck av topografiska kartan, med 1 000 kronor för ett provblad av den blivande nya topografiska kartan samt med 3 000 kronor för tryckning av Meddelanden från rikets allmänna kartverk.

Posten *övriga utgifter: ersättning för tjänstedräkt* har med hänsyn till att den nya fältarbetspersonalen icke förut erhållit tjänstedräkt höjts med 1 800 kronor till 2 500 kronor.

Anslag till kartarbeten m. m.

Till nämnda ändamål är å riksstaten för innevarande budgetår uppfört ett reservationsanslag å 249 500 kronor. Anslaget skall enligt beslut av Kungl. Maj:t den 18 maj 1945 disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med följande fördelning.

1. Fältarbeten	178 000
2. Flygfotografering	45 000
3. Reproduktionsarbeten	13 500
4. Ortnamnsgranskning	4 000
5. Ritkurs för militär personal	9 000

Summa kronor 249 500.

I sin förutnämnda skrivelse den 25 augusti 1945 har *kartverket* hemställt, att till kartarbeten m. m. måtte anvisas dels å tilläggsstat för budgetåret 1945/46 100 000 kronor, dels ock för budgetåret 1946/47 596 500 kronor. Såsom motivering härför har *kartverket* anfört i huvudsak följande.

Vid innevarande budgetårs slut beräknas föreligga en reservation å anslaget av 100 000 kronor. Detta belopp kommer icke att vara tillräckligt för utlämnande av erforderliga belopp i förskott till fältarbetspersonalen för månaderna maj och juni år 1946. Härför erfordras nämligen ytterligare minst 100 000 kronor, vilket belopp torde böra anvisas på tilläggsstat för innevarande budgetår. Därest detta icke skulle bliva fallet, kunna 1946 års fältarbeten icke påbörjas förrän omkring den 1 juni samma år, och fältarbetsperioden kommer i sådant fall att minskas till 4 i stället för avsedda 5 månader. Därmed skulle också arbetsprodukten komma att minskas med 20 procent för år 1946. Härigenom skulle redan från början de förut angivna planerna för flygfotografering, ekonomisk kartläggning och modernisering av den nuvarande topografiska kartan komma att ytterligare förskjutas framåt i tiden. Fältarbetenas bedrivande planenligt är nämligen förutsättningen för hela kartproduktionen under det kommande året.

För budgetåret 1946/47 har *kartverket* beräknat anslagsbehovet under förutsättning att något bidrag till fältarbetskostnaderna icke kommer att utgå från försvarsväsendets anslag i motsats till vad som varit fallet under beredskapsårens kartarbeten för militära ändamål.

Den ekonomiska kartläggningen kommer att med den utökade fältarbetspersonal, som förut angivits, draga en kostnad av 140 000 kronor för 5 månaders fältarbete.

De topografiska reviderings- och ommättningsarbetena för modernisering av den nuvarande topografiska kartan beräknas pågå 5 månader och kosta 90 000 kronor, däri inberäknat fältmättningsavdelningar för utbildning av militär personal, som beordrats till första anställning vid *kartverket*.

De geodetiska fältarbetena, som huvudsakligen komma att under de närmaste åren vara förlagda till Norrland, torde därför icke kunna pågå mer än fyra månader om året. Den beräknade kostnaden uppgår till omkring 175 000 kronor.

Sammanlagt skulle alltså för fältarbeten erfordras (140 000 + 90 000 + 175 000 =) 405 000 kronor.

Flygfotograferingen avses skola bedrivas med enbart *kartverkets* tre flygplan och omfatta ett område motsvarande 500 fotokartblad samt en del specialområden. Kostnaden härför, inberäknat flygplanens driftskostnader och erforderlig punktinmätning m. m. uppgår enligt de senaste årens erfarenhet till 150 000 kronor. Flygfotograferingen beräknas pågå under 3—4 månader.

Till reproduktionsarbeten, huvudsakligen för den topografiska kartan och översiktskartan, beräknas åtgå 20 000 kronor.

För ortnamnsgranskningen, som på grund av den utökade ekonomiska kartläggningen och moderniseringen av den nuvarande topografiska kartan

kommer att bli väsentligt mer omfattande än under de senare åren (2—3 gånger), erfordras 10 000 kronor.

För att behövlig personal skall kunna finnas tillgänglig för den topografiska kartans modernisering samt för nivåkurvläggningen för eldledningskartorna måste ytterligare militär personal utbildas. Kartverket har därför efter samråd med försvarsstaben beräknat att tillsvidare årligen skall anordnas ritkurs för militär personal till ett antal av 2 officerare och 7 underofficerare. Kostnaden för en sådan ritkurs uppgår till 11 500 kronor.

Anslag till utrustning m. m.

För innevarande budgetår är till utrustning m. m. anvisat ett reservationsanslag av 20 000 kronor.

I sin statskrivelse har *kartverket* hemställt, att under ifrågavarande anslag måtte för nästa budgetår upptagas ett belopp av 178 000 kronor. Till stöd för denna framställning har *kartverket* bland annat andragit.

Under detta anslag beräknas ingen behållning föreligga vid slutet av budgetåret 1945/46. Enär såväl flygplan som kameror hårt förslitits under beredskapstidens forcerade arbeten är det nödvändigt att beräkna de till direkta driftsunderhållet icke hänförliga reparationerna och kompletteringarna å flygplan och kameror till minst samma belopp som för innevarande budgetår eller till 20 000 kronor.

För den nya arbetsdetaljen vid fotogrammetriska byrån erfordras komplettering av instrumentutrustningen, så att olika stereoarbeten kunna utföras för upprättande av kartor i större skala och med större noggrannhet, än *kartverkets* fotokartframställning i skalan 1:10 000. Närmast erfordras en Wilds autograph A 5 för noggrannare mätningar och en denna kompletterande mindre autograph modell A 6 för detaljkartering. Enligt införskaffade uppgifter skulle kostnaderna för anskaffande av dessa instrument uppgå till 139 000 kronor. Ytterligare ett restitutionsinstrument för framställning av skalenliga lodbilder för fotokartframställningen vore synnerligen önskvärd. Bland annat med hänsyn till laboratorielokalfrågans läge har *kartverket* dock ansett detta önskemåls förverkligande få ställas något på framtiden. Där emot bör ytterligare inköpas ett spegelstereoskop, vilket skulle kosta omkring 2 000 kronor. Instrumentanskaffningen för den nya arbetsdetaljen skulle sålunda draga en kostnad av 141 000 kronor. Instrumenten ha stort värde även för *kartverkets* egna arbeten och öka fotogrammetriska byråns arbetsmöjligheter.

För att kunna uppnå den arbetsprodukt, som avses vid den vidgade organisationen för den ekonomiska kartläggningen, måste ytterligare fyra pantografer anskaffas. Dessa skulle sammanlagt betinga ett pris av 7 000 kronor.

Vid den föreslagna utökningen av *kartverkets* organisation, särskilt för den ekonomiska kartläggningen, erfordras nyanskaffning av arbetsbord och stolar för nytillkommande personal. Den nuvarande organisationen omfattar 222 och den föreslagna organisationen 259 tjänstemän, inberäknat ritkurs. Här för erfordras 30 arbetsbord eller stora ritbord, 20 uppläggsbord vid kartarbetena och 40 stolar samt en del skåp, armatur m. m. *Kartverket* har beräknat, att ett engångsanslag av 10 000 kronor för komplettering av *kartverkets* redan redan förut knappa inventarierutrustning här för blir behövt.

Anslaget till utrustning m. m. skulle sålunda för budgetåret 1946/47 behöva uppföras med (20 000 + 141 000 + 7 000 + 10 000 =) 178 000 kronor.

Vad avlöningsanslaget beträffar skulle ett bifall till vad jag i det föregående förordat medföra, att posten avlöningar till ordinarie tjänstemän bör

*Före-
draganden.*

höjas med 343 700 kronor till $(539\,500 + 343\,700 =)$ 883 200 kronor och posten avlöningar till icke-ordinarie personal med 291 150 kronor till $(273\,310 + 291\,150 =)$ 564 460 kronor. Posten arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör å ena sidan höjas med 7 090 kronor, avseende arvoden till militärassistenten och biträdande militärassistenten samt beräknad ersättning vid vikariat å militärassistentbefattningen. Å andra sidan bör posten minskas med 740 kronor motsvarande de belopp av 500 respektive 240 kronor, vilka nu i form av tilläggsarvoden utgå till den tjänsteman, som har tillsynen över kartförrådet, respektive en extra ordinarie flygfotograf. Posten synes sålunda böra uppföras med $(2\,090 + 7\,090 - 740 =)$ 8 440 kronor. För rörligt tillägg torde slutligen böra beräknas $(118\,400 + 93\,100 =)$ 211 500 kronor.

Under kartverkets avlöningsanslag skulle sålunda erfordras en medelsanvisning av $(883\,200 + 8\,440 + 564\,460 + 211\,500 =)$ 1 667 600 kronor, vilket jämfört med anvisningen för innevarande budgetår innebär en anslagsökning med 734 300 kronor.

Den föreslagna utvidgningen av organisationen vid kartverket måste givetvis i hög grad påverka även utgifterna under omkostnadsanslaget. Posterna sjukvård m. m. samt publikationstryck torde i enlighet med kartverkets förslag böra höjas med 4 000 respektive 49 600 kronor till 9 000 respektive 97 000 kronor. Ett bifall till mitt förslag att genomföra den ekonomiska kartläggningen på 15 år torde föranleda, att medelsbehovet för nästa budgetår under posterna bränsle, lyse och vatten, övriga expenser samt ersättning för tjänstedräkt måste beräknas till respektive 4 000, 21 000 och 2 200 kronor högre belopp än enligt kartverkets uppskattning. Detta innebär att förenämnda poster i förhållande till medelsanvisningen för innevarande budgetår böra höjas från 15 000, 54 000 och 700 kronor till respektive 30 000, 120 500 och 4 700 kronor. Till reseersättningar torde böra beräknas oförändrat belopp, 300 kronor.

Kartverkets omkostnadsanslag synes sålunda för nästa budgetår böra uppföras med $(9\,000 + 97\,000 + 30\,000 + 120\,500 + 4\,700 + 300 =)$ 261 500 kronor, vilket innebär en höjning av anslaget med 139 100 kronor.

Vad anslaget till kartarbeten m. m. beträffar förutsätta de av mig i det föregående tillstyrkta planerna för kartproduktionen en betydande utökning av fältarbetenas och flygfotograferingens omfattning under nästa budgetår. Utgifterna för nämnda ändamål torde böra uppskattas till 475 000 och 165 000 kronor mot för innevarande budgetår anvisade belopp av 178 000 och 45 000 kronor. Ökningen i förhållande till de av kartverket för samma ändamål beräknade beloppen är betingad av mitt förslag om förkortande av tiden för den ekonomiska kartläggningen. För reproduktionsarbeten, ortnamnsgranskning och ritkurs torde medelsbehovet i enlighet med vad kartverket föreslagit böra uppskattas till sammanlagt 41 500 kronor eller ett 15 000 kronor högre belopp än det för budgetåret 1945/46 anvisade.

Anslaget till kartarbeten m. m. torde alltså för budgetåret 1946/47 böra uppföras med $(475\,000 + 165\,000 + 41\,500 =)$ 681 500 kronor.

Med hänsyn till vad som upplysts om den beräknade behållningen å ifrågavarande anslag vid innevarande budgetårs slut torde en förstärkning av anslaget med 100 000 kronor vara nödvändig för att fältarbetena skola kunna bedrivas i planerad utsträckning under maj och juni 1946. Jag förordar därför att för ändamålet anvisas 100 000 kronor å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

Anslaget till utrustning m. m. torde böra höjas med 194 000 kronor till 214 000 kronor. Höjningen avser nyanskaffning av instrument och inventarier. Sålunda torde det vara nödvändigt att förse den nya arbetsdetaljen för framställning av specialkartor på beställning med vissa instrument som erfordras för upprättande av kartor i större skalor. Kostnaderna härför ha beräknats till 141 000 kronor. Utöver de av kartverket begärda inköpen av fyra pantografer till den ekonomiska kartbyrån och av arbetsbord m. m. för en kostnad av 7 000 respektive 10 000 kronor torde med hänsyn till vad jag föreslagit beträffande den ekonomiska kartläggningen medel böra beräknas för anskaffning av ytterligare 12 pantografer för en kostnad av 21 000 kronor samt av möbler m. m. för ytterligare omkring 15 000 kronor.

Anslaget till utrustning m. m. torde sålunda för budgetåret 1946/47 böra upptagas med $(20\,000 + 141\,000 + 7\,000 + 10\,000 + 21\,000 + 15\,000 =)$ 214 000 kronor.

Hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels för rikets allmänna kartverk fastställa följande

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
Tjänstemän å ordinarie stat.	
1 överdirektör	C 10
3 byråchefer	A 30
1 byråchef och professor	A 30
2 observatorer	A 26
1 förste statsgeodet	A 24
8 förste statskartografer	A 24
3 förste statstopografer	A 24
9 statsgeodeter	A 23
14 statskartografer	A 23
1 kamrerare	A 22
4 statstopografer	A 22
4 förste kartassistenter	A 17
25 kartassistenter	A 15
29 kartassistenter	A 12

Befattning	Lönegrad
6 förste ritare	A 11
1 kassör	A 11
1 registrator	A 11
1 förste expeditionsvakt	A 7
1 kanslibiträde	A 7
16 ritare	A 7
4 expeditionsvakter	A 5
1 kontorsbiträde	A 4
7 ritbiträden	A 4
2 rit- och kontorsbiträden	A 4

Tjänsteman å övergångsstat.

1 kassör	A 17
----------------	------

Extra ordinarie tjänstemän i högre
lönegrad än 20.

1 byrådirektör	Eo 28
1 förste statskartograf	Eo 24
1 statsgeodet	Eo 23
10 statskartografer	Eo 23
1 statstopograf	Eo 22

Anm. Kassörstjänsten i 11 lönegraden skall hållas vakant, intill dess den å övergångsstat uppförde kassören avgår från sin befattning;

dels godkänna följande avlöningsstat för rikets allmänna kartverk, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	883 200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	8 440
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	»	564 460
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	211 500

Summa kronor 1 667 600;

dels till Rikets allmänna kartverk: Avlöningar å riksstaten för budgetåret 1946/47 under nionde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor | 1 667 600; |

dels till Rikets allmänna kartverk: Omkostnader å riksstaten för budgetåret 1946/47 under nionde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor | 261 500; |

dels till Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av kronor | 100 000; |

dels till Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m. å riksstaten för budgetåret 1946/47 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av kronor 681 500;

dels ock till Rikets allmänna kartverk: Utrustning m. m. å riksstaten för budgetåret 1946/47 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av kronor 214 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

C. W. Rhedin.

Bil. A.

Rikets allmänna kartverk.

Nuvarande organisation.

Överdirektör..... C 10

Föreslagen organisation.

Överdirektör..... C 10

Kassa- och registratorskontoret.

1	Kassör	A	17
1	Kansliskrivare	A	11
1	Förste expeditionsvakt ..	A	7
1	Befattningshavare med arvode		
1	Kanslibitråde	Eo	7
1	Expeditionsvakt	A	5
1	Kontorsbiträde	A	4
1	»	Ex	4

S:a 8.

1	Kamrerare	A	22
1	Kassör	A	11
1	Registrator	A	11
1	Förste expeditionsvakt ..	A	7
1	Arkivbiträde	Eo	7
1	Kanslibitråde	A	7
1	Expeditionsvakt	A	5
1	Kontorsbiträde	A	4
2	Kontorsbiträden	Eo	4
1	Skrivbiträde	Eo	2

S:a 11.

Ekonomiska kartbyrån.

1	Byråchef	A	30
3	Förste statskartografer ..	A	24
11	Statskartografer ¹	A	21
1	Statskartograf	Eo	21
2	Statskartografer	Ex	21
2	»	Ex	16
2	Tekniska biträden	A	11
16	»	Eo	11
3	Förste ritare	A	11
7	Ritare	A	7
3	Ritare	Eo	7
1	Expeditionsvakt	A	5
4	Ritbiträden	Eo	4

S:a 56.

1	Byråchef	A	30
1	Byrådirektör	Eo	28
4	Förste statskartografer ..	A	24
1	» statskartograf ...	Eo	24
11	Statskartografer	A	23
8	Statskartografer	Eo	23
1	Statskartograf	Ex	23
4	Statskartografer	Ex	16
5	Kartassistenter	A	15
3	»	Eo	15
17	»	A	12
12	»	Eo	12
25	»	Ex	12
10	»	Ex	7
5	Förste ritare	A	11
12	Ritare	A	7
1	Expeditionsvakt	A	5
1	»	Eo	5
5	Ritbiträden	A	4
2	»	Eo	4
10	»	Ex	4

S:a 139.

¹ Därav 2 vakanta under budgetåret 1945/46.

*Nuvarande organisation.**Föreslagen organisation.**Topografiska kartbyrån.*

1 Byråchef	A	30
2 Förste statstopografer ..	A	24
3 Statstopografer	A	21
2 Förste gravörer	A	17
11 Gravörer	A	15
2 »	Eo	15
3 Gravyrritare	Eo	11
— — — — —	—	—
1 Ritare	A	7
1 »	Eo	7
1 Expeditionsvakt	A	5
— — — — —	—	—

1 Byråchef	A	30
3 Förste statstopografer ..	A	24
4 Statstopografer	A	22
2 Förste kartassistenter...	A	17
11 Kartassistenter	A	15
2 »	Eo	15
2 »	Eo	12
1 Kartassistent ¹	Ex	12
5 Kartassistenter ¹	Ex	7
2 Ritare	A	7
— — — — —	—	—
1 Expeditionsvakt	A	5
1 » ²	Eo	5

Icke-ordnarie personal med arvode (pensionerade officerare och underofficerare):

3 Officerare	—
4 Underofficerare	—
1 Underofficer (under fält-	—
arbetet)	—

2 Officerare	—
4 Underofficerare	—
1 Underofficer (under fält-	—
arbetet)	—

Inbeordrad militär personal med särskild av Kungl. Maj:t fastställd ersättning:

4 Officerare	—
7 Underofficerare ³	—

3 Officerare	—
9 Underofficerare	—

S:a 46.

S:a 54.

Fotogrammetriska byrån.

1 Byråchef	A	30
2 Förste statskartografer ..	A	24
3 Statskartografer	A	21
— — — — —	—	—
1 Statskartograf ⁴	Ex	16
— — — — —	—	—
1 Flygfotograf	A	15
5 Flygofotografer	Eo	15
1 Flygfotograf	Ex	15
1 »	Eo	14
— — — — —	—	—
5 Fotografbiträden ⁵	Eo	11
2 Tekniska biträden	Eo	11
36 Fotografbiträden ⁴	Ex	11
1 Förste ritare	A	11
— — — — —	—	—
1 Expeditionsvakt	Eo	5
1 Ritbiträde	A	4

1 Byråchef	A	30
4 Förste statskartografer ..	A	24
3 Statskartografer	A	23
2 Statskartografer	Eo	23
1 Statskartograf	Ex	16
2 Förste kartassistenter...	A	17
7 Kartassistenter	A	15
4 »	Eo	15
— — — — —	—	—
10 Kartassistenter	A	12
6 »	Eo	12
— — — — —	—	—
1 Förste ritare	A	11
1 Ritare	A	7
1 Expeditionsvakt	A	5
1 Rit- och kontorsbiträde.	A	4

S:a 61.

S:a 44.

¹ Ritelever $\frac{1}{10}$ 1915— $\frac{80}{9}$ 1946.

² Gemensam med fotogrammetriska byrån.

³ Därav 5 för militära kartarbeten.

⁴ Avlönas nu av anslag från försvarsväsendet.

⁵ Därav 2 avlönas av anslag från försvarsväsendet.

Nuvarande organisation.

Föreslagen organisation.

Geodetiska byrån.

1	Byråchef och professor . A	30
2	Observatorer A	26
1	Förste statsgeodet A	24
9	Statsgeodeter A	21
1	Statsgeodet Eo	21
—	— — — — —	—
4	Statsgeodeter ¹ Ex	16
2	Tekniska biträden Eo	11
—	— — — — —	—
1	Expeditionsvakt Eo	5
—	— — — — —	—
1	» ¹ Ex	5
1	Rit- och kontorsbiträde. Ex	4
1	Ritbiträde Ex	4

S:a 24.

1	Byråchef och professor . A	30
2	Observatorer A	26
1	Förste statsgeodet A	24
9	Statsgeodeter A	23
1	Statsgeodet Eo	23
2	Statsgeodeter Ex	23
1	Statsgeodet Ex	18
1	» Ex	16
2	Kartassistenter A	15
2	Kartassistenter A	12
1	Laboratoriebiträde Eo	6
1	Expeditionsvakt Eo	5
1	Rit- och kontorsbiträde. A	4
1	Ritbiträde Eo	4

S:a 26.

Militärbyrån.

1	Militärassistent på försvarsstabens stat.	—
1	Biträdande militärassistent.	Arvode utöver pension
—	— — — — —	Lön = löneklass
2	Inbeordrade officerare i reserven	Oa 8
—	— — — — —	—
4	Ritare	Ex 7
1	Expeditionsvakt.	Ex 5
1	Ritbiträde	Eo 4
17	Ritbiträden	Ex 4
—	— — — — —	—

S:a 27.²

Totalsumma: 223.

1	Militärassistent på försvarsstabens stat.	—
1	Biträdande militärassistent.	Arvode utöver pension
—	— — — — —	—
1	Statstopograf	Eo 22
—	— — — — —	—
1	Ritare	A 7
1	»	Eo 7
1	Expeditionsvakt	Eo 5
2	Ritbiträden	A 4
2	»	Eo 4
3	»	Ex 4

S:a 13.

Totalsumma: 288.

Härtill kommer militär personal som deltagar i ritkurs eller i fältarbeten.

¹ Avlönas av anslag från försvarsväsendet.² Avlönas av anslag från försvarsväsendet med undantag av biträdande militärassistenten.

Register.

	Sid.
I. Inledning	2
II. Den ekonomiska kartläggningen	4
Kartframställningen före den år 1937 beslutade omläggningen	4
Kartläggningen enligt 1937 års beslut	5
Besparingsberedningens förslag	6
Utredningsmannens betänkande och förslag	8
Yttrandena	13
III. Revidering av den nuvarande topografiska kartan	19
IV. Kartverkets ställning till försvarsväsendet. Upptagande av framställning av militära specialkartor bland kartverkets ordinarie arbetsuppgifter	22
V. Inrättande av en särskild arbetsorganisation för framställning av special- kartor m. m. för statliga och kommunala institutioners samt enskildas räkning	28
VI. Frågan angående karttrycket och den därmed sammanhängande förlags- verksamheten	30
VII. Fråga om ändrad lönegradsplacering för vissa tjänster vid kartverket m. m.	31
VIII. Personalbehov	47
IX. Anslagsfrågor	61
Hemställan	67

Bilaga A.

Rikets allmänna kartverk: Nuvarande och föreslagen organisation	70
---	----